

İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ ★ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

TANBURACI OSMAN PEHLİVAN'IN HAYATI, İCRÂCILIĞI VE ESERLERİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Koray Burak ERDEMİR

Türk Müziği Anabilim Dalı

Türk Müziği Programı

HAZİRAN 2013

İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ ★ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

TANBURACI OSMAN PEHLİVAN'IN HAYATI, İCRÂCILİĞI VE ESERLERİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**Koray Burak ERDEMİR
(415071010)**

Türk Müziği Anabilim Dalı

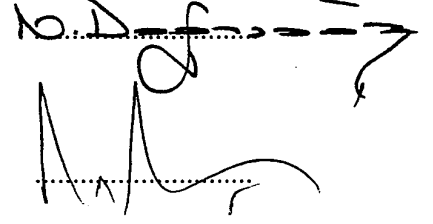
Türk Müziği Programı

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Nilgün DOĞRUSÖZ DİŞİAÇIK

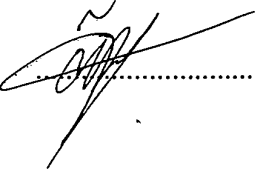
HAZİRAN 2013

İTÜ, Sosyal Bilimleri Enstitüsü'nün 415071010 numaralı Yüksek Lisans Öğrencisi **Koray Burak ERDEMİR**, ilgili yönetmeliklerin belirlediği gerekli tüm şartları yerine getirdikten sonra hazırladığı “**TANBURACI OSMAN PEHLİVAN'IN HAYATI, İCRÂCILİĞI VE ESERLERİ**” başlıklı tezini aşağıda imzaları olan jüri önünde başarı ile sunmuştur.

Tez Danışmanı : Doç. Dr. Nilgün Doğrusöz Dışiaçık
İstanbul Teknik Üniversitesi

Jüri Üyeleri : San. Öğr. Gör. Süleyman ŞENEL
İstanbul Teknik Üniversitesi

Jüri Üyeleri : Yrd. Doç. Dr. Nuri ÖZCAN
Marmara Üniversitesi

Teslim Tarihi : 03 Mayıs 2013
Savunma Tarihi : 06 Haziran 2013

ÖNSÖZ

Tanburacı Osman Pehlivan, Türk Halk Müziği alanında kendine has özellikleri ve çalıp söylemesiyle bilinen önemli sanatkarlarımızdandır. Yayın hayatına 1927’de başlayan İstanbul Radyosu’ndaki ilk halk müziği faaliyeti, zaman zaman Sadi Yaver (Ataman) ile Tamburacı Osman Pehlivan’ın beraberce çalıp söyledikleri türkü programlarından ibaretti. 1938’de yayına başlayan Ankara Radyosu’nda ise halk müziği sanatçı kadrosu bulunmamakta, programlarda daha çok mahalli sanatçılara yer verilmekteydi. Bu yıllarda Halk Musikisinin gerçek sesi yayınlara, Tanburacı Osman Pehlivan gibi halk sanatçıları katıldıkça duyuluyordu.

Adıyla özdeşleşmiş tanburayı İstanbul’a tanıtan ve bu sazın çalış tarzını Anadolu’ya yayan Tanburacı Osman Pehlivan’ın hayatı, pehlivanlığı, icrâcılığı, derlemeciği ve eserleri hakkında yararlanılabilecek geniş bir kaynağın olmaması ve mevcut bilgilerin dağınıklığı, bizi bu çalışmayı yapmaya sevk eden en önemli faktördür.

Yüksek Lisans tez çalışmasının hazırlanmasında değerli bilgilerinden faydalandığım danışmanım Doç. Dr. Nilgün Doğrusöz Dişiaçık, önceki danışmanım Yrd. Doç. Dr. Recep Uslu, bilgi, birikim ve tavsiyelerinden faydalandığım Sanatçı Öğr. Gör. Süleyman Şenel, kişisel arşivlerini bana açan ve değerli belgeleri benimle paylaşan TRT Müzik Dairesi THM ve Oyunları Merkez Müdürü Kubilay Dökmetaş ve TRT Ankara Radyosu Yurttan Sesler Korosu THM Ses Sanatçısı ve Folklor Araştırmacısı Gürsoy Babaoğlu, elindeki bütün belge ve resimleri benimle paylaşan Tanburacı Osman Pehlivan’ın torunu ünlü spor yazarı Osman Tanburacı’ya;

Eğitimimde her zaman maddi ve manevi yönden bana destek olan teyzem Ferhan Deniz, annem Gülhan Deniz, ablam A. Nilay Bütünler ve uzun süren yüksek lisans sürecinde ve tez yazım aşamasında göstermiş olduğu anlayıştan dolayı nişanlım Hatice Yusufoglu’na en içten teşekkürlerimi bir borç bilirim.

Haziran 2013

Koray Burak ERDEMİR

İÇİNDEKİLER

Sayfa

ÖNSÖZ.....	v
İÇİNDEKİLER	vii
KISALTMALAR	ix
ÇİZELGE LİSTESİ.....	xi
ŞEKİL LİSTESİ.....	xiii
ÖZET.....	xv
SUMMARY	xvii
1. GİRİŞ	1
1.1 Çalışmanın Amacı	4
1.2 Çalışmanın Yöntemi.....	4
2. TANBURACI OSMAN PEHLİVAN'IN HAYATI.....	5
2.1 Hayatı (1874-1943)	5
2.2 Pehlivanlığı.....	8
2.3 Meslekleri.....	9
2.4 Tanıdığı Musikişinaslar	10
2.5 İcrâcılığı, Derlemeciliği ve Repertuarı.....	17
2.6 Tanburası.....	31
2.7 Ölümü.....	37
3. TANBURACI OSMAN PEHLİVAN'DAN DERLENMİŞ TÜRKÜLERİN USULLERİ VE TÜRK SANAT MUSİKİSİ'NDEKİ MAKAMSAL KARŞILIKLARI.....	39
3.1 Gemi Kalkar	40
3.2 Dama Bulgur Sererler.....	41
3.3 İhtiyatlar Silah Çatmış.....	42
3.4 Kız Pınar Başında.....	43
3.5 Yalı Kenarında	44
3.6 Yürükte Yaylası.....	45
3.7 Aksadeler Giyer Boylu Boyunca.....	46
3.8 Alıverin Bağlamamı Çalayım.....	47
3.9 Be Gemici Gemici	49
3.10 Kırmızı Gülün Alı Var	50
3.11 Demirciler Demir Döver	52
3.12 Çocuğum Yok Aman.....	53
3.13 Bizim Sahraların Başı.....	54
3.14 Elveda Dost	55
3.15 Kaşık Havası	56
3.16 Balıkesir Zeybeği	58
4. TANBURACI OSMAN PEHLİVAN'DAN DERLENMİŞ TRT REPERTUARINDAKİ TÜRKÜLER	59

4.1 Tanburacı Osman Pehlivan'ın TRT Repertuarındaki Sözlü Eserleri	61
4.1.1 Ata Binesim Geldi	61
4.1.2 Bizim Sahraların Başlı.....	62
4.1.3 Dama Bulgur Sererler.....	63
4.1.4 Gemi Kalkar	64
4.1.5 İhtiyatlar Silâh Çatmış.....	65
4.1.6 Kahvenin Önünden Gelir Geçersin	67
4.1.7 Kız Pınar Başında.....	69
4.1.8 Lofçalı	71
4.1.9 Öyledir Ey Öyledir	72
4.1.10 Pınarın Başına	73
4.1.11 Sarı Zeybek	74
4.1.12 Yalı Kenarı	75
4.1.13 Yörük Yaylası	77
4.1.14 Ey Benim Mestane Gözlüm	78
4.2 Tanburacı Osman Pehlivan'ın TRT Repertuarındaki Sözsüz Eserleri	79
4.2.1 Zeybek.....	79
4.2.2 Sarı Zeybek	80
4.2.3 Balıkesir Zeybeği	81
5. ÇEŞİTLİ ARŞİV, KİTAP, DERGİ VE İNTERNET SAYFASI'NDA	
YERALAN TANBURACI OSMAN PEHLİVAN'DAN DERLENMİŞ	
TÜRKÜLER	83
6. ÖLÜMÜNDEN ÖNCE VE SONRA TANBURACI OSMAN PEHLİVAN'LA	
İLGİLİ GAZETE VE DERGİLERDE ÇIKAN RESİM VE MAKÂLELER ..	101
7. SONUÇ	125
8. KAYNAKLAR.....	129
EKLER.....	133
EK A.1 CD'deki Eser İsimleri.....	133
ÖZGEÇMİŞ.....	135

KISALTMALAR

a.g.e.	: Adı geçen eser
C.	: Cilt
Doç.	: Doçent
Dr.	: Doktor
İTÜ	: İstanbul Teknik Üniversitesi
Nebile Hm.	: Nebile Hanım
s.	: Sayfa
S.	: Sayı
S. Yaver	: Sadi Yaver (Ataman)
San. Öğr. Gör	: Sanatçı Öğretim Görevlisi
Tamb.	: Tamburacı
THM	: Türk Halk Müziği
TMDK	: Türk Musikisi Devlet Konservatuarı
TRT	: Türkiye Radyo ve Televizyon Kurumu

ÇİZELGE LİSTESİ

Sayfa

Çizelge 2.1: Osman Pehlivan'ın Orfeon ve Sahibinin Sesi Firmalarından çıkmış taş plâk listesi	20
Çizelge 2.2: Osman Pehlivan'dan kaydedilmiş eserler	21
Çizelge 2.3: Tanburacı Osman Pehlivan'ın diskografisi	27
Çizelge 4.1 : Tanburacı Osman Pehlivan'ın TRT Repertuarındaki Sözlü Eserleri ...	59
Çizelge 4.2 : Tanburacı Osman Pehlivan'ın TRT Repertuarındaki Sözsüz Eserleri.	60

ŞEKİL LİSTESİ

Sayfa

Şekil 2.1	: Tanburacı Osman Pehlivanın soy ağacı	5
Şekil 2.2	: Bartok, Ankara Halkevi'nde Tanburacı Osman Pehlivan ile. Sağdan sola Adnan Saygun, Ulvi Cemal Erkin ve Necil Kâzım Akses	16
Şekil 2.3	: Anadolu Kaşık Havası adlı türkünün plak resmi.....	21
Şekil 2.4	: Celal Davut Arıbal'a göre Osman Tanburacı'nın ölümünden evvel Radyo idaresine verilmesini vasiyet ettiği saz	35
Şekil 2.5	: Ankara Radyosu'nda sergilenen ve Osman Pehlivan'ın tanburası olarak bilinen saz	35
Şekil 2.6	: Tanburanın alttan ve önden görünümü.....	36
Şekil 2.7	: Tanburanın önden tam görünümü ile sap kısmı	37
Şekil 5.1	: “Bahçe Duvarını Aştım” adlı türkü.....	83
Şekil 5.2	: “Sarı Zeybek Şu Dağlara Yaslanır” adlı türkü	85
Şekil 5.3	: “Yürükte Yaylasında Yaylayamadım” adlı türkü	86
Şekil 5.4	: “Be Gemici Gemici” adlı Hicazkâr Rumeli türküsü	87
Şekil 5.5	: “Anadolu Kaşık Havası” adlı sözsüz eser	89
Şekil 5.6	: “Bahçeye Bağ Diyemem” adlı türkü	90
Şekil 5.7	: “A Benim Mor Çiçeğim Sen Doldur Ben İçeyim” adlı türkü	91
Şekil 5.8	: “A Benim Mor Çiçeğim” adlı türkü	92
Şekil 5.9	: “Ey Benim Mestane Gözlüm” adlı türkü	93
Şekil 5.10	: “Kâkülleri Lüle Lüle” adlı türkü	94
Şekil 5.11	: “Atladım Bahçene Girdim” adlı türkü	95
Şekil 5.12	: “Atladım Bahçene Girdim Gülleri Fincan Gibi” adlı eviç Rumeli türküsü.....	96
Şekil 5.13	: “Söğüt Zeybeği” adlı sözsüz eser	97
Şekil 5.14	: “Çerkez Havası” adlı sözsüz eser	98
Şekil 5.15	: “Balıkesir Zeybeği” adlı sözsüz eser.....	99
Şekil 6.1	: 1938 Ankara Halkevinde yapılan Bursa Gecesi'nde konser vermiştir.	108
Şekil 6.2	: Telsiz Dergisi'nde çıkan bir karikatürü.....	119
Şekil 6.3	: RadyoDergisi, 1942.....	120
Şekil 6.4	: Bu resim 1904'te Osman Pehlivan, otuz iki yaşında iken çekilmiştir..	122
Şekil 6.5	: Bu resim 1910'da Osman Pehlivan, 38 yaşındayken ve eski hesapla tam yetmiş iki okka çektiği bir sırada alınmıştır.....	123
Şekil 6.6	: Bu resim ölümünden birkaç yıl evvel çektiği fotoğraflardan biridir.....	124

TANBURACI OSMAN PEHLİVAN'IN HAYATI, İCRÂCILIĞI VE ESERLERİ

ÖZET

Tanburacı Osman Pehlivan, 1874 yılında günümüzde Bulgaristan topraklarında bulunan Tırnova'da doğmuştur. 1877 yılında ailesiyle birlikte Türkiye'ye göç ederek İstanbul'da Kadıköy'e yerleşmiştir. Çocukluk yılları babasının dükkânında etrafındakilerden zanaat ve sanat öğrenerek geçmiştir.

Tanburacı Osman Pehlivan, döneminin birçok ünlü ismi, sanatçısı ve musikişinasıyla arkadaşlık etmiştir. Sadrazam Talat Paşa'ya ve Atatürk'e tanbura çalmıştır. Başta Atatürk olmak üzere, Ahmet Rasim, Neyzen Tevfik, Tanburi Cemil Bey, Mesud Cemil, Ahmed Hâşim ve Sadi Yaver Ataman gibi birçok musikişinasla tanışmış ve musiki toplantılarında bulunmuştur.

Bu çalışma Anadolu ve Rumeli'yi dolaşarak derlediği türküleri ustalıkla çalıp söyleyen Tanburacı Osman Pehlivan'ın hayatı, icrâcılığı ve eserlerini gelecek kuşaklara ulaştırmak amacıyla yapılmıştır.

THE LIFE, PERFORMANCE AND WORKS OF TANBURACI OSMAN PEHLİVAN

SUMMARY

Tanburacı Osman Pehlivan was born in Tırnova, which is in Bulgaria today, in 1874. He settled in Kadıköy, İstanbul by immigrating to Turkey with his family in 1877. His childhood years passed in his father's workshop by learning craft and art from the people around him.

Tanburacı Osman Pehlivan made friends with many famous people, artists and music lovers of his period. He played tamboura for Talat Pasha and Atatürk. He met many music lovers such as Atatürk, being in the first place, Ahmet Rasim, Neyzen Tevfik, Tanburi Cemil Bey, Mesud Cemil, Ahmed Hâşim and Sadi Yaver Ataman, and participated in musical meetings.

This study aims to convey the life, performance and works of Tanburacı Osman Pehlivan, who played and sang folksongs which he compiled by going around Anatolia and Rumelia, to next generations.

1. GİRİŞ

Müziğin insanoğlunun varoluş süreci içerisinde kimi zaman işlevsel kimi zaman da sanatsal bir olgu olarak daima yer aldığı görüşü bugün pek çok araştırmacı ve bilim adamı tarafından dile getirilmektedir. Sanat ve müzik olgusu yüzyıllar boyunca toplumların geçirmiş oldukları değişimlerin adeta bir aynası durumundadır. 25 asırdır Türkler, Asya kıt'asının en büyük kısmında, Avrupa kıt'asının mühim bir kısmında ve Afrika kıt'asının kuzey ve doğu kısmında uzun hakimiyetler kurmuşlardır. Buralarda bıraktıkları medeniyet, kültür ve sanat unsurları arasında musikinin mühim yeri vardır. Ancak, Türk Müziği'nin incelenmeye ihtiyacı olduğu gerçeği ne yazık ki ülkemizde oldukça geç bir dönemde farkedilmiş ve Cumhuriyet Dönemi ile birlikte bu alanda ilk girişimler gerçekleştirilmeye başlanmıştır. Kültür tarihi ve müzik tarihi alanında yazılmış kaynaklarda, halk müziğine ilişkin ilk bilgilerin yer almasının ardından 19. yüzyıl sonları ve 20. yüzyıl başlarında yapılan müzikoloji çalışmaları ve halk bilimi araştırmaları ile halk müziği geleneği günyüzüne çıkarılmaya başlanmıştır. Halk müziğinin sözlü bir gelenek olarak yaygınlaşmasında en önemli rolü üstlenenler, halk ozanları olmuştur.

Türk Halk Müziği'nin beslenmesi ve gelecek nesillere aktarılmasında halk ozanlarının yanı sıra mahalli sanatçıların da önemi oldukça büyüktür. Tanburacı Osman Pehlivan da Anadolu ve Rumeli'de gezdiği yerlerde dinlediği türkülerini zevk süzgecinden geçirdikten sonra hafızasına alarak, bir anlamda amatör derlemecilik yaparak, kaynağından aldığı türkülerini Radyolar, Halkevleri, plâklar ve musiki toplantıları vesilesiyle geniş kitlelere sunmuş ve bu türkülerin gelecek kuşaklara ulaşmasında önemli rol oynamıştır.

Aslen Rumeli'li olan Tanburacı Osman Pehlivan, 1874 yılında, günümüzde Bulgaristan topraklarında bulunan Tırnova'da doğmuştur. 1877 yılında 93 Harbi sırasında üç yaşındayken ailesiyle birlikte Türkiye'ye göç ederek İstanbul'da Kadıköy'e yerleşmiştir. Osman Pehlivan'ın hayatı daha çok Kumkapı, Kadıköy ve Göztepe'de geçmesine rağmen tanburacılığı ve pehlivanlığından dolayı Anadolu ve Rumeli'yi dolaşarak türküler söylemiş ve güreş tutmuştur.

Osman Pehlivan 1889 yılında on beş yaşındayken pehlivanlığa heves sarmış ve ilk güreş ustası olan Erenköylü Osman Pehlivan'dan çok ders almıştır. 1899-1909 yılları arasındaki on sene Osman Pehlivan'ın (25-35 yaşları arası) ele avuca sığmadığı zamanlardır. Adı üstünde: Pehlivan!.. Pehlivanlığı, O'nu ileri yaşlarında tanıyanların sorduğu ve şüphe ettiği gibi, öyle bir takma unvan değildir. Sahici pehlivandır. Gençliğinde ağır sıkletle güreşmiş, hatta başpehlivan olmuş bir er meydanı kahramanı! Aklına esti mi sazını ve kışpetini yanına alarak seyahate çıkmaktadır. Bir gün O'nu Bursa'da güreşte, yarın da Eskişehir'in herhangi bir köyünde bir saz şairi ile imtihanında görürdünüz.

Osman Pehlivan; gemici, çarkçı, marangoz, dülgere, saz yapıcısı, berber, müneccim, balıkçı, avcı, seyyah gibi birçok sığmama sahip olsa da, “Tanburacı Osman Pehlivan” olarak ünlenmesine vesile olan tanburacılık ve pehlivanlığı kırk yaşına kadar birlikte sürdürmüş ve ömrünün sonuna kadar da tanbura çalmaya devam ederek döneminin usta ve aranan sanatçıları arasına girmeyi başarmıştır.

Tanburacı Osman Pehlivan, döneminin birçok ünlü ismi, sanatçısı ve musikişinasıyla arkadaşlık etmiştir. Sadrazam Talat Paşa'ya ve Atatürk'e tanbura çalmıştır. Başta Atatürk olmak üzere, Ahmet Rasim, Neyzen Tevfik, Tanburi Cemil Bey, Mesud Cemil, Ahmed Hâşim ve Sadi Yaver Ataman gibi birçok musikişinasla tanışmış ve musiki toplantılarında bulunmuştur.

Cumhuriyet'in ilk yıllarında halk musikisi diye meydanda bir şey yoktu. Köylerde kapalı bir folklor hayatı vardı. Memleketimizde henüz yeni kurulmuş, İstanbul büyük postanesinin üst katında yayınlar yapan radyoda, ağırlıklı Klâsik Türk Musikisi fasılları teşkil eden programlar arasında, Halk musikisi olarak, bir Tanburacı Osman Pehlivan, bir de Sâdi Yaver Ataman vardı. Atatürk, zaman zaman Tanburacı Osman Pehlivan'ı müzikli yemek sohbetlerine çağırıp, O'ndan Rumeli Türküleri okumasını istemiştir. Atatürk'ün Türk musikisini, klasik ya da halk musikisi diye ayırmadan dinlediği ve çok sevdiği birçok kişinin yazdığı hatıratlarda mevcuttur. Ancak Atatürk'ün, Sarayburnu'nda dinlediği kötü bir musiki ekibinin etkisiyle söylediği: “Bu musiki bizim heyecanımızı ifade etmekten uzaktır.” sözü, yanlış anlaşılacak, Türk musikisi Radyolardan kaldırılmıştır. 3 Kasım 1934 tarihli emirle Klasik Türk Musikisi'nin radyo yayınlarından çıkartılmasının ardından yaklaşık iki yıl sonra yasağın kaldırılması Osman Pehlivan'ın sayesinde gerçekleşmiştir. 6 Eylül 1936'da Matbuat Umum Müdürlüğü, İstanbul Radyosu programına milli havaların konulması

için radyo şirketine bir tezkere göndermiş, bu tezkerede Tanburacı Osman Pehlivan'ın radyoda Türk halk havaları çalması ve söylemesinin muvafık görüldüğü bildirilmiştir.

Tanburacı Osman Pehlivan, bağlama, bozuk gibi halk sazlarını büyük ustalıkla çalmıştır. Çok kıvrak bir mızrabı vardır. Mızrap vuruşları, Rumeli folkloruna özgü saz tekniğinin üsluplaşmış bir örneğidir. Halk sazlarının çalınıışındaki Rumeli tavrını tanıtan, yayan O olmuştur. Anadolu'yu ve Rumeli'yi dolaşarak derlediği türküler ve çeşitli formlardaki oyun havaları kadar, çalıp okuyuşu da bütün Türkiye'de çok sevilmiştir.

Türk Müziği'nde biyografi çalışmalarının önemi de göz önünde bulundurularak Tanburacı Osman Pehlivan'ın hayatı ve icrâcılığı ile Türk Müziğine kazandırdıkları bu tezde bir araya toplanmış, mevcut belge ve bilgilerle incelenmiştir.

Bu bağlamda, hazırladığımız “Tanburacı Osman Pehlivan'ın Hayatı, İcrâcılığı ve Eserleri” adlı bu çalışma ekler dâhil dokuz bölümden oluşmaktadır.

Birinci bölümdeki giriş kısmından sonra ikinci bölümde İSAM (İslam Araştırmaları Merkezi), Beyazıt Devlet Kütüphanesi ve Spor Yazarı Osman Tanburacı'nın arşivlerinden elde edilen belgelerle Tanburacı Osman Pehlivan'ın hayatı, pehlivanlığı, meslekleri, tanıdığı musikişinaslar, icrâcılığı, derlemeciliği, repertuarı, tanburası ve ölümü anlatılmıştır. Tanburacı Osman Pehlivan'ın torunu Spor Yazarı Osman Tanburacı ile yapılan kişisel görüşmelerde, dedesiyle ilgili babaannesinden ve babasından dinlediği anıları öğrenme fırsatımız olmuştur.

Üçüncü bölümde Tanburacı Osman Pehlivan'dan derlenmiş türkülerin usulleri ve Türk Sanat Musikisi'ndeki makamsal karşılıkları verilmiştir.

Dördüncü bölümde, Osman Pehlivan'dan alınmış TRT repertuarındaki türkülerin notaları yer almaktadır.

Beşinci bölümde, çeşitli arşiv, kitap, dergi ve internet sayfasında yeralan Tanburacı Osman Pehlivan'dan derlenmiş türküler bulunmaktadır.

Altıncı bölümde, ölümünden önce ve sonra Tanburacı Osman Pehlivan'la ilgili gazete ve dergilerde çıkan resim ve makalelere yer verilmiştir. Yedinci bölümde sonuç, sekizinci bölümde kaynaklar bulunmaktadır.

Son bölümde ise ekler kısmında Tanburacı Osman Pehlivan'ın tanburası ile eşlik ettiği sözlü ve sözsüz eserlerden oluşan CD'nin içindeki eserlerin listesi mevcuttur.

1.1 Çalışmanın Amacı

Tanburacı Osman Pehlivan'ın hayatı, icrâcılığı ve repertuarıyla ilgili bilgileri bir araya getirerek sanatçının biyografisini oluşturmaktır. Ayrıca kendisinden derlenerek notaya alınan türkülerin dışındaki mevcut ses kayıtlarına, plâklara ulaşarak o eserleri de notaya aktarmaktır.

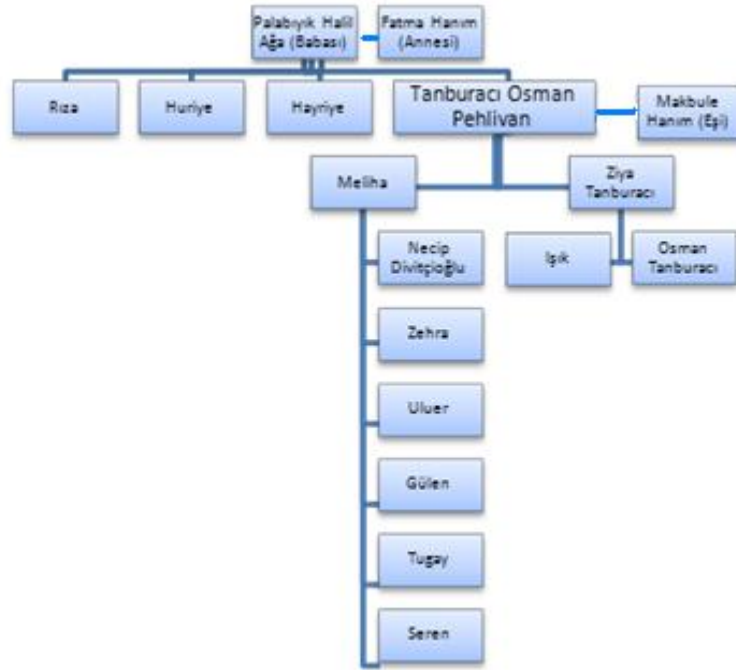
1.2 Çalışmanın Yöntemi

Bu çalışmada öncelikli olarak Türk Halk Müziği, Türk Sanat Musikisi, Türk Halkbilimi ve Türk Güreşi hakkında kapsamlı bir literatür taraması yapılmıştır. Bunun dışında sanatçının ulaşılabilinen aile yakınları, bazı araştırmacılar, derlemeciler ve akademisyenlerle kişisel görüşme yöntemine başvurularak toplanan bilgiler tarihsel kronoloji metodu kullanılarak Tanburacı Osman Pehlivan'ın biyografisi hazırlanmıştır.

2. TANBURACI OSMAN PEHLİVAN'IN HAYATI

2.1 Hayatı (1874-1943)

Aslen Rumeli’li olan Tanburacı Osman Pehlivan, 1874 yılında, günümüzde Bulgaristan topraklarında bulunan Tırnova’da¹ doğmuştur Kayaman (1948: 6-7, 19). 1877 yılında 93 Harbi sırasında üç yaşındayken ailesiyle birlikte Türkiye’ye göç ederek İstanbul’da Kadıköy’e yerleşmiştir Arıç (51, 98, 103). Babası (Palabıyık) Halil Ağa’dır. Tanburacı Osman Pehlivan’ın torunu, Osman Tanburacı ile yapılan görüşme sonucu oluşturulan soyağacı şu şekildedir (Tanburacı, 2011): (bkz. Şekil 2.1)

Şekil 2.1 : Tanburacı Osman Pehlivanın soy ağacı

¹ Tırnova (Bulgarca: Велико Търново, trl: *Veliko Tarnovo*), Bulgaristan’ın bir şehridir. 1965 yılında şehre büyük, yüce manasına gelen veliko unvanı verilmiştir. Çünkü burası Bulgar tarihi açısından önemli bir yerdir ve 1187-1393 yılları arasında ikinci Bulgar devletine başkentlik yapmıştır. Şehir ve kale 17 Temmuz 1393 yılında Osmanlılar tarafından ele geçirilmiştir. Şehirdeki farklı dinlerden insanların bir arada barış içinde yaşaması Osmanlı İmparatorluğu’nun hâkimiyeti döneminde gerçekleşmiştir. Wikipedia. Alındığı tarih: 26.04.2013, adres: https://tr.wikipedia.org/wiki/T%C4%B1rnova,_Bulgaristan

Osman Pehlivan'ın okul hayatıyla ilgili olarak Kuşdili okulunda iptidaiyi (ilkokulu) bitirdiği bilinmektedir Akşam Gazetesi (1935: 6). Bunun aksine, Sadi Yaver Ataman (1906-1994), Osman Pehlivan'ı tanımış ve dostluk kurmuş bir kişi olarak, *Anadolu Halk Sazları Yerli Musikiciler ve Halk Müzik Karakterleri* adlı kitabında Osman Pehlivan'ı ümmî musikicilerin orijinal bir şahsiyeti olarak anlatmaktadır Ataman (1938: 43-44). Ayrıca, Osman Pehlivan'ın oğlu Ziya Tanburacı (?-1994), O'nun okul hayatını şu sözlerle anlatmaktadır: ...ele avuca sığmaz haşarı bir çocukmuş. Bir gün mektepte arkadaşlarıyla iddia ettiği bir muzipliği hocasına tatbik etmiş. Hocası O'na şiddetli bir tokat atmış. Kulağına isabet eden bu tokatla Osman'ın on beş gün dili tutulmuş ve bir daha da mektebe gitmemiş Tanburacı (1949: 2). Sonra babası Palabıyık Halil'in berber dükkânında çalışmaya başladığı Osman Pehlivan'ın 1935 tarihli Akşam Gazetesi'ne verdiği röportajdaki şu sözlerinden anlaşılmaktadır: “93 harbinde Kadıköy'e geldiğimiz zaman üç yaşındaydım. Kuşdili okulunda iptidaiyi bitirdim. Sonra babam Palabıyık Halil'in berber dükkânında çalışmağa başladım. Babam hem berberdi, hem dişçi, hem de çarkçı... Babamın bütün sanatlarını öğrendim” (Akşam Gazetesi, 1935: 6).

Osman Pehlivan'ın çocukluk yılları babasının dükkânında, etrafındakilerden zanaat ve sanat öğrenerek geçmiştir. Osman Pehlivan, tanbura'ya ilk başlamasını şu sözlerle anlatmaktadır: “Dükkânın duvarında bir tek telli bir saz vardı. Öteki beriki uğradıkça çalışıyordu. Ben de merak sardım. Babam yokken bir köşeye çekilip, gizli gizli tıkırdatmaya başladım. Bir iki hafta içinde bizim dükkâna gelip çalanların hepsinden usta oldum. O zaman yaşıım on üçtü. Babamdan ödüm kopuyordu. Malum ya çalgı çalmak günahmış, insan ahretini kaybedermiş. Fakat nihayet bizim sazıcılık babamın kulağına gitmiş. Bir gün beni çağırdı:

- Sen saz çalışırmuşsun, çal bakayım, ben de dinliyeyim, dedi.

Sazı korka korka elime aldım. Bir iki hava çaldım. Babam şaşırdı. Hiç kızmadı. Bu saz ufaktır sana daha büyüğünü alayım dedi ve bugünkü sazım gibi bir saz aldı” (Akşam Gazetesi, 1935: 6).

Tanburacı Osman Pehlivan'ın müziğe başlamasıyla ilgili olarak, 1990 yılında Sadi Yaver Ataman'ın İstanbul Radyosu'nda kayıtlı olan bir röportajında şunları ifade etmektedir: “Osman Pehlivan da ünlü pehlivanlar yetiştiren Deliormanlı olduğunu söylerdi. Pehlivanlıkta ve tanbura çalmakta ustası Sabri Aga adında Deliormanlı bir

pehlivanmış” Büyükyıldız (1990). Âtîf Kahraman ise, Cumhuriyet’e Kadar Türk Güreşi Kahraman (1989: 396-401) adlı kitabında Osman Pehlivan’ın ilk saz hocasının, babasının kahvesinde saz çalan, “Kaplan” isimli bir halk şairi olduğunu ve üç yaşındayken saz çalarak başladığı musiki yeteneğini Halim Efendi’den Efendi’den² tanbur dersleri alarak ilerlettiğini belirtmektedir. Özalp (1986: 265-266) Tanburacı Osman Pehlivan’ın ilk tanbura hocasının Halim Efendi (1823-1896) olduğunu belirtmektedir. Osman Pehlivan’ın on üç yaşında saza başladığını kabul eder, Halim Efendi’nin de 1896’da vefat ettiğine dikkat edersek, Osman Pehlivan’ın on üç ile yirmi iki yaşları arasındaki bir dönemde Halim Efendi’den ders aldığı sonucu çıkartılabilir. Yalnız, burada Osman Pehlivan’ın Halim Efendi’den öğrendiği çalgının Klasik Türk Musikisi çalgılarından Tanbur mu, yoksa Türk Halk Müziği çalgılarından Tanbura mı olduğu bilinmemektedir. Ayrıca, S. Yaver Ataman (1938: 44), Osman Pehlivan için “San’atkâr; musikicilikteki kabiliyet ve istidadını Tanburi Cemil, Muallim İsmail Hakkı, Tanburî Tahsin, Zekâi Dede’nin oğlu Hafız Ahmed ve Rauf Yekta gibi şark musikisi üstatlarının elinde inkişaf ettirmeğe (geliştirmeye) çalışmıştır” demektedir. Ancak, tüm bu belirtilenlere karşın, 1935 tarihli Akşam Gazetesi’ne verdiği bir röportajda Osman Pehlivan ilk ustasına dair: “Ömrümde yalnız Ali adında bir çalgıcıdan bir sene kadar ders aldım. Amma ustamız çabuk öldü, bu işi kendimiz ilerlettik” demektedir.

Osman Pehlivan’ın hayatı daha çok Kumkapı, Kadıköy ve Göztepe’de geçmesine rağmen İstanbul’un Bakırköy İlçesi, Zuhuratbaba Mahallesi’nde bir sokağa “Tamburacı Osman” adı verilmiştir. Bunu Spor Yazarı Osman Tanburacı şu sözlerle anlatmaktadır: “O sokak dedeme atfen verilmiştir. Orada eskiden Oduncu İsmail Efendi adında bir zat varmış. Dedemin arkadaşıymış. Dönemin Belediyesi’ne giderek “Tanburacı buralara çok sık gelip giderdi ve önemli bir adamdı” demesinin üzerine orada bir sokağa dedemin adını vermişler” Tanburacı (2011). Hilmi Yücebaş; Ahmet Rasim’in ölümünün 25. Yıldönümü münasebetiyle yayımladığı Ahmet Rasim Aşkları-Hatıraları adlı kitabının Eski Kadıköy’ünden Hatıralar bölümünde ise, “Tamburacı Osman Pehlivan, Darülfünun Acem Edebiyatı muallimi ve Kadıköy Sultanisi Fransızca muallimi sakallı Nureddin Bey’in oğlu Riyaseticumhur incesaz heyetinden hanende Münir (Münir Nurettin Selçuk), tambur İzzettin Ökte, Neyzen

²Halim Efendi (1823-1896) neyzen ve tanburi, Erenköy’ünde kendi yaptırdığı “Şeyh Halim Efendi” caminin imamı.

Sarı Cemil Bey, Klarnet Bahri, Hanende Bülbül Kenan, Hafız Mahmut Cel leddin de hep Kadik yl d rler.” Yücebaş (1957: 99) ifadesine yer vermiştir.

2.2 Pehlivanlığı

Osman Pehlivan 1889 yılında on beş yaşındayken pehlivanlığa heves sarmış ve ilk güreş ustası olan Erenköylü Osman Pehlivan’dan çok ders almıştır. 1899-1909 yılları arasındaki on sene Osman Pehlivan’ın (25-35 yaşları arası) ele avuca sığmadığı zamanlardır Arıbal (1943: 6). Adı  st nde: Pehlivan!.. Pehlivanlığı, O’nu ileri yaşlarında tanıyanların sorduğu ve şüphe ettiği gibi, öyle bir takma unvan değildir. Sahici pehlivandır. Gençliğinde ağır sıkletle güreşmiş, hatta başpehlivan olmuş bir er meydanı kahramanı! Cemil (1970: 11) Aklına esti mi sazını ve kispetini yanına alarak seyahate çıkmaktadır. Bir gün O’nu Bursa’da güreşte, yarın da Eskişehir’in herhangi bir köyünde bir saz şairi ile imtihanında görürdünüz. 1896 yılında yirmi iki yaşında iken Tuzla’ya düğün g reŐine gitmiştir. 11 Ekim 1900 PerŐembe günü, Dudullu köyünde yapılan güreşte başa soyunmuŐtur. 1901 yılı Nisan ayında ise bir grup pehlivanla birlikte Atina’ya Yunanlı g reŐ ilerle g reŐmeye gitmiştir Kahraman (1989: 396-401). YaŐarken Osman Pehlivan’ı tanı mış ve arkadaşlık etmiş kiŐilerden biri olan Cel l Davut Arıbal, O’nun pehlivanlığını ő  sözlerle övmektedir: Tanburacı Osman Pehlivan çok  evik bir pehlivandı. K nde ve sarması kadar ters kepçesi ve hele dalıŐları iyiydi, güreşi çok sertti. Oyun içinde oyun çıkarır hasmını düŐünmeye ve yapılan oyunların karŐılıđını bulmağa vakit bırakmadan yenerdi. Güreşe o kadar meraklıydı ki bir güreş için t  Serez’e kadar gitmiş ve başı almıştı. (Arıbal, 1943: s.6)

Osman Pehlivan’ın oğlu Ziya Tanburacı ise, Yurt  niversiteliler Dergisi’nde babasının pehlivanlığı ile ilgili ő nları yazmıŐtır: “O’nun, Türk’ n  z sporu olan yağlı güreşte de ne kadar ileri bir pehlivan olduğunu, Radyo’da sanatk rlarımız konuŐuyor saatinde kendi ağzından şöyle dinliyoruz:

“... Kara Ahmet’le yaptığım ilk güreşte yeniŐemediđimiz için berabere il n edilmiŐtik. Onunla tekrar karŐılaŐmak için fırsat kolluyordum. Nihayet Pendik’in üst tarafında bir (Kurnalar) köyü vardır. Orada bir güreş olduğunu iŐittim. Hemen kispeti koltuğuma, ver elini Kurnalar... Kara Ahmet’le ikinci güreşi de orada yaptım ve yine yeniŐemedik, berabere il n edildik. G reŐten sonra Kara Ahmed, bana:

- Osman be. Gel, biz seninle bir daha güreş tutmayalım. Ben seni çok sevdim... arkadaş olalım, dedi.

Bu pek temiz insanın arkadaşlığını memnuniyetle kabul ettim. Ona bildiklerimi öğrettim. Sonra O, daha ilerledi, bizleri geçti. şöhretini Avrupa'ya bile yaydı (Tanburacı, 1944: 10-12).

Tanburacı Osman Pehlivan'ın torunu Osman Tanburacı, dedesinin pehlivanlığını, gezgin ruhunu ve boğazına düşkünlüğünü "Tanburacı her yerde yaşar, çok hovarda, sazı eline aldığı vakit üç ay eve gelmeyebiliyor. Rahmetli babaannem anlatırdı, çok kuma getirirmiş. Beni everdiler on altı yaşımda, O otuz yaşındaydı, bir kuzuyu eve getirene kadar duvar üzerinde tek başına yerdı. Yine günlerden birgün ıkınını hazırlayıp doğru İran'a gidiyor. Üç ay İran'da kalıyor. Giderken kıyafetlerini koyduğu çıkın dönüşte sarı liralara ile dolu şekilde dönüyor..." sözleriyle anlatmaktadır (Tanburacı, 2011).

Tanburacı Osman, pehlivanlık dışında güreşlerde hakemlik de yapmıştır. 9-11 Mayıs 1934 (arşamba-Cuma) tarihli Edirne Kırkpınar Güreşleri'nde hakem kurulu içinde Rumeli Türküleri söylemekle n yapmış meşhur Tırnovalı Tanburacı Osman Pehlivan da bulunmaktadır Kahraman (1997: 85-89). Sultan Hamid'in vehmi yüzünden yapılamayan Hacı Hüseyin Bağı greşlerinden sonra tertiplenen büyük Bulgurlu güreşleri Koca Yusuf devrinin en seçkin pehlivanlarını bir araya getirmiştir. Bulgurlu güreşlerine Katrancı, Koca Yusuf, Filibeli Kara Ahmet, Hanooğlu iştirak etmiştir. Hakem heyetinde ise Tanburacı Osman Pehlivan da vardır (şefik, 1953: 131-132).

Osman Pehlivan, güreş dışında futbolla da ilgilenmiştir. 1899 yılında, bugünkü Fenerbahçe Spor Kulübünün temellerini oluşturan, Müslüman Türklerden kurulu Black Stocking (Siyah oraplar) takımının kurucuları olan Fuat Hsn Bey, Reşat Danyal Bey ve Mehmet Ali Bey gibi bir grup futbol severle birlikte hareket etmiştir (Ebcim, 2007: 15).

2.3 Meslekleri

Mesud Cemil (1902 – 1963), Osman Pehlivan'ın bildiğı meslekleri sayarken O'nu şu sözlerle övmektedir: "Osman Pehlivan'ın tanburacılığından başka on parmağında on marifet vardı. Dünya yüzünde bir karış toprağı olmadığı halde, onun yetiştirdiğı

kavun karpuzu değme bahçıvan yetiştiremezdi. Çiçekçilik, bağcılık, açıcılık işlerinin her türlüünü bilir, en tecrübeli bir yapı kalfası gibi ev yapar, demircilik, marangozluk, nalbantlık, tornacılık, hayvan yetiştirmesi ve bakımında eşi kolay bulunmazdı. Bir aralık yelkenli gemilerde, takalarda çalışmış olduğu için, mükemmel denizci idi. Sazlarını da kendisi yapardı. Ama asıl, toprağa bağlı idi. Çoğu İçerenköy’de, Merdivenköy’ü, Göztepe taraflarında bir tarla kiralar, oraya kendi eliyle bir ev kurar, toprağı ekerdi. Kışın şehre, kalabalığa girer, başka bir iş tutardı. Ama tanburasını çalmaktan hiçbir zaman geri durmazdı. Adeta devamlı bir göçebe hayatı geçirdi.” Cemil (1970:11) Osman Pehlivan; gemici, çarkçı, marangoz, dülger, saz yapıcısı, berber, müneccim, balıkçı, avcı, seyyah gibi birçok sığata sahip olsa da Radyo Dergisi (1942: 23), “Tanburacı Osman Pehlivan” olarak ünlenmesine vesile olan tanburacılık ve pehlivanlığı kırk yaşına kadar birlikte sürdürmüş ve ömrünün sonuna kadar da tanbura çalmaya devam ederek döneminin usta ve aranan sanatçıları arasına girmeyi başarmıştır.

2.4 Tanıdığı Musikişinaslar

Tanburacı Osman Pehlivan, döneminin birçok ünlü ismi, sanatçısı ve musikişinasıyla arkadaşlık etmiştir. Sadrazam Talat Paşa’ya ve Atatürk’e tanbura çalmıştır Şapolyo (1921: 56-61). Başta Atatürk (1881-1938) olmak üzere, Ahmet Rasim (1864-21 Eylül 1932), Neyzen Tevfik (24 Mart 1879 - 28 Ocak 1953), Tanburi Cemil Bey (9 Mayıs 1871 – 28 Temmuz 1916), Mesud Cemil (1902 – 1963), Ahmed Hâşim (1884-4 Haziran 1933) ve Sadi Yaver Ataman (23.04.1906 – 10.12.1994) gibi birçok musikişinasla tanışmış ve musiki toplantılarında bulunmuştur. Ünlü Halkbilimci Sadi Yaver Ataman, Tanburacı Osman ile tanışmalarını ve beraber yaptıkları Radyo programlarını şu sözlerle anlatmaktadır:

“Efendim, ben Osman Pehlivan’ı 1925 yılında yani bundan altmış beş yıl evvel tanıdım. Kendisi Safranbolu’da evliydi, arada sırada Safranbolu’ya gelirdi. Babam kendisini eskiden tanıdığı için her gelişinde O’nu yemeğe davet ederdi. Ben o sırada yeni yeni bağlama çalmaya başlamıştım. Osman Pehlivan’ın büyük bir ustalıkla çaldığı tanburasını hayranlıkla dinler, taklit etmeye çalışırdım. Osman Pehlivan o sırada 30-35 yaşlarında görünen, genç irisi, pehlivan yapıllı bir adam... Onunla dostluğumuz buradan başlar. Radyo’nun memleketimizde yayınlara başladığı sırada ve sonraları Ankara Radyosu’nda birlikte çalıp çağırıldığımız olmuştur. Ustalıkla çaldığı tanburadan başka ilginç bazı özellikleri vardır. Bir kere, çok yiyen bir insandır. Gözlerimle görmüşümdür, bir oturuşta üç beş kişinin yiyeceğini yer, bana mısın demezdi. O, bunu “benim motorum fazla yağ yakar” diye izah ederdi. Gençliğinde başa gürşen bir pehlivan olduğu için ayakta kalabilmesinin ancak fazla yemekle mümkün olabileceğini söylerdi. Gerçekten, bu işi rekor haline getirmiş bir insandı. İkinci özelliğı, son derece usta bir taklitçi oluşuydu. Özellikle hayvan taklitlerini büyük bir

maharetle yapardı. Mesela, yedi mahallenin köpeğini dalaştırır bunu o kadar tabii yapardı ki, gözlerinizle görseniz inanmazdınız” (Büyükyıldız, 1990).

Ataman, Osman Pehlivan’la 1927 tarihinde yaptıkları radyo yayınlarını ve Atatürk’le olan anılarını ise *Atatürk ve Türk Musıkisi* adlı kitabında şu sözlerle anlatmaktadır:

“Zaferden sonra Atatürk’ün İstanbul’a ilk gelişleriydi. 1927 Temmuz ayına rastlamaktadır. Zamanın ünlü yazarlarından Ahmet Rasim Bey, Tanburacı Osman Pehlivan’la beni, bir akşam Dolmabahçe Sarayı’na götürmüştü. Anadolu’dan İstanbul’a tahsile gelmiş 17-18 yaşlarında bir gençtim. O sırada (1927) halk musıkisi diye meydanda bir şey yoktu. Köylerde kapalı bir folklor hayatı vardı. Memleketimizde henüz yeni kurulmuş, İstanbul büyük postanesinin üst katında yayınlar yapan radyoda, ağırlıklı Klâsik Türk Musıkisi fasılları teşkil eden programlar arasında, Halk musıkisi olarak, bir Tanburacı Osman Pehlivan, bir de ben vardım.

O zaman yeni bir hareket sayılan bu yayınları Atatürk dinlemiş ya da dinleyenlerden duymuş olacak ki, daha önce tanıdığı Osman Pehlivan’la beni de dinlemek istemiş olacaktı. O akşam, Osman Pehlivan; rakı istedi, bardaktaki rakıyı bir hamlede içti. Boğazına son derece düşkün bir adam olan pehlivan, küçük tabaklardaki mezeleri de sildi süpürdü. (Tanburacı Osman Pehlivan, Atatürk’le önceden tanışmış olmaktan ve hemşerisi (Rumeli’li) olmaktan ötürü Atatürk’le olan sohbetlerinde oldukça rahat davranmaktadır.)

Atatürk, Osman Pehlivan’ı evvelce tanıdığı için, Rumeli şivesiyle:

- A be pîlivan aga, tamburayı sıpırtırıyer misin ba? Diye takıldı. Osman Pehlivan, aynı şive ile cevap verdi:
- Arada kâzi (sırada) sıpırtırıyerim be paşam. Daha sonra Osman Pehlivan birkaç Rumeli türküsü okumuştur (Ataman, 1991 9-11).

Atatürk, zaman zaman Tanburacı Osman Pehlivan’ı müzikli yemek sohbetlerine çağırıp, O’ndan Rumeli Türküleri okumasını istemiştir. Riyaset-i Cumhur İncesaz Heyeti Şefi Binbaşı Yaşar Okur, *Yaşanmış Olaylarla Atatürk ve Müzik* (Ankara, 1993) adlı kitabında, Osman Pehlivan’ın ilk kez Atatürk’ün huzurunda bulunmasını şu sözlerle anlatmaktadır:

“Osman Pehlivan, Ata’nın huzurunda ilk olarak Rasim Ferit Bey’in yalısında Mesud Cemil’in fasıl heyetiyle çıkmıştır. Tanburacı Osman Pehlivan, önce Ata’ya güzel bir taksim yapmış, daha sonra Atatürk’ün okuduğu “Atladım Bahçene Girdim, Gülleri Fincan Gibi” adlı Rumeli Türküsüne eşlik etmiştir.

‘Atladım bahçene girdim gülleri fincan gibi
Gerdanında üç beni var her biri mercan gibi
Sarılalım sarmaşalım ikimiz bir can gibi
Gel seninle kavledilim ya onu sev ya beni
Bir tenhada buluşalım ya onun ol ya benim.’

Rumeli Türkülerini dinlemesini ve icra etmesini çok seven Atatürk, bundan çok hoşnut kalmış ve Osman Pehlivan da bu durumdan çok mutlu olmuştur. İyi bir güreşçi olan Osman Pehlivan aynı zamanda Ata’nın karşısında zeybek oynamış ve Atatürk O’nu alkışlamıştır. Osman Pehlivan Atatürk’ün davetiyle birinci günün hemen ertesi günü Florya Deniz Evi’nde huzurlarında olmuştur. İlk görüşmede Osman Pehlivan ile beraber olan Yaşar Okur, ikinci görüşmeyi şöyle anlatır:

Atatürk:

- Yaşar Bey, Osman Pehlivan ile ufak bir program yapınız, dedi.

O gece sofrada Atatürk’ün en yakın arkadaşları bulunmaktaydı. Programı tertip edip Atatürk’e takdim ettim. Programdaki şarkılar şunlardı:

1. Hüseyinî Makamında: Sevdiğim cemâlin çünkü göremem

2. Hüseyinî Makamında: Urfalıyım, bahçeliyim bağıyam
3. Hüseyinî Makamında: Bak şu güzel köylüye işte bu kızdır peri
4. Hüseyinî Makamında: Söğüdün yaprağı nâindir nârin
5. Süznâk Makamında: A benim mor çiçeğim, sen doldur ben içeyim
6. Hicaz Makamında: Dağlar dağlar virân dağlar
7. Segâh Makamında: Alın benim bağlamamı çalayım aman

Bu programdaki şarkıları Tanburacı Osman Pehlivan çaldı ve okudu. Bu şarkıları Pehlivan okurken, Atatürk de iştirak ediyordu. Şarkılar okunduktan sonra Atatürk, Osman Pehlivan'la tatlı bir sohbete başladı. Atatürk gayet neşeli, Osman Pehlivan'a soruyordu;

- Pehlivan, güreşlerde muvaffak oluyor muydun? Kimlerle tutuştun? Kimleri yendin? Kimlere yenildin? Pehlivan, eski pehlivanlar ile tutuştuklarının isimlerini söyledi. Atatürk hayretle Pehlivan'a bakıyor, dinliyordu: Şimdi nasılsın? Güreşebilir misin deyince, Pehlivan gülererek "evet" dedi. Atatürk yaverini çağırdı: Muhafız alayından erlerden iki pehlivan var, şimdi onları buraya getirin diye emretti. On dakika sonra Muhafız Alayından tığ gibi iki er geldi. Atatürk'ün huzuruna gelince bir selâmla Atatürk'ün karşısında durdular. Osman Pehlivan bu tığ gibi iki aslanı görünce pos bryıklarını bükmeye başladı ve Atatürk'ün sesi duyuldu:
- Meydan senin. Bizim evlâtlarla bir tutuş bakalım. Vakıa (gerçi) sen yaşlısın ama ne kadar olsa serde eskilik var, hocalık var, yine sırtın yere gelmez, diye Osman Pehlivan'ı teselli ediyordu.

Bunun üzerine Osman Pehlivan ceketini çıkardı. Er de çıkardı. Osman Pehlivan salonun ortasında gezinmeye başladı. Bir dev gibi manalı tavırlarla geziyor ve ere bakıyordu. Sofradaki misafirler hep ayağa kalktı. Hepsisi merak içindeydi. Atatürk:

- Haydi bakalım, göreyim sini! dedi.

Osman Pehlivan'la peşrev yaptıktan sonra tutuştular. Er bir hamlede daldı, Osman Pehlivan'ı altına aldı. Atatürk yerinden kalktı, elleri cebinde, gözünü kırpmadan onları takip ediyordu. Ere "Haydi arslanım" diye sesleniyordu. Osman Pehlivan (erin) mahirâne bir oyun(uy)la yere serilmiş yatıyor, er terler içinde, bir türlü Osman Pehlivan'ı çeviremiyordu.

Osman Pehlivan, ayağı ile bir sarma yaptı ve erin altından kurtuldu. Bu sefer, er Osman Pehlivan'ın altında, Osman Pehlivan bir eliyle alnındaki teri siliyor ve düşünüyordu.

Atatürk eğilip eğilip bakıyordu. Bir aralık Osman Pehlivan bir oyun yaparak eri çevirmeye başladı. Erin sırtının yere gelmesine ramak kaldığı sırada, Osman Pehlivan eri bıraktı: Pes, dedi. Bir de, selâm vererek ayağa kalktı. Atatürk'ün elini öptü, geri çıktı ve durdu.

Atatürk, hayretler içinde Osman Pehlivan'a soruyor:

- Neden bıraktın tam sırtı yere gelirken?

Osman Pehlivan, masum bir vaziyette - hiç unutmam Osman Pehlivan'ın o vaziyeti gözümün önünde canlanıyor -Atatürk'e bakarak:

- Paşam! Ben bu arslanın sırtını yere getiremem. Çünkü O sizin evlâdınız. Beni affediniz dedi, ikinci defa Atatürk'ün elini öptü.

Atatürk'ün gözleri yaşardı..." (Elçi, 2001: 38).

Atatürk'ün Türk musikisini, klasik ya da halk musikisi diye ayırmadan dinlediği ve çok sevdiği birçok kişinin yazdığı hatıratla mevcuttur. Ancak Atatürk'ün, Sarayburnu'nda dinlediği kötü bir musiki ekibinin etkisiyle söylediği: "Bu musiki bizim heyecanımızı ifade etmekten uzaktır." sözü, yanlış anlaşılacak, Türk musikisi Radyolardan kaldırılmıştır (Ataman, 1991: 18).

3 Kasım 1934 tarihli emirle Klasik Türk Musikisi'nin radyo yayınlarından çıkartılmasının ardından yaşananların özetlenmesi ve yasağın kaldırılmasına ilişkin

Cevdet Kozanoğlu'nun, "Radyo Hatıralarım" adlı kitabındaki yazdığı şu bölüm önem arz etmektedir:

"Bu yasak tam iki sene sürdü. İki yıl mahrumiyetten sonra Osman Pehlivan'ın sayesinde programa girebildi, ne yazık... Vak'a şöyle tahakkuk etmiş: Gazi Hazretleri, Osman Pehlivan'ı ve çalıp söylemesini severmiş. Pehlivan da o sıra Ankara'da imiş. Bunu haber alınca kendisini Çankaya Köşkü'ne çağırılmış. Pehlivan'ı Keçiören'de bulup hemen Köşk'e getirmişler. Bir süre sohbet ettikten sonra aralarında şu konuşma geçmiştir:

- Hadi Pehlivan bize bir iki parça çal da dinleyelim.
- Sazımı getirmedim Paşam.
- Ama neden?
- Bu sazı çalmak yasak değil mi Paşam?
- Ne münasebet Osman!...
- Peki Paşam! O halde Radyo'ya müracaatımda neden bana, "Uyan Pehlivan uyan! Radyo'da bu sazı çalmak yasaktır" diye alay ettiler. Bak Paşam, zatınız her akşam birçok sazende ve hanendeyi huzurunza getirip çaldırır, söyletir, dinlersiniz ve eğlenirsiniz. Günah değil mi? Bu musikiye gönül bağlamış milleti mahrum edersiniz!"

Paşa bir müddet düşünerek bu haklı şikâyeti kabul etmiş. Bu hareketin zamansız olduğuna esasen çoktan inandığından:

- "Pekâlâ Pehlivan! Sazını al ve derhal Radyo'ya gidip oradan bize Türküler çal." demiş. Yaverlerinden biri ile Pehlivan'ı Radyo'ya göndermiş. Böylece iki yıl süren Radyolardaki Türk Musikisi yasağı da Osman Pehlivan'ın himmeti ile kalkmıştır (Kozanoğlu, 1988: 10-11).

6 Eylül 1936'da Matbuat Umum Müdürlüğü, İstanbul Radyosu programına milli havaların konulması için radyo şirketine bir tezkere göndermiş, bu tezkerede Tamburacı Osman Pehlivan'ın radyoda Türk halk havaları çalması ve söylemesinin muvafık görüldüğü bildirilmiştir. Yayın hayatına 1927'de başlayan İstanbul Radyosu'ndaki ilk halk müziği faaliyeti, zaman zaman Sadı Yaver (Ataman) ile Tamburacı Osman Pehlivan'ın beraberce çalıp söyledikleri türkü programlarından ibaretti. 1938'de yayına başlayan Ankara Radyosu'nda ise halk müziği sanatçı kadrosu bulunmamakta, programlarda daha çok mahalli sanatçılara yer verilmekteydi Şenel (1997: 356). İstanbul Radyosu'nun ilk kuruluş yıllarından itibaren halk musikisine yayınlarda zaman ayıran Mesud Cemil, istediği halk musikisi çizgisini ancak 1940'lı yılların başında yakalayacaktır. Daha önceki uygulamalarda hem klasik Türk musikisi hem de halk musikisi, radyolardaki mevcut tek "ses" topluluğu tarafından icra edilmekteydi. Halk musikisi sazları ise topu topu bir iki bağlamadan ibaretti. Bu çalgılardan biri de, Mesud Cemil idi. Halk musikisinin gerçek sesi yayınlara, Tanburacı Osman Pehlivan gibi halk sanatçıları katıldıkça duyuluyordu. Muzaffer Sarısözen, ilk tohumları Mesud Cemil tarafından Ankara Radyosu'nda atılan Yurttan Sesler topluluğunu, Mesud Cemil'in yardımlarıyla gerçek halk musikisi öğeleriyle buluşturmaya çalışmaktaydı. Sarısözen'in davetiyle Sarı Recep,

Tanburacı Osman Pehlivan gibi bazı mahalli (yöresel) sanatçılar Yurttan Sesler topluluğu eşliğinde ya da solo olarak yayınlara katılmaktaydı (Ünlü, 2004: 363-365).

Osman Pehlivan, 1935 tarihli Akşam Gazete'sine verdiği röportajda dönemin bir başka musikişinası ve önemli sanatçısı olan Tanburi Cemil Bey'le tanışmasını şu sözlerle anlatmıştır:

“Dur sana Tanburi Cemil’le nasıl tanıştığımı anlatayım. Bir gün Göztepe’de arabacılık ediyordum. Yirmi iki yaşında varım. Bir adam trenden inip arabama bindi. Bir köşke götürdüm. Bana kapıda bekle diyerek içeri girdi. Kapıda dururken kulağıma içeriden tanbur sesleri geldi.

Müşterim evden çıkıp arabama gelince sordum:

- Tanburu siz mi çalışıyordunuz?
- Neden sordun?
- Ben de biraz tıngırdatırım da, meraklısıyım.
- Ne çalarsın?
- Milli saz, hani âşıklar çalar, işte ondan...
- Perşembeye gel de seni dinleyelim.

Dediği gün sazımı alıp köşke gittim. Meğer O, Tanburi Cemil’den ders alıyormuş. O da orada imiş. Oturup bir iki hava çaldım. Sazı dizime indirince Tanburi Cemil kalktı. Ben bu adamın elini öpeceğim! dedi. Her ne kadar çekmek istedikse de kurtaramadık. Ondan sonra çok ahbaplık ettik. Babasının dostu olduğum için oğlu Mesud Cemil beni hâlâ sever. Zaten beni sevmeyen yoktur.” (Akşam Gazetesi, 1935: 6)

Mesud Cemil ise baba dostu olarak bildiği Osman Pehlivan’ı Musiki Mecmuası’nda şu sözlerle anlatmaktadır:

Osman Pehlivan, hayatı büyük şehre bağlanmış bu halk sanatçısı tiplerinden, yakından tanıdığımız son simadır. Adı üstünde: Pehlivan!.. Pehlivanlığı, O’nu ileri yaşlarında tanıyanların sorduğu ve şüphe ettiği gibi, öyle, bir takma unvan değildir. Sahici pehlivandır. Gençliğinde ağır sıklıkla güreşmiş, hatta başpehlivan olmuş bir er meydanı kahramanı!

Fakat Osman Pehlivan’ın tanburacılığı, pehlivanlığından sonradır. Rumeli muhacirlerindendir. Ege bölgesine hicret ederken, kispetiyle beraber sazını da heybesinin bir yanına asmış gelmiş, başarılı güreşlerden sonra, çayırlarda kuzu kızartmasıyla pilav yerken, kır kahvelerinde yarenlerde sohbet ederken, geniş göğsüne dayadığı iri parmaklarıyla dile getirmiş, etrafına insanları toplamış, yavaş yavaş zevk sahiplerinin muhitine girmiş, sağdan soldan çağırılmış, bu arada birçok geceler uykusuz kalarak, pekâlâ rakı da içerek güreşte gerilemeğe, fakat sanatta ilerlemeğe başlamış böylece Tanburacı Osman Pehlivan olmuş; pehlivanlığı, bir eski madalya gibi, adına takıla kalmış!

Mekân, Göztepe-Erenköy- Kozyatağı tarafları idi. Mahmut Celalettin Paşa ve hepsi musikişinas olan oğulları, Rahmi Bey, Keresteci Raif Bey, Hamit Hüsni Bey de orada otururlardı. O eski üstatların musikili toplantılarına zaman zaman Osman Pehlivan da çağırılırdı. Hele mecliste Suphi Ziya Özbekkan’ın babası, Washington Sefiri Ziya Paşa olursa, Osman Pehlivan bir aralık mutlaka gözükürdü, devletli’ların, utufetli’ların ve saadli’ların muaşeret tarzlarına da pek uyar; saziyla, sözüyle hiç aksamadan meclise katılırdı. Yalnız, pehlivanlıktan kalma bol iştihası ile yemek meselesinde pot kırardı. Hatta bir gün Mahmut Paşa’nın köşkünde verilen bir ziyafette, pehlivan, bahçede otururken, fırıncı çırağının köşke bir baklava tepsisi getirdiğini görmüş; “Ver ben götürürüm!” diye çocuğun elinden tepsiyi almış; bahçenin kuytu bir köşesinde koca tepsi dolusu baklavayı yemiş, bitirmiş; sonra da utancından köşke girmeyip, kaçıp gitmiş.

Bu hikâyesi meşhurdur. Hayrette edilmez. Çünkü o bir oturuşta bir kuzuyu yiyen o eski mayalı pehlivanlardan idi. O zaman 1,86 boyunda, 110 kilo ağırlığında idi. O gün baklavadan mahrum kalan misafirler, pek gülüştüler, memnun oldular; “Afiyet olsun!” dediler; bir sürü eski, yeni oburluk hikâyeleri anlattılar. Osman Pehlivan o güne, bu vak’ası ile bir neşe unsuru

katmış oldu. Utanıp kaçmasaydı, belki hoş görülmezdi ama o kaçıışı ile daha da sevimli oldu ve uzun uzun aratılıp buldurulmuştur (Cemil, 1970: 11).

Dönemin büyük yazarlarından Ahmed Hâşim de, *Gurebâhâne-i Laklakan* adlı kitabındaki aşağıdaki “Osman Pehlivan” başlıklı makalesinde O’nu övmüştür (Türk Ansiklopedisi, 1977: 84).

Bir akşam, sanat dostu bir aile nezdinde, bir musiki ziyafetine davet edilmiştim. Bana Tanburacı OsmanPehlivan’ı tanıtacaklardı. Methi dilden dile dolaşan bu adamın senelerden beri ismini işitirdim. Musikisini de işitmek ve kendisini tanımak imkânını bahşeden fırsatı tehalükle (istekle, can atarak) kabul ettim.

Pehlivan, girdiğim büyük odanın bir tarafında, lambaların aydınlığında, sert bir kaya parçasından biçilmiş zannedilen pos bıyıklı başını iptidai (ilkel) bir tanburanın telleri üzerine iğmiş, akordunu yapmakla meşguldü. Elindeki tanburanın şeklinde diğer birçok musiki aletleri, bir vahşi hayvan avcısının silahları tarzında, bir köşeye dayatılmış, ustanın muhtemel emirlerini bekliyorlardı. Pehlivanın genç refikası, kocasının yanına oturmuş, sihirli musikinin tellerden ve tahtalardan fışkırmasını bekleyerek, nasırlı parmakların saz üzerinde yaptığı hazırlıkları, badem biçiminde kesilmiş siyah gözleriyle takip ediyordu. Birçok namdar davetlilerle dolu olan büyük oda, ra’san (titreyen, titrek) bir sükûnet içinde idi. Herkes havada bir mucizenin tecellisini bekliyor gibiydi.

Pehlivan, türkülerine başladı. İhtiyar hançereden çıkan boğuk ve ahenkli sesle, ince bakır tellerin şakrak sesi, tıpkı bu ihtiyar koca ile bu genç zevcenin anlaşması gibiydi. Genç bir hanım heyecandan titreyen bir sesle yavaşça, ihtisasını (duygu, duygulanma) kulağıma tevdi (bırakma) etti:

-Bu garip adam, bana bir Avrupa müzesinde görmüş olduğum bir mermeri hatırlatıyor: Narin ve beyaz bir denizkızını kucağında tutan korkunç bir canavar... Bu nahif saz, bu haşın pehlivanın elinde esir bir Siren’i andırmıyor mu?

Musiki ilâhı Apollon’u kamıştan kavalıyla mağlup eden rustai Marsiyas gibi kırlarda yaşayan, bostan eken ve toprağın verdiği mahsulle geçinen pehlivanın, bütün Türk coğrafyasına ait türkülerini dinlerken, edebiyatta Alain imzasıyla tanınmış, Sorbon müderrislerinden Chartier’in kalp kelimesi hakkındaki düşüncelerini hatırladım.

Kalp kelimesi, her lisanda hem sevgi hem de cesaret manasına gelir. Kelimeler, asırların tecrübesiyle manaların aldıklarına nazaran, her lisanda, kalp kelimesine izafe edilen manalardaki bu benzerlik, halk müşahedesinin, her devirde ve her memlekette aynı hakikatle karşılaşmış olduğuna bir delildir. Sevmeyi bilmeyen ölmeyi bilmez, harb sevginin mütemmimidir. Bağırsak yatağı olan karın içinde, yani tagaddi ve sindirim mıntıkasında değil, sinede, yani hayat kuvvetlerinin taksim edildiği zengin ve asil mıntıkada bulunan kalbi aşk ve kahramanlığa merkez olarak kabul eden halk hikmeti, bu suretle, aşk ve cesaret gibi iki fazilete ancak süflî ihtiyaçlardan yükselmekle ve istihkar-ı nefis ile erişilebileceğini de anlamak istemiştir. Filhakika bezirgân gibi hesap tutan bir aşk veya bir cesaret tasavvuru kabil midir?

Osman Pehlivan’ın sazı, hep dağ başlarında fırtınalar, rüzgârlar ve yağmurlar altında ve yahut bağlarda, bahçelerde, sakın bir yaz akşamının altınları içinde dolaşan bağıri yanık bahadırların yer yer aşkını hikâye ettiği içindir ki, ruhu bizzat aşkın pençesi gibi sıkıyor ve zaman zaman vücut üzerinde yakıcı ürpermeler uçuruyor ve gözden nâmer’i (gözle görülmeyen) yaşlar akıtıyor.

Haşın pehlivanın sazını dinlerken anlıyoruz ki; aşk ve kahramanlığın iki kardeş olduğunu hiçbir millet, şarkılarında, Türk milleti gibi anlatmayı bilmemiştir (Haşim, 2007: 24-25).

Süleyman Şenel, *Türk İstanbul Sadi Yaver Ataman Şenel* (1997: 56) adlı kitabında Tanburacı Osman Pehlivan’ın, devrin ünlü semaici ve manicilerin yanı sıra, Tanburi Cemil Bey ve Udi Nevres Bey gibi ünlülerin Zil İzzet’in Semai kahvesine devam ettiklerini belirtmektedir.

Tanburacı Osman Pehlivan, ünlü Macar Müzikolog Bela Bartok ile de tanışmıştır. 1936'da Halkevleri'nin davetlisi olarak Türkiye'ye gelen Bartok 2 Kasım 1936 günü İstanbul'a ulaşmıştır. İstanbul Konservatuvarı (Darülelhan) müzik arşivinde o zamana kadar yapılan türkü derlemelerine bakar. Altmış beş plak üzerinde çalışır, His Master's Voice (Sahibinin Sesi) ve Columbia plaklar teknik olarak iyidir, ancak derlemelerin eksikleri vardır Ayan (2011: 1-8). Plâklar, Sahibinin Sesi adına geçtiğine göre Bartok; belki Tanburacı Osman Pehlivan'ın, Feryadi Hafız Hakkı ile Yozgatlı Hafız Süleyman Bey'lerin plaklarını dinlemiştir Ünlü (2004: 222-223). Etnomüzikoloji hakkında konferans vermek, Türk folklor ürünlerini incelemek ve Macar müziğiyle ilişkilerini araştırmak için Türkiye'ye gelen Macar besteci ve müzikolog Bartok daha sonra; Adnan Saygun ve Ankara Konservatuvarı'ndan Necil Kazım ve Ulvi Cemal Bey'lerle Adana yöresine (Osmaniye'ye) derleme gezisine çıkmıştır (Paçacı, 1999: 125). (bkz. Şekil 2.2)

Şekil 2.2 : Bartok, Ankara Halkevi'nde Tanburacı Osman Pehlivan ile. Sağdan sola Adnan Saygun, Ulvi Cemal Erkin ve Necil Kâzım Akses. (Ünlü, 2004: 223)

Tanburacı Osman Pehlivan, dönemin ünlü simalarından Neyzen Tevfik ve Ahmet Rasim'le de dostluklar kurmuştur. Osman Pehlivan'ın torunu Osman Tanburacı, Ahmet Rasim'in "Sakın geç kalma erken gel" adıyla bilinen şarkısının yazılma ve bestelenme süreciyle ilgili şu hikâyeyi anlatmaktadır:

"Tanburacı Osman Pehlivan, Neyzen Tevfik ve Ahmet Rasim... Üçü can ciğer arkadaş, her akşam bir yerlere içmeye ve eğlenmeye gidiyorlar. Ahmet Rasim'in karısı bu durumdan oldukça rahatsız oluyor. Ahmet Rasim'i bir türlü ikna edemiyorlar, karısı kızdığı için... Neyzen Tevfik, bir gün diyor ki dedeme:

- Tanburacı, git çal şu kapıyı, yenge açarsa kapıyı, böyle ağlamaklı bir ifadeyle, Neyzen yine alkol komasına girdi, gidelim de bakalım Ahmet Bey'le... de.

Kapıyı açan kadın Tanburacı'nın söylediklerini duyunca hemen arkasını döner ve 'Ahmet Bey! Ahmet Bey! Neyzen yine komaya girmiş, yetişin' diye bağırır. Kadıncağız ise arkalarından 'Ahmet Bey, sakın geç kalma erken gel' deyivermiş. Aceleyle evden ayrılan kafadarlar doğruca Kumkapı'ya gitmişler. Bir mermer masaya oturmuşlar, rakılar açılıyor, mezeler geliyor... Orada biri ney üflüyor, diğeri tanburayla ve Ahmet Rasim de güftesini yazıyor (Tanburacı, 2011).

Bu akşam gün batarken gel,
Sakin geç kalma erken gel,
Tahammül kalmadı artık,
Sakin geç kalma erken gel.

Ahmet Rasim'in torunu Osman Nihat Akın'ın (1905 -24 Ekim 1959), "Dedemin Aşkları" başlıklı yazısında yukarıda güftesi bulunan şarkının yazılma ve bestelenmesiyle ilgili başka bir hikâyenin daha olduğu İsmail Baha Süreلسan'ın "Ahmet Rasim ve Musikî" adlı kitabından öğrenilmektedir. Osman Nihat'ın anlatımı şu şekildedir:

"... Yine böyle bir kayboluştan sonra yorgun ve perişân evine dönen Ahmet Rasim'in, yıkanıp temizlendikten ve birkaç saat uykuyu uyuduktan sonra:

- Hanım, ver benim öteki elbiselerimi... Arkadaşlar, Miltiyadi gazinosunda, beni bekliyorlar! Deyip sokağa fırlayan kocasının arkasından, Sadberk Hanım,
- Bey! diye seslenmiş.
- Ne var? Sualine karşı da:
- Hiç!

demekten başka bir kelime verecek cevap bulamamıştı. Ahmet Rasim'in ısrarı üzerine; bu seslenişin, sadece, eve erken gelmesini rica ve temenniden ibaret bulunduğu anlaşılmış. Ahmet Rasim, Miltiyadi gazinosuna giderken, yolda yaptığı bir "vicdan muhasebesinden sonra" karısına hak vererek yukarıda güftesi bulunan şarkıyı kaleme almış. Ahmet Rasim'in pek yakın arkadaşı ve ahhâbı olan Tatyos Efendi tarafından da "Uşşak" makamında bestelenmiştir (Süreلسan, 1977: 49-50).

2.5 İcrâcılığ, Derlemeciliğ ve Repertuarı

Tanburacı Osman Pehlivan, bağlama, bozuk gibi halk sazlarını büyük ustalıklarla çalmıştır. Çok kıvrak bir mızrabı vardır. Mızrap vuruşları, Rumeli folkloruna özgü saz tekniğinin üsluplaşmış bir örneğidir. Halk sazlarının çalınışındaki Rumeli tavrını tanıtan, yayan O olmuştur. Anadolu'yu ve Rumeli'yi dolaşarak derlediği türküler ve çeşitli formlardaki oyun havaları kadar, çalıp okuyuşu da bütün Türkiye'de çok sevilmiştir Türk ve Dünya Ünlüleri Ansiklopedisi (4327). Gençlik yıllarında birçok yer dolaşmıştır. Hatta Prens Yusuf Kemal Paşa ile Mısır'a da gitmiştir (Gezgin, 2007: 45).

Tanburacı Osman Pehlivanla saz çalmış ve Radyo programları yapmış bir kişi olan Sadi Yaver Ataman O'nun sanatçı kişiliğ ve icracılığıyla ilgili şunları söylemektedir:

"Efendim, Osman Pehlivan'ın tanbura çalış tarzının bambaşka bir özelliğ vardır. Arpejli diyebileceğimiz bir üslupla birbiri ardına çarpmalı, sektirmeli ve taramalı bir vuruş tarzı vardır. Öyle sanıyorum ki, bu tarzı memlekete Osman Pehlivan yaymıştır. Osman pehlivan o iri yapısından ve sert görüntüsünden hiç de umulmayan yumuşak huylu, büyük bir duygu

zenginliğine sahip bir halk sanatkârıydı. O koca parmakları arasında tanbura kaybolur gibiydi. Parmaklarındaki canlılık ve çevikliği insan hayretle seyrederdi. Aynı zamanda büyük bir hafıza kudretine sahip olan Osman Pehlivan gittiği yerlerin türkülerini de hemen hafızasına alarak ustalıkla çalar, okurdu. Mesela; Bartın Kadın Oyun Havası, Balıkesir Zeybeği, Bursa Güvendesisi, Rumeli Serenleri, Manda Yuva Yapmış Söğüt Dalına, Ata Vurdum Belleme ve birkaç Rumeli türküsü... Nebile Hanım'la da plâga birkaç türkü okumuştur. Tanburacı Osman Pehlivan, halk musikisine büyük hizmetleri geçmiş, büyük bir halk sanatkârıydı” (Büyükyıldız, 1990).

Ataman, *Anadolu Halk Sazları Yerli Musikiciler ve Halk Müzik Karakterleri* adlı kitabında ise Osman Pehlivan'ın repertuarı, türkü toplayıcılığı ve icrâcılığıyla ilgili şunları belirtmektedir:

Ümmi musikicilerin orijinal bir şahsiyeti olan Tanburacı Osman Pehlivan, halk musikisi vadisindeki ünsiyet (ahbaplık, arkadaşlık) ve çalışı itibarıyla nevi şahsına münhasır bir tiptir. Musiki istidadı geniş ve hafızası çok kuvvetli bir sanatkâr olan Osman Pehlivan orijinal buluşlarıyla Anadolu Türkülerini mahalli renk, şive tavırlarıyla hafızasına alarak ortaya koymuştur. Osman Pehlivan yalnız halk Türküleri vadisinde değil klasik şark musikisinin şaheserlerine karşı da bigâne kalmamış Dede gibi, İtri ve Nazım gibi musiki üstatlarının eserlerini meşk etmiştir. Buna mukabil zamanın bestekâr geçinen meyhane musikicilerinin eser dediklerine hiç de itibar göstermemiş, onlara karşı hafıza kapılarını kapamıştır. Osman Pehlivan kendi sahasında yüksek bir virtüözdür. Kendi bestesi yok denecek derecede azdır, Anadolu'yu çok gezen sanatkâr topladıkları içinde kendi tabiriyle zevkine uygun gelmeyen taraflarını düzene koymuştur. Sanatkâr; musikicilikteki kabiliyet ve istidadını Tanburi Cemil, Muallim İsmail Hakkı, Tanburi Tahsin, Zekai Dede'nin oğlu Hafız Ahmed ve Rauf Yekta gibi şark musikisi üstatlarının elinde inkişaf ettirmeğe çalışmıştır. Eski Darülelhan'ın Şark Musikisi meşkhanelerine de devam ederek topladığı halk türkülerini sazıyla plâklara koymuştur. Şark musikisinin evç, acem aşiran, nigriz, ırak gibi müteferri ve ağır makamlarla bestelenmiş eserlerini de kolaylıkla çalabilir. Osman Pehlivan'ın resitatif olarak söylediği parçalarda Âşık Kerem, Karacaoğlan, Âşık Ömer gibi saz şairlerine ait birçok şiirler de vardır ki bunların halk edebiyatı kıymeti vardır. Bir tek misal alalım:

Karalar giymişin yaslıdır başın
Kudretten sürmeli karadır kaşın
Bu yatan anan mı yoksa kardaşın
Niçin dolanırsın sen bu mezarı?

Karalar giymişim yaslıdır başım
Kudretten sürmeli karadır kaşım
Bu yatan ne babam ne de kardeşim
Yar aşkına dolanıırım mezarı (Ataman, 1938: 43-44).

Osman Pehlivan; bağlama, saz ve bozuk nevinde milli sazlarımızı en güzel çalan bir sanatkâr, çok kıymetli bir icrakâr olmakla beraber bilhassa Anadolu ve Rumeli de bizzat dolaşarak topladığı halk türküleri ile musiki repertuarımıza çok kıymetli eserler kazandırmıştır Türk Musikisi Dergisi (1948). Buradan Osman Pehlivan'ın amatör bir derlemeci olduğu söylenebilmektedir. Spor Yazarı Osman Tanburacı, dedesinin bu yönüyle ilgili şu sözleri dile getirmektedir: “Atatürk yine bir gün soruyor – herkes türkü yapıyor ama senin türkülerin pek bir kıvrak, neden? Dedemden güzel bir cevap geliyor – Paşam, ben alıyorum Rumeli türküsünü aslına sağdık kalıyorum, sadece o Rumeli kıyafetinin üzerine, yemenisine oya çekiyorum, bozmuyorum ama bir başkası alıyor İstanbul'a uyarlamaya çalışıyor.” Tanburacı

Osman Pehlivan'ın türkü derleme yönüyle ilgili bize ışık tutan, 1935 tarihli Akşam Gazetesine verdiği röportajdaki şu bölüm konumuz itibariyle önem arz etmektedir:

“Gün geçtikçe adımız duyuldu. Köy şarkıları, milli havalar peşinde bütün Anadolu ve Rumeli'yi dolaştım. İşittiğim her güzel hava beni peşinden sürükledi. O şarkının doğduğu memlekete kadar gittim.

Bir gün Üsküdar'da bir kahvenin önüne oturmuş kahvemi içiyordum. Caddeden bir araba geçti. İçindeki arabacı ayağa kalkmış yanık bir türkü tutturmuş geçiyordu. Şarkı o kadar hoşuma gitti ki yerimden kımıldayamadım. Biraz uzaklaşınca aklım başıma geldi. Caddeye fırladım. Arkasından koşarak bağırmaya başladım. Fakat arabacıya sesimi duyurmak mümkün olmadı. Beygirlerine kamçıyı vurduğu gibi sokaklar arasında kayboldu.

Artık benim huzurum kaçmıştı. O şarkıyı mutlaka öğrenecektim. Üsküdar'daki arabacılar kahvesine gittim. Sordum, soruşturdum. Nihayet tanıdılar. Fakat:

- O bu akşam köyüne gitti, Edirne'nin Ortalar köyünde oturur çocuğu olmuş, memleketinden çağırdılar, dediler.

Bu cevabı alınca aklım oynadı. Param yoktu. Fakat mevsim yaz, ceketimi sattım. Kispetimi omzuma vurdum, ver elini Edirne diyerek yola çıktım. Güreşe güreşe tam arabacının köyüne kadar gittim. Üsküdar'da O'ndan işittiğim şarkıyı bir iki kere söyledim. O şarkı bugün bile en çok sevdiğim memleket havalarından biridir. İşte böyle halkın ağzından topladığım şarkıları dolaştığım yerlerde, halk evlerinde çalar söyledim. Kulağım şarkıyı çabuk zapt eder. Bayırda herifin biri bir türkü söylese onu hemen kaparım. Amma hoşuma giderse.... “ (Akşam Gazetesi, 1935: 6).

Tanburacı Osman Pehlivan, gezdiği yerlerdeki dinlediği türkülerini zevk süzgecinden geçirdikten ve kendi müzikalitesiyle de süsledikten sonra Radyo'da, Plâklarda, Halkevlerinde ve musiki toplantılarında büyük bir ustalıkla icrâ etmiştir. İlk defa plağa 1913-14 tarihinde Orfeon Plâk Fabrikasına çalmıştır Gezgin (2007: 45). Tanburacı Osman Pehlivan, Hafız Osman Efendi, Neyzen Tevfik Efendi ve Udi Nevres Bey plâk kataloglarında listelere yeni giren isimlerden olmuşlardır Ünlü (2004: 190). Daha sonra Osman Pehlivan, 1929'da Kolumbiya'da (plağa) çalmıştır. 1929'da yapılan bir söyleşide, bu plâklarla ilgili, Hakkı Süha Gezgin ile Osman Pehlivan arasında şu diyalog geçmektedir:

- Plağa ilk defa ne zaman çaldınız?
- 16-17 sene evvel... (1913-14) O zaman Orfeon Fabrikası vardı, orada çalmıştım. Ondan sonra da geçen sene Kolumbiya'da çaldım.
- On bir parça... Dördünde Nebile (Tekir) Hanım söyledi, ben çaldım... Üç tanesi zeybek havasıdır, bunları da yalnız sazla çaldım. Diğerlerini ben çaldım, Suphiye Hanım söyledi. Çaldığım eserler arasında: 'Vardım baktım demir kapı sürgülü', 'Kerem', 'Güvender', 'Anadolu oyun havası' vardır.
- Bu sene de plağa çalacak mısınız?
- Evet... 'Ankara koşması', 'Bartın oyun havaları', 'Erzurum havaları', birkaç da Rumeli havası...(Gezgin, 2007: 45)

Taş Plâk Koleksiyoneri Cemal Ünlü'nün arşivinde “Akşam Oldu”, “Kaşık Havası” ve “Söğüt Zeybeği” olmak üzere toplam üç adet taş plâk mevcuttur Ünlü (2010). Ünlü, “Git Zaman Gel Zaman Fonograf – Gramofon – Taş Plak” adlı kitabındaki

Taş Plâk Kataloğunda ise Tanburacı Osman Pehlivan'la ilgili aşağıdaki listeyi vermektedir (Ünlü, 2004: CD eki). (bkz. Çizelge 2.1)

Çizelge 2.1: Osman Pehlivan'ın Orfeon ve Sahibinin Sesi Firmalarından çıkmış taş plak listesi

TAŞ PLÂK LİSTESİ					
Firma	Katalog No	Eser	Makam	Yorumcu	Kalıp No
Orfeon	724	Balıkesir Zeybek Havası		Tamburacı Osman Pehlivan Efendi	12501
Orfeon	720	Taksim	Hicaz	Tamburacı Osman Pehlivan Efendi	12499
Orfeon	721	Taksim	Hüzzam	Tamburacı Osman Pehlivan Efendi	12500
Orfeon	721	Taksim	Hüseyni	Tamburacı Osman Pehlivan Efendi	12503
Orfeon	722	Taksim	Acem Aşiran	Tamburacı Osman Pehlivan Efendi	12509
Orfeon	722	Taksim	Suzinak	Tamburacı Osman Pehlivan Efendi	12510
Orfeon	723	Taksim	Hicazkâr	Tamburacı Osman Pehlivan Efendi	12504
Orfeon	720	Peşrev	Hicaz	Tamburacı Osman Pehlivan Efendi	12506
Orfeon	724	Anadolu Zeybek Havası		Tamburacı Osman Pehlivan Efendi	12502
Orfeon	725	Çerkes Havası		Tamburacı Osman Pehlivan Efendi	12508
Orfeon	725	İzmir Zeybek Havası		Tamburacı Osman Pehlivan Efendi	12501
Orfeon	723	Taksim	Uşşak	Tamburacı Osman Pehlivan Efendi	12505
Sahibinin Sesi		Koyun Beni Yükseklerle / Rumeli Türküsü		Nebile Hanım ve Tamburacı Osman	
Sahibinin Sesi		Ey Serenler / Gerdaniye Türkü		Nebile Hanım ve Tamburacı Osman	
Sahibinin Sesi		Köye Gidesim Geldi / Milli Şarkı		Nebile Hanım ve Tamburacı Osman	
Sahibinin Sesi		Anadolu Kaşık Havası		Tamburacı Osman Pehlivan	
Sahibinin Sesi		Zeybek		Tamburacı Osman Pehlivan	
Sahibinin Sesi		Cânâ Gamı Aşkınla / Gazel	Hüzzam	Hikmet Rıza Hanım ve Tamburacı	

Şekil 2.3 : Anadolu Kaşık Havası adlı türkünün plak resmi.

1930’da Türkçe Plâkların Esamisi Sahibinin Sesi (1930: 1-16) adıyla yayımlanan Sahibinin Sesi firmasına ait plâk fihristinde ise Osman Pehlivan’dan şu eserlerin kaydedilmiş olduğu görülmektedir: (bkz. Çizelge 2.2)

Çizelge 2.2: Osman Pehlivan’dan kaydedilmiş eserler

Anadolu Kaşık Havası	Tamburacı Osman Pehlivan		AX 853
Ey Serenler	Gerdaniye Türkü	Nebile Hanım ve Osman Pehlivan	AX 803
Köye Gidesim Geldi	Milli Şarkı	Nebile Hm. ve Tamb. Osman Peh.	AX 803
Koyun Beni Yükseklerle	Rumeli Türküsü	Nebile Hm. ve Tamb. Osman Peh.	AX 879
Zeybek	Tamburacı Osman Pehlivan		AX 853

Adı 22 Ocak 1927 tarihinde İstanbul Konservatuvarı ve 1932’de İstanbul Belediye Konservatuvarı olarak değişen Dârülelhan’da Yusuf Ziya Bey’in müdürlüğü zamanında İstanbul’a gelen Âşık Veysel (Şatıroğlu), Rizeli Sadık (Aynacı), Bicioğlu Osman, Canyakan Süleyman Ahmet Hulusi, Ali Rıza Zorlu gibi pek çok mahalli sanatçının yanında Tanburacı Osman Pehlivan’dan da türkü derlenip arşive alınmış ve bu arada bir kısmı çoğaltılarak plâk halinde satışa çıkarılmıştır Şenel (1997: 356). (bkz.Şekil 2.3)

Türk Musikisi’nin şaheserleri arasında bulunan en güzel Rumeli türküleri, O’nun okuyuşundan notaya alınmıştır Öztuna (1974: 127). Bir dönem Şark Musiki

Cemiyeti'nin başkanlığını yapan Süreyya Paşa, halk musikisi ile ilgilenerek, Osman Pehlivan'a çaldırttığı Anadolu ve Rumeli havalarını, Leon Hancıyan'a Hamparsum notası ile tespitettirmiştir. Sonra bunları notaya alınarak bir fasıl düzenlenmesini istemiştir. Leon Hancıyan'ın tespit ettiği kırk havadan, sekizi notaya alınabilmektedir. Ancak geriye kalanları notaya alınmamıştır Giz (1988: 235). Hancıyan'ın yazmış olduğu bu notaların da bulunduğu materyaller; elyazması Eski Türkçe notalar, Hamparsum nota sistemi ile yazılmış çeşitli Külliyyatlar, Batı Müziği ve Halk Müziği notaları, Türk Operetleri, Kantolar, Özel Köçekçe Takımları, İstanbul / Sultanahmet'teki Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü Osmanlı Arşivi Daire Başkanlığında bulunmakta ve tasnif ve kataloglama ekibi, çalışmalarını sürdürmektedir. 17.000 civarında eserin tasnifi ve kataloglama işlemleri tamamlanmış olup, peyder pey işlemleri bitenler, www.trtkulliyat.com sitesinde halkın hizmetine sunulmaktadır. Oluşturulan bu ekibin tasnif ve kataloglama sürecini bilen Nilgün Doğrusöz Dışiaçık ile yapılan görüşmede henüz Leon Hancıyan'ın nota defterlerinin açılmadığı bilgisi alınmıştır (Doğrusöz Dışiaçık, 2013).

Osman Pehlivan'ın repertuarı ve bunların notaya aktarılmasıyla ilgili Mesut Cemil ise şunları söylemektedir: “Pehlivan'ın repertuarı pek geniş değildi. Lakin Rumeli'den ve Ege'den seçme parçaları, kendisine mahsus denebilecek bir tezene ile çalar, gür bıyıklarının arkasından dumanlı dumanlı çıkan kalın, kısık sesiyle söylerdi. Repertuarını yazmak için ilk alaka gösterenler, Şemsettin Ziya Bey'in haremi İsmet Hanım, Rahmi Bey'in pek güzel lavta çalan haremi Fatma Hanım, Udi Nevres Bey ve Kemal Niyazi Bey oldular” Cemil (1974: 11). Bu konuyla ilgili ayrıca Süleyman Şenel, Mefharet Yıldırım adında bir hocasının Osman Pehlivan'dan türkü kayıt etmesiyle ilgili bir anısını kendisine anlattığını şu sözlerle ifade etmektedir:

“Mefharet Hanım, Osman Pehlivan'dan Türkü kayıt ederken bir ara ‘Usûl bozuk’ demiş. Bunun üzerine Tanburacı, O’nu azarlamış, fakat daha sonra karşısındaki genç bayanı üzdüğünün farkına vararak gönlünü almaya çalışmış” (Şenel, 2012).

Sadi Yaver Ataman, (*Toprak Kokan*) *Memleket Havaları* adlı kitabında Osman Pehlivan'dan alınmış altı farklı türkünün sözlerini tarihleriyle beraber vermektedir. Kitapta yer alan Karadayı, Ey serenler, Rumeli türküsü, Garaguşu Vurdular, Ben Bir Keklik Olaydım ve Ata Binesim Geldi adındaki türkülerin sözleri aşağıda verilmiştir:

Karadayı (Türkü)

Merhum Osman Pehlivan'dan alınmıştır 1927

Kırık hava (serbest tekerlemeli)

Kız pınar başındah (lülü de nah lülü nah lülü) testi doldurur
Testinin kulpunah (lülü de nah lülü nah lülü) şahin kondurur
Kız senin bakışın (lülü nah lülü nah lülü) adam adam öldürür
Kaçma benden hanımım alayım seni kaçayım seni

Tekerlemesi:

- Oooof söğüdün dalına manda yuva yapmış gördün mü garadayı gördün mü?
- Görmediiiim
- Yavrusunu sinek gapmış gördün mü garadayı gördün mü?
- Görmedük dedüğa.

Türkü - Gördün mü garadayı gördün mü vay (Tekrar)

Ey Serenler

(Rumeli Türküsü) Merhum Osman Pehlivan'dan alınmıştır 1928

Ey serenler serenler of yar serenler
Ben gidiyorum mamur mamur olsun örenler
Ahret hakkın helal etmem yarenler of
Parlaya parlaya doğar sabah yıldızı
Salına salına gelir gâvurun kızı
Seni gidi oyunbaz
Cilvesine doyulmaz
Sızırılmış bal gibi
Yemesine doyulmaz

Rumeli Türküsü

(Osman Pehlivan'dan alınmıştır 1939)

Sabah sabah ben zülfümü tararım
Elmas tırağım kaybettim ararım canım
Ben yârimi el evinden sorarım
Gülcemalin mahitaba dost benim aman
Şu cihanda bir sevdiğim var benim canım

Yalı kenarında vardır evimiz aman
Birbirimize düştü aman gönlümüz canım
Kırılsa engeller kalsak ikimiz aman
Gülcemalin(Nakarat)

Garaguşu Vurdular

(Merhum Tanburacı Osman Pehlivan'dan alınmıştır 1939)

Kırık hava oyunu, göbek tarzında.
Garaguşu vurdular aman
Haydi ganadını dagırdılar aman
Biz buralı değiliz aman
Yavrum bize tuzak da gurdular aman
Acanım da naz eyledin yeter aman
Şimdi de horozlar öter
Garaguşum havada aman
Yavrum yumurtası da tavada aman
Şahin gibi uçuyor aman
Haydi de yavru guşlar da yuvada aman
Acanım da nazeyleme yeter yeter
Şimdi de horozlar öter

Kızpınar Başında³

Merhum Tanburacı Osman Pehlivan'dan, 1939.
(Kırık hava, serbest kısmı da ihtiva eder)
Kız pınar başındah (lülü nah lülüde) desti doldurur
Destinin gulpunah (lülü nah lülüde)
Şahin gondurur şahin gondurur
Kız senin bakışın şangırda şangır şungur oh
Adam öldürür kaçma benden hanımım
Alayım seni kaçayım seni

³ Bu türkü sözlerinde çok az değişiklikle "Karadayı" adıyla Ataman'ın aynı kitabında 1927'de derlenmiş olarak da geçmektedir.

Serbest kısım:

Söğüdün dalına manda yuva yapmış gördün mü
Garadayı gördün mü?
Görmediiim
Yavrusunu sinek gapmış gördün mü garadayı gördün mü?
Görmedük dedüğa.

Kırık Hava:

Gördün mü garadayı gördün mü vay
Gördün mü garadayı gördün mü vaaaay

Ben Bir Keklik Olaydım

Merhum Osman Pehlivan'dan, 1939.

“Bundan 11 yıl evvel Ankara Radyosu’nda merhumla böyle bir Salı akşamı beraber çalıp okuduğumuz türkülerden biri. Güzel bir tesadüfle bu programımıza girmiştir. Bu türkülerini merhumun aziz ruhuna ithaf ediyorum”.

Ben bir keklik olaydım
Yol üstüne gonaydım
Gelen de geçen yolculara gara gözlüm
Yardan haber haber soraydım

Keklik seni tutarım
Ganadını yolarım
Yemin de ettim vallahi gara gözlüm
Alır seni seni gaçarım

Atabinesim Geldi: (Osman Pehlivan'dan 1939).

(Türkü, Zeybek tarzında)

Ata binestim geldi hoydahdah (Tekrar)
Köye gidesim geldihoydahdah (Tekrar)
Gara gözlü yârimi haydahdah (Tekrar)
Yine göresim geldi haydahdah (Tekrar)

Aya baktım ay ayaz haydahdah (Tekrar)
Gıza baktım kız beyaz haydahdah (Tekrar)

Cebe baktım para az hoydahdah (Tekrar)

O gız bize yaramaz haydahdah (Tekrar)

Bağa girdim yalnız haydahdah (Tekrar)

Göze battı çalınız hoydahdah (Tekrar)

Gelin köyden geliyor hoydahdah (Tekrar)

Hep oturup çalınız haydahdah (Tekrar) (Ataman, 1951: 34, 38, 39, 79, 91, 92, 123, 141, 142.

“1926’da kurulan İstanbul Radyosu’ndan başlayarak uzun zaman radyolarımızın ilk ve tek halk musikisi sanatkârı, Osman Pehlivan’dan başkası değildi.” diyen Mesud Cemil; “Kâh,

Karşı - be - karşı yaptırılın hanları,

Kaldırılın kasaveti, gamları;

Doldur doldur, ver içelim şarabı.

diye neşe ile gürler; kâh,

Nazlı yârim geli gelivermiş sol dizim üstüne,

Gözüm yaşı durmaz akar gül yüzün üstünederken, içli ve titrek şair olurdu” diye eklemektedir (Cemil, 1970: 11).

Aşağıda Tanburacı Osman Pehlivan’ın repertuarını toplu bir şekilde görebilmemizi kolaylaştırabilmesi bakımından “Tanburacı Osman Pehlivan Diskografisi” çizelge halinde verilmiştir. (bkz. Çizelge 2.3)

Çizelge 2.3: Tanburacı Osman Pehlivan'ın diskografisi

TANBURACI OSMAN PEHLİVAN DİSKOGRAFİSİ												
Sıra No.	TRT Rep. No.	Ezgi adı	Yüresi	Yorumcu/Kaynak Kişi	Derleyen	Notaya alan	Makam	Firma	Katalog No.	Kalıp No.	Türü	Açıklama
1	2260	Ata Binesim Geldi	Rumeli/Lofça	Osman Pehlivan	Muzaffer Sarısözen	Muzaffer Sarısözen					Nota	
2		Ata Binesim Geldi	✓	Osman Pehlivan	S. Yaver Ataman						Güfte	Memleket Havaçları adlı kitaplan
3		Köye Gidesim Geldi / Milli Şarkı		Nebile Hanım ve Osman Pehlivan				Sahibinin Sesi			Taş Plak	
4	425	Bizim Sahraların Başı	Rumeli	Osman Pehlivan	Muzaffer Sarısözen	Muzaffer Sarısözen					Nota	
5	1526	Dana Bulgur Sererler Gemi Kalkar Sulara	Rumeli	Osman Pehlivan	Azize Tözem	Yücel Paşmakçı					Nota	
6	266	Akar	Rumeli	Osman Pehlivan	Muzaffer Sarısözen	Muzaffer Sarısözen					Nota	
7	342	İhtiyatlar Silah Çatmış	Rumeli	Osman Pehlivan	Muzaffer Sarısözen	Muzaffer Sarısözen					Nota	
8	833	Pınarın Başına Yağmaz mı Dolu Kahvenin Önünden	Konya/Bozkır	Osman Pehlivan	Muzaffer Sarısözen	Muzaffer Sarısözen					Nota	
9	375	Gelir Geçersin	Rumeli	Osman Pehlivan	Muzaffer Sarısözen	Muzaffer Sarısözen					Nota	
10	372	Kız Pınar Başında Desti Doldurur	Rumeli	Osman Pehlivan	Muzaffer Sarısözen	Muzaffer Sarısözen					Nota	
11	590	Lofça'nın Ardında Kaya (2.Örnek)	Rumeli	Osman Pehlivan	Muzaffer Sarısözen	Muzaffer Sarısözen					Nota	
12	268	Öyledir Ey Öyledir Ey Benim Mestane	Rumeli	Osman Pehlivan	Muzaffer Sarısözen	Muzaffer Sarısözen					Nota	
13	4020	Gözlüm		Osman Pehlivan			Evç Türktü				Nota	TSM Arşivi
14	4100	Ey Benim Mestane Gözlüm	Rumeli	Osman Pehlivan	TRT Müzik Dai. Başk.THİM Md.	THM Repertuar Kurulu					Nota	
15	1150	Yalı Kenarında Zulfum Tararım	Rumeli	Osman Pehlivan	Muzaffer Sarısözen	Muzaffer Sarısözen					Nota	
16	1136	Yörükte Yaylasında Yaylayamadım	Rumeli	Osman Pehlivan	Muzaffer Sarısözen	Muzaffer Sarısözen					Nota	
17		Yörükte Yaylasında Yaylayamadım		Osman Pehlivan				Kemal Batanay Müzik Arşivi			Nota	Musiki Mecmuası
18	1652	Sarı Zeybek Şu Dağlara Yaslanır	Rumeli	Osman Pehlivan	Muzaffer Sarısözen	Muzaffer Sarısözen					Nota	
19		Sarı Zeybek Şu Dağlara Yaslanır						Kemal Batanay Müzik Arşivi	KB:27-2028-5595	559	Nota	Osmanlıca Güfte var.

TANBURACI OSMAN PEHLİVAN DİSKOGRAFİSİ												
Sıra No.	TRT Rep. No.	Ezgi adı	Yüresi	Yorumcu/Kaynak Kişi	Derleyen	Notaya alan	Makam	Firma	Katalog No.	Kalıp No.	Türü	Açıklama
20		Sarı Zeybek		Osman Pehlivan				Kemal Batanay Müzik Arşivi			Nota	
21	69	Sarı Zeybek	-	Osman Pehlivan	Halil Bedii Yönetken	Halil Bedii Yönetken					Nota	
22	115	Balkesir Zeybeği	Balkesir	Osman Pehlivan	Plaktan yazıldı	Yücel Paşmakçı					Nota	
23		Balkesir Zeybek Havası		Osman Pehlivan				Orfeon	724	12501	Taş Plak	
24		Balkesir Zeybeği	Balkesir	Osman Pehlivan	Plaktan yazıldı	Koray Burak Erdemir					Nota	
25	9	Zeybek	-	Osman Pehlivan	Plaktan yazıldı	Yücel Paşmakçı					Nota	
26		Zeybek		Osman Pehlivan				Sahibinin Sesi	AX 853		Taş Plak	
27		Koyun Beni Yükseklerle	Rumeli	Nebile Hanım ve Osman Pehlivan				Sahibinin Sesi	AX 879		Taş Plak	
28		Ey Serenler		Nebile Hanım ve Osman Pehlivan			Gerdaniye Türkü	Sahibinin Sesi	AX 803		Taş Plak	Memleket Havaları adlı kitaptan
29		Ey Serenler	Rumeli	Osman Pehlivan	S. Yaver Ataman						Güfte	
30		Anadolu Kaşık Havası		Osman Pehlivan				Sahibinin Sesi	AX 853		Taş Plak	
31		Anadolu Kaşık Havası	Rumeli	Osman Pehlivan	Plaktan yazıldı	Nida Tufekçi					Nota	
32		Kaşık Havası	Rumeli	Osman Pehlivan		Cihangir Terzi	Nikriz				Nota	
33		Canan Gani Aşkınla / Gazel		Hikmet Rıza Hanım ve Osman Pehlivan			Hüzzam	Sahibinin Sesi			Taş Plak	
34		Taksim		Osman Pehlivan			Hicaz	Orfeon	720	12499	Taş Plak	
35		Taksim		Osman Pehlivan			Hüzzam	Orfeon	721	12500	Taş Plak	
36		Taksim		Osman Pehlivan			Hüseyni	Orfeon	721	12503	Taş Plak	

TANBURACI OSMAN PEHLİVAN DİSKOGRAFİSİ												
Sıra No.	TRT Rep. No.	Ezgi adı	Yürgeşi	Yorumcu/Kaynak Kişi	Derleyen	Notaya alan	Makam	Firma	Katalog No.	Kalıp No.	Türü	Açıklama
37		Taksim		Osman Pehlivan			Acem Aşiran	Orfeon	722	12509	Taş Plak	
38		Taksim		Osman Pehlivan			Suzinak	Orfeon	722	12510	Taş Plak	
39		Taksim		Osman Pehlivan			Hicazkar	Orfeon	723	12504	Taş Plak	
40		Peşrev		Osman Pehlivan			Hicaz	Orfeon	720	12506	Taş Plak	
41		Anadolu Zeybek Havası		Osman Pehlivan				Orfeon	724	12502	Taş Plak	
42		Çerkes Havası		Osman Pehlivan				Orfeon	725	12508	Taş Plak	
43		Çerkes Havası		Osman Pehlivan	Plaktan yazıldı	Koray Burak Erdemir					Nota	
44		İzmir Zeybek Havası		Osman Pehlivan				Orfeon	725	12501	Taş Plak	
45		Taksim		Osman Pehlivan				Orfeon	723	12505	Taş Plak	
46		Akşam Oldu		Nebile Hanım ve Osman Pehlivan								Cemal Ünlü arşivinden alınmıştır.
47		Söğüt Zeybeği		Osman Pehlivan							Taş Plak	Cemal Ünlü arşivinden alınmıştır.
48		Söğüt Zeybeği		Osman Pehlivan	Plaktan yazıldı	Koray Burak Erdemir					Taş Plak	
49		Karadayı		Osman Pehlivan	S. Yaver Ataman						Nota	
50		Rumeli Türküsü		Osman Pehlivan	S. Yaver Ataman							Memleket Havaları adlı kitaptan
51		Garaguşu Vurdular Ben Bir Keklik Olaydım		Osman Pehlivan	S. Yaver Ataman						Güfte	
52				Osman Pehlivan	S. Yaver Ataman						Güfte	

TANBURACI OSMAN PEHLİVAN DİSKOGRAFİSİ												
Sıra No.	TRT Rep. No.	Ezgi adı	Yöresi	Yorumcu/Kaynak Kişi	Derleyen	Notaya alan	Makam	Firma	Katalog No.	Kalıp No.	Türü	Açıklama
53		Aksadeler Giyer Boylu Boyunca	Rumeli	Osman Pehlivan							Nota	
54		Aliverin Bağlamamı Çalayım	Rumeli	Osman Pehlivan			Hüzzam				Nota	
55		Be Gemici Gemici		Osman Pehlivan				Ist. Belediyesi Konservatuvar Müdürlüğü	345		Nota	Kemal Batanay arşivinden
56		Be Gemici Gemici Kırmızı Gültün Alı Var	Rumeli	Osman Pehlivan			Hicazkar				Nota	
57		Demirciler Demir Döver	Rumeli	Osman Pehlivan			Hicaz				Nota	
58			Rumeli	Osman Pehlivan			Gülizar				Nota	
59		Çubuğum Yok Aman	Rumeli	Osman Pehlivan			Muhayyer Kürdi				Nota	
60		Elveda Dost	Rumeli	Osman Pehlivan			Eviç				Nota	
61		Bahçe Duvarını Aştım		Osman Pehlivan			Hüseyini		KB:27-2028-5604	560	Nota	Osmanlıca Güfte var.
62		Bahçeye Bağ Diyemem	İstanbul (Rumeli)	Osman Pehlivan	S. Yaver Ataman	Cemile Cevher					Nota	
63		A Benim Mor Çiçeğim		Osman Pehlivan			Suznak				Nota	
64		A Benim Mor Çiçeğim		Osman Pehlivan			Suzinak	Ankara Radyo Evi Kütüphanesi			Nota	
65		Kakülleri Lüle Lüle		Osman Pehlivan			Evç Türkü				Nota	
66		Atladım Bahçene Girdim	Rumeli	Osman Pehlivan			Eviç Türkü				Nota	
67		Atladım Bahçene Girdim	Rumeli	Osman Pehlivan			Eviç Türkü	Ankara Radyosu Repertuvar Kurulu	843		Nota	

2.6 Tanburası

Osman Pehlivan'ın çaldığı 'tambura'yı tanımadan önce genel anlamda tambura çalgısının tanımı, özellikleri ve menşei hakkındaki bilgileri farklı görüşlere başvurarak açıklamak daha yararlı görülmüştür.

Birçok araştırmacının üzerinde çalıştığı bu çalgı, tambura olarak da bilinir Ana Britanica (C.20, 2004). Telli-tezeneli bir halk çalgısıdır. Mehmet Özbek, *THM El Kitabı 1 Terimler Sözlüğü* adlı kitabında bu çalgıyı şu şekilde tanımlamıştır: “Tambura, bağlama ailesi çalgılarının en yaygınıdır. Halk arasında yöreden yöreye saz, bağlama, bozuk, çöğür gibi çeşitli adlarla bilinir. Değişik boylarda olmakla birlikte, cura'dan büyük divan sazı'ndan küçük bir çalgıdır. Tekne, kol, burguluk, dip eşik, eşik, tel geçen, burgu ve tel adlı parçalardan oluşur. İkişerden üç öbek teli vardır. Yarım armut biçimdeki gövdeye tekne, teknenin ön yüzünü kapatan tahtaya göğüs ya da kapak denir. Kolun üst tarafında burguluk vardır. Burada çalgıyı düzenlemeye yarayan burgu ya da kulak denen parçalar bulunur. Teller teknenin alt ucundaki dip eşik'e tutturulur, eşik'in ve tel geçen'in üstünden geçirilerek burgulara bağlanır. Tambura ikişerden üç öbek olmak üzere 6 (altı) telli bir çalgıdır. Bazen alt öbek üç telli olur. Tambura'da kullanılan yaygın düzen bozuk düzeni'dir. Alt tellere göre orta teller tam beşli, üst teller büyük ikili kalın ses verecek biçimde düzenlenir” (Özbek, 1998: 175-176).

Tambura sazı yüzyıllar boyu çok geniş coğrafyalara yayılmış ve buralarda icra edilmiştir. Irene Markof'a göre, Balkan Yarımadası'nda, özellikle Bulgaristan ve Yugoslavya'da, uzun saplı telli sazların kaynağı hakkında birçok tartışma vardır ve bu sazların kökeninin Slavlardan, Orta Asyalılardan ya da Osmanlı Türklerinden geldiğini söyleyen teorilerden birini veya diğerini destekleyen heykel, resim gibi kaynaklar, tarihi kayıt ya da buluntular mevcuttur. Yugoslavya ve Bulgaristan'ın uzun saplı sazları (tambura) Türk saz ailesinin üyeleriyle belirli benzerlikler gösterir. Yugoslav etnomüzikolog Cvjetko Rihtman Yugoslavya'daki tambura ailesi hakkında bu enstrümanların Osmanlı egemenliği döneminde Yugoslavya'ya taşındığını ileri sürmüştür. Tamburanın kaynağını Türklere dayandıran Yugoslav hipotezinin aksine Bulgar uzmanlar bu tip enstrümanların Bulgar topraklarında Osmanlı Türklerinin gelişinden önce de var olduğunu ve hatta aslının Balkan Yarımadası'na M.S 7. Yüzyılda gelmiş olan Proto Bulgarlara ya da Trakyalılara dayandığını ileri

sürmektedirler. Bulgaristan'daki uzun saplı telli sazların adları tambura, trambura, bailama, bağlama, bugare, dranke ve saz'dır Markoff (2001: 33-37). Bu konuyla ilgili Dr. Hüseyin Yaltırık⁴, "Trakya ve Rumeli Halk Müziğinde Tanbura ve Tanburacılar" adlı makalesinde şunları belirtmektedir:

"Trakya ve Rumeli coğrafyasında 'tanbura' sazının kullanıldığı ve tanbura ustalarının bu yörelerde varlığı öteden beri bilinmektedir. Tanbura, Trakya'da özellikle Edirne ve Kırklareli yörelerinde yaygın olarak çalınmıştır. Aynı zamanda Makedonya, Hırvatistan, Bulgaristan vb. Rumeli coğrafyasında da tanbura sazına önem verilmiştir. Tanburanın ya da genel bir adlandırmayla 'tambura'nın çalgı bilimi (organoloji) açısından kökenlerine yönelik yaklaşımlar konusunda gerek ülkemizde gerekse batıda önemli araştırmalar yapılmış ve yapılmaktadır. Bizdeki yani Türk çevrelerindeki araştırmalar, bu sazın kökeninin Asya olduğu ve diğer telli çalgıların kökeni gibi teorik olarak avcılık amaçlı yay ve oktan kaynaklandığı yönündedir. Bu teori ud için de geçerli olup Türklerin günümüzde de yaygın olarak kullandığı ağaç yapımı bu sazlar, batıda tek terimle 'lute' olarak adlandırılmıştır.

İngiliz arkeolog Francis Galpin, Mezopotamya'da Sümer medeniyeti üzerine yaptığı çalışmalar sırasında 'pantur' isminde bir sazın varlığını ortaya koymuştur. 'Pan' Sümerce 'yay', 'tur' da 'çocuk, küçük' anlamındadır. Bu iki sözcüğün birleşmesinden oluşan 'pantur' 'yayın küçüğü, küçük yay' anlamındadır. Avcılıkta kullanılan yay kirisine zamanla bir ses kutusu eklenerek günümüzdeki ud, tanbur ve tanbura (bağlama) tipli sazların ilk şekli oluşturulmuştur. Gürcülerin tanbur'a 'panturi' adını vermeleri de bu olguyla ilişkilendirilmektedir. İran'da tanbur, tanbura; Orta Asya'da 'dombra' ve daha çok 'kopuz' ve 'komuz' olarak adlandırılmıştır. Batıda 'lute' terimiyle adlandırılan diğer telli sazların ve dolayısıyla tanburanın kökenlerine yönelik batılı teori şu şekilde geliştirilmiştir.

Hint, İran ve Türk topluluklarında şekillenmiş olan günümüzde de birçok doğu toplumlarında farklı formlarda yapılandırılarak çalınan tanbur (tambur, tembur ya da tumbur) batılı araştırmacılara göre 'pandur'dan kaynaklanmıştır. Oysa Türkler telli bir sazın tınısını belirtmek için 'tımır tımır' ya da 'tonbur tonbur' gibi 'onomatope' sözcükler kullanmışlardır. Bu nedenle tanburun böylesine bir onomatope sözcük olarak Türkçe olduğu kabul edilmektedir. Tanbura sazının da atası olan 'kopuz'u tanımlamada 'içi boş' manasındaki 'kova, küfe, kof, kovan, kofal, kaval, kavuz' gibi sözcükler Türk dilinde oldukça eskidir. Tanbura, Yunanlılarda tanbura, uda benzeyenine lavta, Güney Slovenya dolaylarında tambura, tamburizza, Macar dilinde de tanburika olarak adlandırılmıştır. Yakın Doğu ve Hindistan'daki 'tanbur', Rusya'daki 'balalayka', Asya'daki 'kopuz', 'komuz' ve 'dombra', Güney Slovenya'daki 'tanbura', Hırvatistan'daki 'tanburitza', Çin'deki 'pi-pa' (piy-par), 'sanhsien' ve 'gekkın' tipleri, Japonların 'biwa' ve 'samisen' tipleri, Faslıların 'genbri' tipleri ve diğer ülkelerdeki benzer tip çalgıların hepsinin genel olarak kökeni aynı olup buna batıda 'lute' denilmiştir. Söz konusu çalgılar da lut'un farklı kültürlere taşınmış ve zamanla şekillenmiş halleridir"(Yaltırık, 2007: 659-676).

Yılmaz Öztuna, Türk Musikisi Kavram ve Terimleri Ansiklopedisi'nde tanbura sazını şu şekilde tanımlamıştır: "Türk halk musikisinde, gerek Orta Asya'da, gerek Anadolu'da çok kullanılan bir mızraplı saz. Tanbüre = 'küçük tanbur' sözünden halk dilinde 'tanbura', hatta 'tambura' olmuştur. Altı telli ve perdelidir. Bağlama veya saz denilen çeşitten sayılır ki eski kopuz ve sonraki bozok da bu türe girmektedir" Öztuna (2000: 468). *'Müzik Ansiklopedik Sözlük'* adlı, Vural Sözer'e ait kaynaktan ise çoğunlukla yedi telli bir çalgı olduğu öğrenilmektedir (Sözer, 2005: 683).

⁴ TRT İzmir Radyosu THM Ses Sanatçısı-E.Ü.D.T.M. Konservatuvarı Öğretim Görevlisi

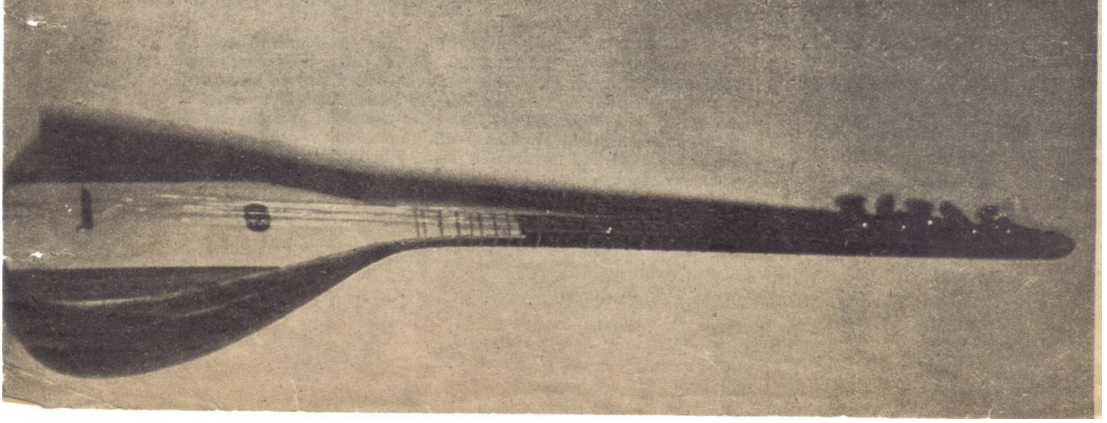
Bağlama ailesi gerek büyüklük farlılıklarından gerekse tel sayısı ve perde sayısı gibi farklılıklardan dolayı meydan sazı, divan, tambura, cura gibi farklı adlarla bilinen çalgılardan oluşmaktadır. Saz kelimesi ise orijinal olarak müzik aletleri için kullanılan genel bir terimdir. Yüzyıllar boyunca çeşitli coğrafyalarda değişikliğe uğrayarak Anadolu'ya gelen bağlamanın geçtiğimiz yüzyılda da bu değişim sürecini sürdürdüğünü ve günümüzde de bunun devam etmekte olduğunu görmemiz mümkündür. “*Evrım ve Standardizasyon Arasında Bağlama Ailesi*” Zeeuw (2011: 205-210) adlı makalesinde Hans de Zeeuw bu konuyla ilgili “Kitaplardan geleneksel Anadolu bağlamasının geçen yüzyılın ikinci yarısına kadar küçük bir saz olduğunu öğreniyoruz. Ancak 1950 yılından sonra, özellikle radyolardan başlayarak, saz yerine bağlama adı kullanılmaya başlanmıştır. Türkiye’de hem saz hem de bağlama, her iki ad da kullanılmaktadır.” demektedir. Bu değişimlere perde sayısının, tel sayısının, tel öbek sayısının artırılması ve bağlama ebatlarındaki yeni arayışlar örnek olarak gösterilebilmektedir. Hans de Zeeuw adı geçen makalesinde perde sayısının artırılmasında Muzaffer Sarısözen’in büyük rolü olduğuna dikkat çekmektedir ve bu çalışmalara 1940’larda başlanıldığını, aynı dönem içinde sesin yüksekliğini arttırmak için saza fazladan teller ilave edildiğini ifade etmektedir. Bu konuyla ilgili, ülkemizin önemli çalgı yapımcılarından Cafer Açın, “Tanbur’umuzda ve Musikimizdeki Kargaşa” adlı makalesinde şunları anlatmaktadır: “1953 yılı sonlarına doğru rahmetli Muzaffer Sarısözen bana geldi ve önemli sorunları olduğundan söz etti. Kendilerine ne gibi sorunlarının olduğunu sorduğumda ‘Ankara Radyomuzda Ahmet Gazi Ayhan, Sarı Recep ve Mucip Arcuman gibi üç bağlama sanatçımız var, üçünün de sazları birbirinden çok farklı; yapıları farklı, boyları farklı, perdeleri farklı... Bir araya gelip doğru dürüst bir parça çalamıyorlar. Çalsalar da zevk vermiyor, uyum sağlayamıyorlar. Biz ise birçok sazı bir araya getirip Yurttan Sesler Topluluğu adı altında büyük bir topluluk kurmak istiyoruz, bize bu konuda ancak sen yardımcı olabilirsin’ dedi. Ben de kendilerine bu benim için bir milli görevdir, yerine getirebilmek bana mutluluk verir dedim ve çok sevindi. Kendisinin isteklerini bir bir tespit ettim. Türk Halk Müziği’nde kullanmak istedikleri perde sistemini aldım, bu perde sistemine göre Bağlama ailesi sazlarının perde aralıklarını hesaplayarak perde yerlerini belirledim ve frekanslarını tespit ettim. O dönemlerde sazını ustalıklı çalan sanatçıların görüş ve düşüncelerini alarak, Bağlama ailesi sazlarının standart boylarını belirledim. Belirlemiş olduğum ölçülerden yararlanarak Meydan Sazı, Divan Sazı, Bağlama, Tambura, Bağlama curası, Tambura curası gibi birlikte icra

edilebilecek sazların projelerini hazırladım ve yurdun çeşitli yerlerinde saz yapımlarıyla uğraşan yapımcılarımıza projelerini göndererek, bir anda yurdun her yerinde standartların uygulanmasını sağladım” (Açın, 1998: 137-157).

Yukarıda bahsedilen gelişmeler ve standartlaşma çalışmaları sonucunda günümüzde tambura adı nadir telaffuz edilir olmuştur. Günümüze doğru, seri imalat anlayışının özellikle standartlaşma yoluna giden ‘bağlama’ olgusu tanburayı ve tanburacılığı zamanla olumsuz etkileyip bu sazın artık kaybolduğuna ve çalıcısının da kalmadığına işaret eder Yaltırık (2007: 669). *Rumeli Serhat Türküleri Antolojisine Giriş* Soyyanmaz (2003:137). adlı kitabında İ. Hakkı Soyyanmaz, seri imalat bağlama yapımcılarının artmasıyla bölgesel yapımların azalmasının, tambura yapımcılarının yerine yenilerinin yetişmemesinin, tambura yapılmasını tamamen durduğunu, Radyo Evleri’mizin kurulmasıyla, öğrenim yapan gençlerin Radyo’dan kaynaklanmaları, tambura çalış stillerinin unutulmasına neden olduğunu ve tambura nakışlı taksimlerin, tambura düzenlerinin tamamen unutulması tarihe karıştığını ifade etmektedir.

Türk tarihçisi Enver Behnan Şapolyo (1900 - 1972), “Halk Sazları” başlıklı makalesinde Bağlama ailesini ‘Meydan Sazı’, ‘Bağlama’ ‘Cura’, ‘Bozok’, ‘Oniki Telli’ ve ‘Tambura’ diye altı gruba ayırmış ve tambura maddesinde bu sazla ilgili görüşlerini şu sözlerle ifade etmiştir: “ Bu sazın boyu da Bozok kadardır. Şekli armudîdir. Altı tellidir. 27 perdeye bağlıdır. Alt ve üst telleri çelik, orta teli pirinçtendir. Bu saz daha ziyade Rumeli’nde çalınır. İşte Türk Halk Sazları altı (6) nevidir. Bu sazı çalan pek meşhur âşıklar yetişmiştir. Halk Sazını İstanbul’da tanıtan Osman Pehlivan olmuştur.” Birçok araştırmacı tarafından yapılan bağlama ailesi sıralamasını değerlendiren İrfan Kurt, “... Bu sıralamalarda belirli bir standardizasyonun bulunmadığını ve yanlışlıkların mevcut olduğunu, ‘tambura’ adının şehir merkezlerinde kullanıldığını, kırsal kesimler ise ‘Bozuk’ adının kullanıldığını” ifade etmektedir (Kurt, 2012).

Sadi Yaver Ataman, Tanburacı Osman Pehlivan’ın çaldığı sazı, “Kullandığı saz, sazlar faslında Bozuk üslubundadır. Perde taksimatı aynı fakat çeyrek seslerle de çoğaltılmıştır” sözleriyle anlatmaktadır Ataman (1938: 44). Celal Davut Arıbal, Radyo Dergisi’ndeki “Halk Sanatkârı” başlıklı yazısında, “Osman Tanburacı’nın ölümünden evvel Radyo idaresine verilmesini vasiyet ettiği sazıdır ki, filhakika bu saz, şimdi Radyo idaresine verilmiş bulunmaktadır” notuyla aşağıda resmi verilmiş olan tanburayı işaret etmektedir. (bkz. Şekil 2.4)

Şekil 2.4 : Celal Davut Arıbal’a göre Osman Tanburacı’nın ölümünden evvel Radyo idaresine verilmesini vasiyet ettiği saz.

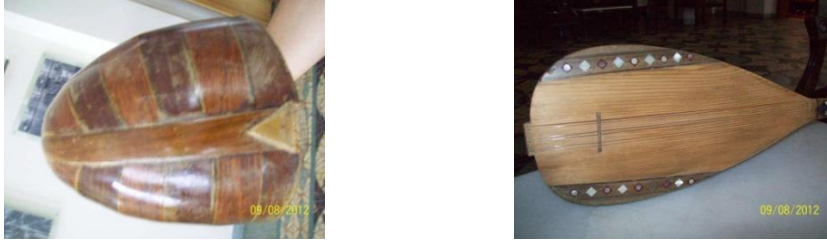
Tanburacı Osman Pehlivan’ın oğlu Ziya Tanburacı’nın, “Babamın bir vasiyeti vardı: Sazı (Sarıköz)’ı, pek sevdiği Ankara Radyosuna ve oradaki arkadaşlarına hediye etmek... O’nun bu isteğini yerine getirdim; sazı Radyo’ya kendim götürüp verdim. Benden Radyo Mecmuası’nda çıkmak üzere birkaç da resim istediler ve hiç birini kaybetmeden aynen iade edeceklerini temin ettiler. Onları da gönderdim. Fakat ne resimleri iade ettiler, ne de bir mecmua gönderdiler. Bu hal, babamın ölümü kadar, beni müteessir etti” sözleri yukarıdaki Celal Davut Arıbal’ın ifadelerini doğrulamaktadır. Öte yandan, acaba günümüzde bu saz hâlâ Radyo Kurumu’nda duruyor mu? sorusu üzerine 09.08.2012 tarihinde Ankara Radyosu’na gidilmiş ve TRT Müzik Dairesi T.H.M. ve Oyunları Merkez Müdürü Kubilay Dökmetaş’ın yardımlarıyla Kızılay’daki Radyo binasında bir camekân içerisinde duran, aşağıda resmi verilen tanburaya ulaşılmıştır. (bkz. Şekil 2.5)

Şekil 2.5 : Ankara Radyosu’nda sergilenen ve Osman Pehlivan’ın tanburası olarak bilinen saz.

Üst resimdeki tanburayla benzerlik göstermeyen bu tanburayla ilgili görüşülen Radyo yetkililerinden Sabri Sabuncu⁵, “1985’den 2004 yılına kadar koroda sanatçılık yaptım, 2004’ten bu yana idarecilik yapıyorum, önceleri bu sedef kaplamalı tanburanın altında ‘Tanburacı Osman Pehlivan’ yazardı, fakat şu an isim mevcut değil” demiştir. Bu konuyla ilgili 23.03.2013 tarihinde görüşülen, uzun yıllar Ankara Radyosu’nda kabak kemane sanatçılığı yapmış olan İhsan Menteş de bu tanburanın Osman Pehlivan’a ait olduğunu hatırladığını fakat Osman Pehlivan’ın tanburasının bir tane olmayacağını ve bunun onlardan biri olabileceğini ifade etmiştir. Konuyla ilgili Ankara Radyosu Bağlama Sanatçısı Arif Balaban da İhsan Menteş’e katıldığını belirtmiş ve “ Bu konuyla ilgili babam daha geniş bilgiye sahiptir” diyerek uzun yıllar Ankara Radyosu’nda bağlama sanatçılığı yapmış olan Rıfat Balaban ile görüşmemi sağlamıştır. Telefon ile görüşülen Rıfat Balaban da yukarıda belirtilenler doğrultusunda bu tanburanın Osman Pehlivan’a ait olduğunu doğrulamıştır. Buradan anlaşılan Ziya Tanburacı, Celâl Arıbal’ın belirttiği tanbura’yı değil de babasının “Sarıköz” diye adlandırdığı başka bir tanburasını Radyo’ya teslim etmiştir.

Yukarıda Osman Pehlivan’a ait olduğunu düşünülen sedef işlemeli tanburanın tekne, perde, sap ve tel öbek özellikleri aşağıdaki gibidir: (bkz. Şekil 2.6)

Şekil 2.6 : Tanburanın alttan ve önden görünümü

Tekne boyu 38 cm olan tanburanın armudi yapısı, sedef işlemleri ve sapının ucundaki püskül ile dikkat çekmektedir. Üst eşik –orta eşik arası 85 cm, sap boyu 78,5 cm ve üst eşik – alt eşik arası 92 cm olarak ölçülmüştür. Ayrıca sap kalınlığı tekne bağlantı kısmında 3 cm iken, Mi perdesinde 2,5 cm olmakta ve Si bemol perdesine doğru incelmektedir. (bkz. Şekil 2.7)

⁵TRT Türkü Radyo Kanal Sorumlusu, Yapımcı.

Şekil 2.7 : Tanburanın önden tam görünümü ile sap kısmı

2.7 Ölümü

Osman Pehlivan gençliğinde hem pehlivanlık hem de tanburacılığı birlikte götürmüş kırklı yaşlardan sonra ise kendini tamamen tanburasına vermiş ve dost meclislerinde, önemli insanların sofralarında zaman zaman da halkevlerinde çalıp söylemiştir. Şöhretli gençlik yılları geçirmesine rağmen Osman Pehlivan'ın yaşlılık döneminde maddi sıkıntı içinde olduğu ve himaye görmediği anlaşılmaktadır. 1934 tarihinde, Osman Pehlivan altmış yaşındayken, O'nu İnegöl'de misafir etmiş olan Savaştepe Müzik Öğretmeni Hıfzı Kayaman, Tanburacı'nın o günkü durumunu şu sözlerle anlatmaktadır: “Bursa’da İdman Yurdunun bahçesindeki komik B. Ahmed’in tiyatrosunda rahmetli Osman Pehlivan’ın kendi öğretmesi bir kadınla sahnede görünmesine içim burkulurdu; Pehlivan’ın maddi sıkıntı içinde olduğu ve himaye görmediği meydandaydı. Sonraları Ankara Radyosu’nda ara sıra dinlediğimiz oldu. 1934 Haziran ayında idi. Bursa’daki Ziraat Bankası karşı köşesinde bir hasır palas vardı. –Osman Pehlivan’ın kahveci ile muarefesi olacak- O’nun köşesine bağdaş kurar, sisli gözlükleri altındaki fersiz gözleri, yüzündeki yaşlılığın verdiği kırışıklıklarla yine mutadı veçhile etrafa neşe dağıtır, sohbet ederdi.”

1935’te Akşam Gazetesine verdiği bir röportajda “Çalarken içinden coşar mısın?” sorusuna şöyle cevap vermektedir:

“Elbette coşarım yahu... 62 yaşında olduğum halde sazı elime aldım mı hâlâ içim kaynar, sabaha kadar çalsam bıkmam. Ne edeceksin, Allah vergisi bize bu... Fakat yaş 62 evlât... Çökmeye başladık, başımızı sokacak evimiz bulunsun. Göztepe’deki bostanında karpuzlar oldu, gidip onları satacağım. O kadar büyüttüm, mürüvvetini göreyim, hiç olmazsa... Kismetse evimi de bu sene bitireceğim. Hiç usta tutmadım

ha... Ben dülgerlik te yaparım. Elimden gelmeyen zanaat yoktur. Şimdi üçüncü kattayım, artık çatıya geçeceğim” (Akşam, 1935: 6).

Mesud Cemil ise Osman Pehlivan’ın son yıllarını şu sözlerle anlatmaktadır:

“İkinci Dünya Harbi’nin ortalarında Ankara’ya gelmişti. Radyo’da belirli aralıklarla çalışıyor ve o zaman Matbuat Umum Müdürü olan Selim Saper’in özel müsaadesiyle, Radyo’nun alt katında bir odada, bir gece bekçisi gibi, yatıp kalkıyordu. Bir gün haber verdiler; Osman Pehlivan aşağı katta her gün sarhoş dolaşıyor diye... İndim, O’nu buldum. Biraz konuşunca hemen anladım ki, koca pehlivan sarhoş değil; fakat çok hasta... Derecesine baktım; 39,5...Hemen Nümune Hastanesine gönderdik. Meğer ağır bir zatürrie geçiriyormuş...39,5 ateşle sallana sallana ayakta dolaşıyor, o halini görenler de sarhoş sanmışlar onu... İyileşti; epeyce süzölmüş geldi:

‘-Yine yırttık kefeni!’ dedi ‘Gideyim bakayım bizim karpuz tarlasına!...’ ve İstanbul’a döndü” (Cemil, 1970: 11).

Tanburacı Osman Pehlivan’ın ölüm tarihiyle ilgili tam bir kesinlik yoktur. Âtîf Kahraman, Cumhuriyet ve İkdâm Gazetelerinin 8 Birinci teşrin (Ekim) 1942 tarihli yayınlarını kaynak göstererek, Osman Pehlivan’ın 7 Ekim 1942 günü Suadiye’de oturan bir tanıdığını görmeye tren yolundan giderken, kalp durmasından vefat ettiğini belirtmektedir Kahraman (1989: 4001). Buna karşın Ziya Tanburacı, 1944 yılında yazdığı bir yazıda babasını 1943’te kaybettiğini belirtmekte ve O’nun ölümüyle ilgili şunları ifade etmektedir:

“Ben babamı kaybettiğim gün, memleket de sanatkâr bir evlâdını kaybetmişti. O’nun ölümünü dostlarına ve alâkalı makamlara bildirmek üzere o günkü En Son Dakika ve ertesi günkü bütün gazetelerle ilân ettim. Lâkin koca Tanburacı’nın cenazesine, bir yığın dostu olduğu halde, üç kişiden başka kimse gelmedi. Ne acı! Ben, babamın elli beşinci sanat yılını kutlamayı düşünmüş ve bu fikrimi kendisine açmışım. Bir gün beraberce bir jübile tertibini tasarlamış ve bunun için de bazı dostlarımızın müzaheretini (desteklerini) temin etmiştik. Lâkin, babamın elli beşinci sanat yılı tamam olmadan ömrü tamam olmuştu. O’nun ani ölümüyle duyduğum acıyı, sanat arkadaşlarının göstereceği yakınlıkla avutacağımı umuyor, düşündüğümüz bu jübilenin yine yapıp hasılatı ile bir mezar, hiç olmazsa bir taş dikilir diye teselli buluyordum. Ne gezer Jübile yapmak şöyle dursun, tabutunu taşımaya güç adam bulundu... Yalnız Ankara Radyosu’nun tertip ettiği (Tanburacı geceleri) müstesna, başka hiçbir alâka görmeyen bu ölüyü dostları daha gömülmeden unuttular” (Tanburacı, 1944: 10-12).

Osman Pehlivan’ın ölmeden evvel “Hıfzı (Kayaman), ölürsem beni (Bursa’da) dağınık servilerdeki (Meddah) Sürurînin yanına gömün!” Kayaman, 1948: 7) demesine rağmen İstanbul Kadıköy’deki Sahrayı Cedit mezarlığına defnedilmiş, fakat bu mezarlığın daha sonra istimlak edilmesinden dolayı bugün Tanburacı Osman Pehlivan’ın mezarı mevcut değildir (Tanburacı, 2011).

3. TANBURACI OSMAN PEHLİVAN'DAN DERLENMİŞ TÜRKÜLERİN USULLERİ VE TÜRK SANAT MUSİKİSİ'NDEKİ MAKAMSAL KARŞILIKLARI

Tanburacı Osman Pehlivan'dan Derlenmiş Türkülerin Usulleri ve Türk Sanat Musikisi'ndeki Makamsal Karşılıkları: Bu bölümde Yücel Esnaf'ın “*Tanburacı Osman Pehlivan'ın Hayatı ve Müzik Çalışmaları*” Esnaf (2004: 11-29) adlı bitirme ödevinde yer alan on altı türkünün notası yer almaktadır.

3.1 Gemi Kalkar

YÖRESİ:
Rumeli

GEMİ KALKAR

DERLEYEN:
M. Sarısozen

KİMDEN ALINDIĞI:
Osman Pehlivan

NOTAYA ALAN:
M. Sarısozen

Ge mi kal kar

su la ra a kar giy miş mor fe si ni de Sül ey man

ba kış can lar ya kar

II
Kara kara kazanlar
Kara yazı yazanlar
Cennet yüzü görmesin Şakirem
Aramızı Bozanlar

II
Yeşil Sandık Kildi
Üstünü toz bürüdü
Geçme kapım önünden Süleyman
Cihan ömrüm çürüdü.

4/4'lük Sofyan usûlünde derlenmiş olan bu Rumeli türküsü, Hicaz ailesinden Hicaz Hümâyûn özelliğini taşıyan ve sadece Hicaz Hümâyûn dizisinin kullanıldığı bir türküdür.

TRT THM Rep. Nr. 266

3.2 Dama Bulgur Sererler

YÖRESİ:
Rumeli

DAMA BULGUR SERERLER

DERLEYEN:
Azize Tezem

KİMDEN ALINDIĞI:
Osman Pehlivan

NOTAYA ALAN:
Yücel Paşmakçı

Da ma bul gur se rer ler çık ma bo yun
gö rer ler da ma bul gur se rer ler çık ma
bo yun gö rer ler sa çın ib ri şim
te li han çe re bağ ö rer ler
sa çın ib ri şim te li han çe re bağ
ö rer ler

II
Dama çıkma başı açık
Arpalar kara kılçık
Eğer gönlün var ise
Al bıhçanı yola çık.

2/4'lük nim Sofyan usûlünde ve tipik bir Hicazkâr özelliği taşıyan aynı zamanda Hicazkârın seyir özelliğine uygun olarak yapılmış bir Rumeli türküsüdür.

TRT THM Rep. Nr. 1526

3.3 İhtiyatlar Silah Çatmış

İHTİYATLAR SİLAH ÇATMIŞ

Aranagme

İh ti yat lar si lah si lah çat mış ah yo lun üs tü ne

hey a man a man naz lı ya rim

ge li ge li ver miş sol dizim üs tü ne ada ş aman a man

naz lı ya rim ge li ge li ver miş sol di zim üs tü

ne gö züm ya şı dur maz a kar

gü lyü zü üs tü ne hey a man a man o da be nim

naz lı da ya rim ne ol du sa na

a da ş a man a man şim den ge ru ha ram ol sun

9/8'lik Aksak usûlünde derlenmiş olan bu Rumeli türküsü inici-çıkıcı seyir karakteri taşıyan ve hicaz ailesi makamlarından; Hicaz Uzzal makamında bir türküdür.

TRT THM Rep. Nr. 342

3.4 Kız Pınar Başında

YÖRESİ:
Rumeli

KIZ PINAR BAŞINDA

DERLEYEN:
M. Sarısözen

KİMDEN ALINDIĞI:
Osman Pehlivan

NOTAYA ALAN:
M. Sarısözen

Aranağme
Kız pı nar ba şın da a man des ti
dol du rur kız pı nar ba
şında aman des ti dol du rur destinin kul
pu na a man şa hin kon du rur des ti nin kul
pu na a man şa hin kon du rur kız se nin ba
kışın aman a dam adam öl dü rür kız senin ba
kışın aman a dam adam öl dü rür kodesin ler
as lan ya rim par ma ğı kı na lı gü ver cin to
puk lu ya rim el ma da ya nak lı

9/8'lik Raks Aksağı usûlünün kullanıldığı vezaman zaman ölçülerinde, zaman sıralamasının yer değiştirdiği kalıpların kullanıldığı tipik Muhayyer Kürdî özelliği taşıyan bir Rumeli türküsüdür.

TRT THM Rep. Nr. 372

3.5 Yalı Kenarında

YÖRESİ:
Rumeli

YALI KENARINDA

DERLEYEN:
M. Sarısözen

KİMDEN ALINDIĞI:
Osman Pehlivan

NOTAYA ALAN:
M. Sarısözen

Ya lı ke na rın da zül füm ta ra rım a man a man ya lı ke na
rın da zül füm ta ra rım a man a man zül füm ta ra
ğı mı kay bet dim a ra rım a man a man
zül füm ta ra ğı mı kay bet dim a ra
rım be nim yok tur
kim se ye hiç za ra rım a man a man be nim yok tur
kim se ye hiç za ra rım a man a man ha nım se nin
pa muk el le rın kı na lı a man a man
ha nım se nin pa muk el le rın kı na lı

9/8'lik Aksak usûlünde derlenmiş olan bu Rumeli türküsü giriş bölümünde tipik bir Hüseyinî özelliği taşımasına rağmen, orta bölümde zaman zaman sabâ geçkisi (çargâhta hicaz çeşnisi yaparak) kullanılmış ve daha sonra Acemli Hüseyinî şeklinde karar vermiştir.

TRT THM Rep. Nr. 1130

3.6 Yürükte Yaylası

YÜRÜKTE YAYLASI

Rumeli Türküsü

Aranağme

Yü rük te

yay la sin da a man yay la ya ma

dim i ma nım di va ne gön lü mü eğ le ye me

dim di va ne gön lü mü eğ le ye me

dim u tan dım sı kıl dım a man söy le ye me

dim i ma nım yay la mam yay lan da kar ol ma yın ca

vay içmem ra kı şa rabı yar olma yın ca vay

II

Yürükte yaylasında süt bakır bakır
Sevdiğim yosmanın gözleri çakır
Güle de bülbül konmuş ne güzel şakır
Yaylamam yaylanda kar olmayınca
İçmem rakı şarabı yar olmayınca.

9/8'lik Aksak usûlünde derlenmiş olan bu Rumeli türküsü, genellikle Ege yöresinde rastlanan Nikrız makamı kullanılarak yapılmıştır.

TRT THM Rep. Nr. 1136

3.7 Aksadeler Giyer Boylu Boyunca

AKSADELER GİYER BOYLU BOYUNCA *

Rumeli Türküsü

Ara nağ me

Ak sa de ler

gi yer a man boy lu da bo yun ca düğ me ler ta

kı yor a man ger da na va rın ca düğ me ler ta

kı yor a man ger da na va rın

ca na sıl sab re de yim a man

ta sa bah o lun ca iş te gi di

yo rum a man şu ra da nem kal dı u çur dum şa

hi nim el den at ma cam kal dı

Saz Karar

9/8'lik, Aksak usûlünde derlenmiş bir Rumeli türküsüdür. Giriş aranağmesi muhayyer makam özelliği taşıyan, daha sonra güfteli kısma geçtiğinde acemli hüseyinî makamı şekline dönüşen bir türküdür.

* TRT Türk Musikisi Tarihi Kitabından alınan bilgiye göre Osman Pehlivan'dan alınarak derlenmiştir.

3.8 Aliverin Bağlamamı Çalayım

ALIVERİN BAĞLAMAMI ÇALAYIM*

Rumeli Türküsü

Aranağme

A lı ve rin bağ la ma mı ça la yım a

man a man a man man

Ça la yım da za rı za rı ağ la ya yım

bir men dil ver göz ya şı mı si le yim a

man a man a man man

ağ la ya ağ la ya göz le ri me kan dol du

si yah ta zül fün pen be ya nak üs tü ne

bend ol du Kah ve ol sam do lap lar

da kav rul sam a man a ma a man

(Aliverin Bağlamamı Çalayım - Devamı)

man toz du man ol sam

dağ ba şın da sav rul sam sav rul sam

kem er ol sam yar be li ne sa rıl sam a

man a man a man

ağ la ya ağ la ya göz le ri me kan dol du

si yah ta zül fün pen be 'ya nak üs tü ne bend ol du

Koda

4/4'lük Sofyan usûlünde derlenmiş olan bu Rumeli türküsü tipik bir Hüzzam makamı özelliği taşımaktadır.

* TRT Türk Musikisi Tarihi Kitabından alınan bilgiye göre Osman Pehlivan'dan alınarak derlenmiştir.

3.9 Be Gemici Gemici

BE GEMİCİ GEMİCİ *

20

KİMDEN ALINDIĞI:
Osman Pehlivan

Aranağmesi

Be ge mi ci
Bal çık is ke

ge mi ci
le si a man kul lan dü
a man kalk tı gın

me za ni
za man

çı kar bir fır tı na ha
ka ra de niz fır tın ol

fiz a man kı rar se re ya ni
muş a man ha ri miz ya man

na sıl al dın be tu fan na a man bun
Tu na Tu na kan lı Tu na a man ver

ca er ge a ni ya na rım genç
mi yor a man

ya şı na ha fiz a man kal dın der

ya de se nin aş kın kö mür göz lüm a

man ben den zi ya de de

Nim Sofyan usulünde ve Suzinak Makamı özelliğini taşıyan bir Rumeli türküsüdür.

* TRT Türk Musikisi Tarihi Kitabından alınan bilgiye göre Osman Pehlivan'dan alınarak derlenmiştir.

3.10 Kırmızı Gülün Alı Var

KIRMIZI GÜLÜN ALI VAR *

Aranagme ----

Kır mı zı

gü lün a li var a man a man

her gün ağ la sam ye ri var bu gün be

nim ef ka rım var a man a man

ah bu gö nül arz e der se ni se ni yar se

Saz ----

ni

Kırmızı Gülün Alı Var - Devamı

The musical score is written on three staves in 4/4 time. The key signature has one sharp (F#). The melody is written in a treble clef. The lyrics are in Turkish and are written below the notes. The first staff contains the lyrics: 'Kır mı zi gü lü bu dar lar a man a man' and 'Kır mı zi gü lün bür ce ği a man a man'. The second staff contains the lyrics: 'al tı na mec lis ku rar ç e lar ği gü ze li' and 'yar ö nüm de oy nar kö ç e ği ney le yim'. The third staff contains the lyrics: 'can dan se ver ler a man a man' and 'yar sız dö şe ği a man a man'. There is a 'Saz' (sitar) part indicated by a bracket above the second staff. The score ends with a double bar line and a repeat sign.

Kır mı zi gü lü bu dar lar a man a man
Kır mı zi gü lün bür ce ği a man a man

al tı na mec lis ku rar ç e lar ği gü ze li
yar ö nüm de oy nar kö ç e ği ney le yim

can dan se ver ler a man a man
yar sız dö şe ği a man a man

4/4'lük Sofyan usulünde çok sık Nişabur geçkisi yapan bir Hicaz Rumeli Türküsüdür.

* TRT Türk Musikisi Tarihi Kitabından alınan bilgiye göre Osman Pehlivan'dan alınarak derlenmiştir.

3.11 Demirciler Demir Döver

DEMİRCİLER DEMİR DÖVER*

Rumeli Türküsü

Aranagme

De mir ci ler de mir dö ver

tunc o lur tunc o lur se vip se vip

ay rıl ma sı a man güc o lur güc o lur

sen gi der sen be nim ha lim nic o lur

ah Ha ni fe is yan se nin a man

ha nen de ya neñ de

II
Şu dağların çiçekleri solmasın
Kavuşmamız kıyamete kalmasın
Seni benden ayıranlar olmasın
A Hanife isyan senin hanende
İsyan değil senin o gül yanende

9/8'lik Aksak usulünde Gülizar makamı özelliği taşıyan bir Rumeli Türküsüdür.

* TRT Türk Musikisi Tarihi Kitabından alınan bilgiye göre Osman Pehlivan'dan alınarak derlenmiştir.

3.12 Çocuğum Yok Aman

ÇUBUĞUM YOK AMAN*

Rumeli Türküsü

Aranagme

Çu bu ğum yok a

man yol üs tü ne u za tam ta ka tım yok

yar yol la rım gö ze tem ta ka tım yok

yar yol la rım gö ze tem me nen din yok a

man se ni ki me ben ze tem ört ya rim yaz

ma yı boy lu bo yun ca

ben sa ra ma dım el ler sar sım do yun ca

II

Altı ay yollarda ağlayıp gezer
Sırma saçlarını bağlayıp çözer
O güzel bağrımı dağlayıp geçer
Ört yarım yazmayı boylu boyunca
Ben saramadım eller sarsın doyunca

de, Muhayyer Kürdi makam özelliği taşıyan bir türküdür.

* TRT Türk Musikisi Tarihi Kitabından alınan bilgiye göre Osman Pehlivan'dan alınarak derlenmiştir.

3.13 Bizim Sahraların Başı

YÖRESİ:
Rumeli

BİZİM SAHRALARIN BAŞI *

DERLEYEN:
M. Sarısözen

KİMDEN ALINDIĞI:
Osman Pehlivan

NOTAYA ALAN:
M. Sarısözen

Aranağme

Bi zim sah ra la rın ba şı a man bi zim sah ra

la rın ba şı a man bö lük bö lük

du man şım di bö lük bö lük

du man du man şım di se viş me si

hoş tu ra man a man se viş me si hoş tu ra man a

man ay rıl ma sı ya man ya man şım di

ay rıl ma sı ya man ya man şım di

9/8'lik Aksak usulünde, Karcıgar özelliği taşıyan bir türküdür.

* TRT Türk Musikisi Tarihi Kitabından alınan bilgiye göre Osman Pehlivan'dan alınarak derlenmiştir.

3.14 Elveda Dost

ELVEDA DOST *

El ve da Kü çü cük ten dost bir de li gö nül el ve da
gök su da
ca ca nım of of sen gel gel a man
sen gel gel a man
baş ben yaş gi di tık ta rum e el lâ ler göz ler
sa na
uy ku da eş ol sun uy ku da eş ol sun yar yar
uy ku da uy ku da ben sa ra ma dım
sa ran la ra aşk olsun
aş k ol sun yar aşk ol sun

9/8'lik Aksak usulünde, Eviç makamı özelliği taşıyan bir Rumeli Türküsüdür.

* TRT Türk Musikisi Tarihi Kitabından alınan bilgiye göre Osman Pehlivan'dan alınarak derlenmiştir.

3.15 Kaşık Havası

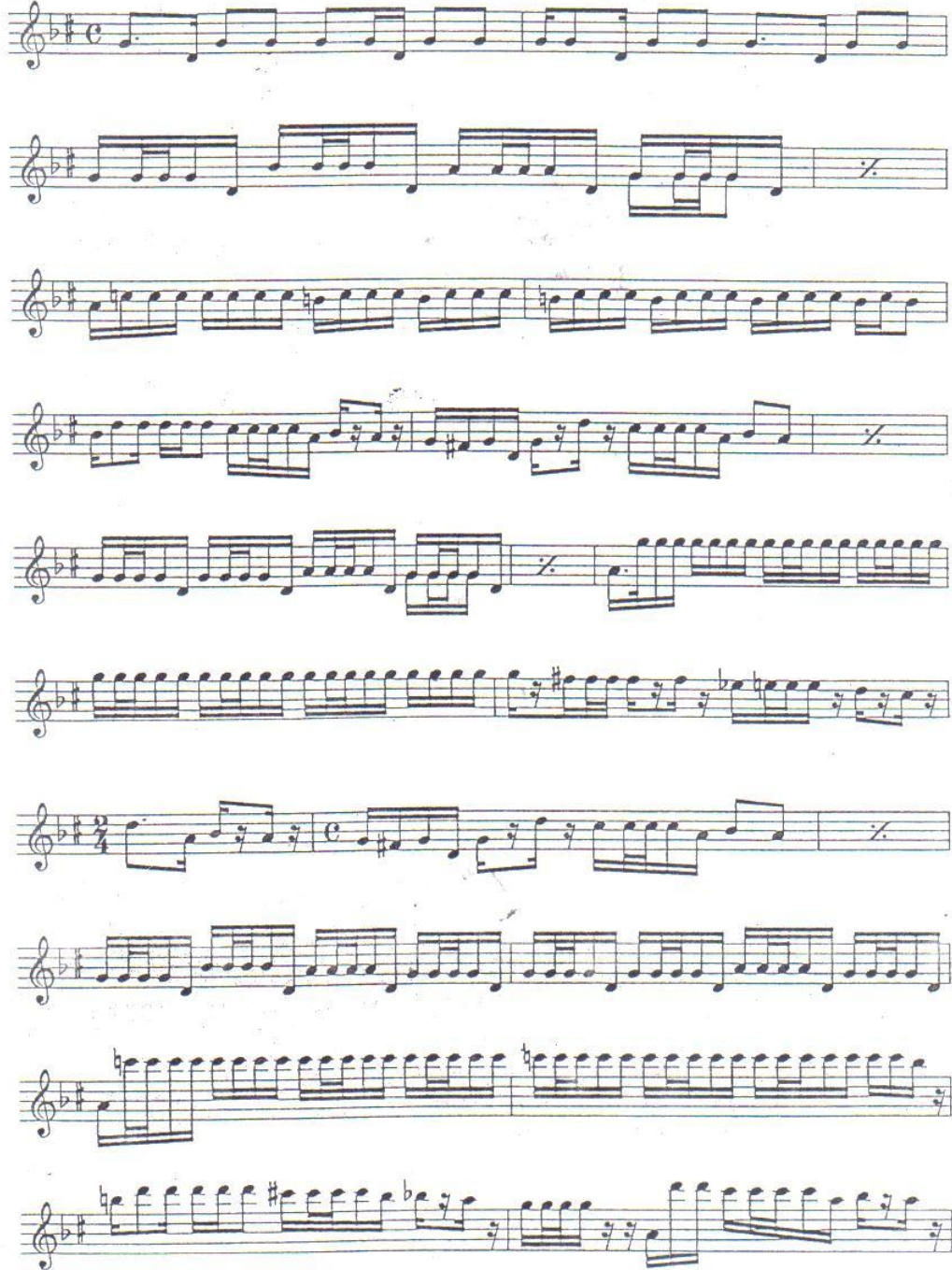
YÖRESİ:
Rumeli

KAŞIK HAVASI

DERLEYEN:

KAYNAK KİŞİ:
Tamburacı Osman Pehlivan

NOTAYA ALAN:
Cihangir Terzi

KaşıK Havası -Devamı

4/4'lük Sofyan usulünde ve 2/4'lük Nim Sofyan usulü geçkili ve Nikriz Makamında derlenmiş bir oyun havasıdır.

3.16 Balıkesir Zeybeği

YÖRESİ:
BALIKESİR

KİMDEN ALINDIĞI:
OSMAN PEHLİVAN

BALIKESİR ZEYBEĞİ

DERLEYEN:
PLAKTAN YAZILDI

DERLEME TARİHİ:
YAZ, TAR. 09.01.1966

NOTAYA ALAN:
YÜCEL PAŞMAKÇI

9/8'lik Aksak usûlünde derlenmiş olan bu zeybek çok tipik Nikrız makamı özelliği taşımakta ve Ege Yöresi zeybeğidir.
TRT THM Rep. Nr. 115

4. TANBURACI OSMAN PEHLİVAN'DAN DERLENMİŞ TRT REPERTUARINDAKİ TÜRKÜLER

Çizelge 4.1 : Tanburacı Osman Pehlivan'ın TRT Repertuarındaki sözlü eserleri

Rep. No.	EZGİ ADI	YÖRESİ	KAYNAK KİŞİSİ	DERLEYEN	NOTAYA ALAN
2260	Ata Binesim Geldi	RUMELİ/ Lofça	Osman Pehlivan	Muzaffer Sazısözen	Muzaffer Sazısözen
425	Bizim Sahraların Başı	RUMELİ	Osman Pehlivan	Muzaffer Sazısözen	Muzaffer Sazısözen
1526	Dama Bulgur Sererler	RUMELİ	Osman Pehlivan	Azize Tözem	Yücel Paşmakçı
266	Gemi Kalkar Sulara Akar	RUMELİ	Osman Pehlivan	Muzaffer Sazısözen	Muzaffer Sazısözen
342	İhtiyatlar Silah Çatmış Yolun Üstüne	RUMELİ	Osman Pehlivan	Muzaffer Sazısözen	Muzaffer Sazısözen
375	Kahvenin Önünden Gelir Geçersin	RUMELİ	Osman Pehlivan	Muzaffer Sazısözen	Muzaffer Sazısözen
372	Kız Pınar Başında Desti Doldurur	RUMELİ	Osman Pehlivan	Muzaffer Sazısözen	Muzaffer Sazısözen
590	Lofça'nın Ardında Kaya (2. Örnek)	RUMELİ	Osman Pehlivan	Muzaffer Sazısözen	Muzaffer Sazısözen
268	Öyedir Ey Öyledir	RUMELİ	Osman Pehlivan	Muzaffer Sazısözen	Muzaffer Sazısözen
833	Pınarın Başına Yağmaz mı Dolu	KONYA/ Bozkır	Osman Pehlivan	Muzaffer Sazısözen	Muzaffer Sazısözen
1652	Sarı Zeybek Şu Dağlara Yaslanır	RUMELİ	Osman Pehlivan	Muzaffer Sazısözen	Muzaffer Sazısözen
1150	Yalı Kenarında Zülfüm tararım	RUMELİ	Osman Pehlivan	Muzaffer Sazısözen	Muzaffer Sazısözen
1136	Yörük de Yaylasında Yaylayamadım	RUMELİ	Osman Pehlivan	Muzaffer Sazısözen	Muzaffer Sazısözen
4100	Ey Benim Mestane Gözlüm	RUMELİ	Osman Pehlivan	TRT Müzik Dai.Bşk. THM Md.	TRT Rep. Kurulu

Çizelge 4.2 : Tanburacı Osman Pehlivan'ın TRT Repertuarındaki sözsüz eserleri

Rep. No.	EZGİ ADI	YÖRESİ	KAYNEK KİŞİSİ	DERLEYEN	NOTAYA ALAN
9	Zeybek	-	Osman Pehlivan	Plaktan yazıldı	Yücel Paşmakcı
69	Sarı Zeybek	-	Osman Pehlivan	Halil Bedii Yönetken	Halil Bedii Yönetken
115	Balıkesir Zeybeği	Balıkesir	Osman Pehlivan	Plaktan yazıldı	Yücel Paşmakcı

6

⁶TRT THM Nota Arşivi: http://www.sanatmuziginotalari.com/thm/thm_kaynak_kisi_arama.asp

4.1 Tanburacı Osman Pehlivan'ın TRT Repertuarındaki Sözlü Eserleri

4.1.1 Ata Binesim Geldi

TRT MÜZİK DAİRESİ YAYINLARI

THM REPERTUAR SIRA No: 2260

İNCELEME TARİHİ:

YÖRESİ:
LOFCA

KİMDEN ALINDIĞI:
SİNAN PEHLIVAN
SÜRESİ:

DERLEYEN:
M. SARIŞOZEN

DERLEME TARİHİ:

NOTAYA ALAN:
M. SARIŞOZEN

ATA BİNESİM GELDİ

A TA BİNE SİM GEL Dİ HAY DAHDAH A TA BİNE SİM GEL Dİ HAY DAHDAH
A YABAKTIM A YA YAZ " " " A YABAKTIM A YA YAZ " " "

KÖ YE Gİ DE SİM GEL Dİ HAYDAH DAH KÖ YE Gİ DE SİM GEL Dİ YAZ
Kİ ZA BAKTIM KIZ BE YAZ " " " Kİ ZA BAKTIM KIZ BE YAZ

E LÂ GÖZLÜ YA Rİ Mİ HAY DAHDAH E LÂ GÖZLÜ YA Rİ Mİ HAY DAHDAH
CEBEBAKTIM PA RA AZ " " " CEBEBAKTIM PA RA AZ " " "

Gİ NE GÖRE SİM GEL Dİ HAY DAH DAH Gİ NE GÖRE SİM GEL Dİ
O KIZ Bİ ZE YA RA MAZ " " " O KIZ Bİ ZE YA RA MAZ

— 1 — — 2 —
ATA BİNESİM GELDİ HAYDAH DAH
KÖYE GİDESİM GELDİ " " "
ELÂ GÖZLÜ YARIMI " " "
GİNE GÖRESİM GELDİ
AYA BAKTIM AY AYAZ HAYDAH DAH
KIZA BAKTIM KIZ BEYAZ " " "
CEBE BAKTIM PARA AZ " " "
O KIZ BİZE YARAMAZ " " "

⁷ TRT THM Arşiv fihristinde bu türkünün kaynak kişisi Osman Pehlivan gösterilirken yukarıdaki notada Sinan Pehlivan yazmaktadır. Osman Pehlivan'ın repertuarı incelendiğinde bu türkünün O'dan alındığı fikri ağır basmaktadır.

4.1.2 Bizim Sahraların Başı

TRT MÜZİK DAİRESİ YAYINLARI
THM 425
Tarih 22/6/1975

DERLEYEN
M. SARISOZEN

YÖRESİ
RUMELİ

DERLEME TARİHİ

KİMDEN ALINDIĞI
OSMAN PEHLİVAN

NOTAYA ALAN
M. SARISOZEN

BİZİM SAHRLARIN BAŞI

SÜRE:

(Saz.....)

BİZİM SAH RA M LA RIN BA ŞI A MAN BİZİM SAH RA
ŞİM Dİ YÂ Rİ M YO LA Çİ KA RA MAN ŞİM Dİ YÂ Rİ
— M LA RIN BA ŞI A MAN BÖ LÜK BÖ LÜK
YO LA Çİ KA RA MAN Çİ KAR DA YOL
(Saz....)
DU MAN DU MAN ŞİM Dİ BÖ LÜK BÖ LÜK
LA RA BA KAR Çİ KAR DA YOL
(Saz....)
DU MAN DU MAN ŞİM Dİ SE VİŞ ME Sİ OD HOŞ TU RA YA MA NA
LA RA BA KAR HİC RAN LA OD LA RA YA KA RA MAN OL KAŞ LA Sİ
RI
MAN SE VİŞ ME Sİ HOŞ TU RA MA NA MAN AY RİL MA Sİ
MAN HİC RAN LA OD LA RA YA KA RA MAN OL KAŞ LA RI
(Saz....)
YA MAN YA MAN ŞİM Dİ AY RİL MA Sİ YA MAN YA MAN ŞİM Dİ
KE MAN KE MAN ŞİM Dİ OL KAŞ LA RI KE MAN KEMAN ŞİM Dİ

(1) Bizim sahraların başı aman
Bölük bölük duman duman şimdi
Sevişmesi hoştur aman aman
Ayrılması yaman yaman şimdi

(2) Şimdi yârim yola çıkar aman
Çıkarda yollara bakar
Hicranla odlara yakar aman
Ol kaşları keman keman şimdi

4.1.3 Dama Bulgur Sererler

T R T MÜZİK DAİRESİ YAYINLARI
T H M REPERTUAR SIRA No : 1526
İNCELEME TARİHİ : 15 _2 _1978

YÖRESİ
RUMELT
KİMDEN ALINDIĞI
OSMAN PEHLİVAN
SÜRESİ :
♩ : 76

DAMA BULGUR SERERLER

DERLEYEN
AZİZE TÖZEM

DERLEME TARİHİ

NOTAYA ALAN
YÜCEL PASMAKCI

DA MA BUL GUR SE RE _ R LER ÇI _ K MA BO YU _ N
DA MA ÇIK MA BA SA _ R ÇIK A _ R PA LAR KA

GÖ RE _ R LE _ R DA MA BUL GUR SE RE _ R LER ÇI _ K MA
RA KI _ L ÇI _ K DA MA ÇIK MA BA SA _ R ÇIK A _ R PA

BO YUN GÖ RE _ R LER SA ÇIN İB Rİ Lİ _ M
LAR KA RA KI _ L ÇI K E GER GÖN LUN VA

TE Lİ HAN CE RE BA GÖ RE _ R LER
Rİ SE AL BOH ÇA NI YÖ LA ÇIK

SA ÇIN İB Rİ Lİ _ M TE Lİ HAN CE RE BA
E GER GÖN LUN VA _ M Rİ SE AL BOH ÇA NI

GÖ RE _ R LE _ R uysal
YO LA ÇI _ K

— 1 —

DAMA BULGUR SERERLER
ÇIKMA BOYUN GÖRERLER
SAÇIN İBRİSİM TELİ
HANÇERE BAĞ ÖRERLER

— 2 —

DAMA ÇIKMA BAS ACIK
ARPALAR KARA KILÇIK
EĞER GÖNLÜN VAR İSE
AL BOHÇANI YOLA ÇIK

4.1.4 Gemi Kalkar

TRT. MÜZİK DAİRESİ YAYINLARI
THM. No: 266 - 8.6.1973

YÖRESİ
RUMELİ

KİMDEN ALINDIĞI
OSMAN PEHLİVAN
SÜRE

DERLEYEN
MUZAFFER SARISÖZEN

DERLEME TARİHİ

NOTAYA ALAN
MUZAFFER SARISÖZEN

GEMİ KALKAR

The musical score is written in a single staff with a key signature of one flat (B-flat) and a common time signature (C). The melody is composed of eighth and sixteenth notes, with some triplets. The lyrics are written below the staff, aligned with the notes. The score is divided into four lines of music. The first line ends with a double bar line. The second line ends with a double bar line and a repeat sign. The third line ends with a double bar line. The fourth line ends with a double bar line and a repeat sign. The lyrics are: SU LA RA A KAR GİY MİŞ MOR FE Sİ Nİ DE SÜ LEY MAN BA KI ŞI CAN LAR YA KAR.

SU LA RA A KAR GİY MİŞ MOR FE Sİ Nİ DE SÜ LEY
MAN BA KI ŞI CAN LAR YA KAR

2
KARA KARA KAZANLAR
KARA YAZI YAZANLAR
CENNET YÜZÜ GÖRMESİN ŞAKİREM
ARAMIZI BOZANLAR

3
YEŞİL SANDIK KILIDI
ÜSTÜNÜ TOZ BÜRÜDÜ
GEÇME KAPIM ÖNÜNDEN SÜLEYMAN
CİVAN ÖMRÜM ÇÜRÜDÜ

4.1.5 İhtiyatlar Silâh Çaltmış

TRT MÜZİK DAİRESİ YAYINLARI
THM 342- 9/6/1973

YÖRESİ
RUMELİ

KİMDEN ALINDIĞI
OSMAN PEHLİVAN

İHTİYATLAR SİLÂH ÇATMIŞ

DERLEYEN
M. SARISÖZEN

DERLEME TARİHİ

NOTAYA ALAN
M. SARISÖZEN

SÛRE :

♩ (Saz....)

1 2

İH Tİ YAT LAR Sİ LÂH Sİ LÂH ÇAT MIŞ AH YO LU NÜS TÛ NE
Çİ KA YİM Gİ DE— YİM— BE KU ZUM Bİ RUÇ— TA NU CA

(Saz....)

HE YA MA NA MAN
HE YA MA NA MAN

NAZ LI YÂ RİM GE Lİ GE Lİ VER MIŞ
GÖS TE RE YİM SA NA — DA BE KU ZUM

SOL Dİ Zİ NÜS TÛ NE A DA ŞA MA NAM MAN
AY Rİ — LİK Nİ CE A DA ŞA MA NAM MAN

NAZ LI YÂ RİM GE Lİ GE Lİ VER MIŞ
GÖS TE RE YİM SA NA — DA BE KU ZUM

(Saz....)

SOL Dİ Zİ NÜS TÛ NE
AY Rİ — LİK Nİ CE

İHTİYATLAR SİLAH ÇATMIŞ
(SAYFA-2)

GÖZÜM YA Şİ DUR MAZ A KAR GÜL YÜZÜ NÜS TÜ NE
KURBAN LAR KE SE YİM BE KU ZUM GÖR DÜ- GÜM GE CE

HE YA MA NA MAN
HE YA MA NA MAN

O DA BE NİM NAZ LI DA YA RİM

NE OL DU SA NA A DA ŞA MA NAM MAN

ŞİM DEN SON RA HA RA MOL SUN

ŞU YER LER BA NA

4.1.6 Kahvenin Önünden Gelir Geçersin

TRT MÜZİK DAİRESİ YAYINLARI
THM REPERTUAR SIRA NO: 375
İNCELEME TARİHİ: 22.6.1973

DERLEYEN
M.SARISÖZEN

YÖRESİ
RUMELİ

DERLEME TARİHİ

KİMDEN ALINDIĞI
OSMAN PEHLİVAN
SÜRE

KAHVENİN ÖNÜNDEN GELİR GEÇERSİN

NOTAYA ALAN
M.SARISÖZEN

(SAZ - - - -)

KA - - - H VE NİN Ö NÜN DE NA MAN
GE LİR GE ÇE Rİ Sİ - - - - N KA - - - H VE NİN
Ö NÜN DE NA MA - - - - N GE LİR GE ÇE Rİ
Sİ - - - - N SA LI NA YAR SA LI NA
SI GA RA DA İ ÇE Rİ SİN SA LI NA
YAR SA LI NA SI GA RA DA İ ÇE Rİ SİN
NE CAN DAN SE VE Rİ Sİ NA MAN NE VAZ GE ÇE Rİ
Sİ - - - - N NE CAN DA NI SE VE Rİ Sİ NA MA - - - - N

KAHVENİN ÖNÜNDEN
(Sayfa:2)

NE VAZ GE ÇE Rİ Sİ. N YA R O RA DA

BEN BU RA DA HOŞ ŞİM DEN GE RU (SAZ - - - - -)

BU Z Gİ Bİ MAS Tİ KA YI İÇ ŞİM DEN GE RU SON

T. Soyata

KAHVENİN ÖNÜNDEN AMAN , GELİR GEÇERSİN
SALINA YAR SALINA SİGARA DA İÇERSİN
NE CANDAN SEVERSİN AMAN NE VAZ GEÇERSİN
YAR ORADA BEN BURADA HOŞ ŞİMDEN GERU
BUZ GİBİ MASTİKAYI İÇ ŞİMDEN GERU

4.1.7 Kız Pınar Başında

TRT MÜZİK DAİRESİ YAYINLARI
THM REPERTUAR SIRA No: 372
İNCELEME TARİHİ: 22.6.1973

DERLEYEN
M. SARISÖZEN

YÖRESİ
RUMELİ

KİMDEN ALINDIĞI
OSMAN PEHLIVAN

SÜRESİ

KIZ PINAR BAŞINDA

DERLEME TARİHİ

NOTAYA ALAN
M. SARISÖZEN

KIZ PI NAR BA ŞIN DA A MA ... N DE ... S Tİ
AY VA YE ŞİL LEN Dİ A MA ... N GÜ ... L LE ... Rİ

DOL ÇİM DU LE ... N RÜR Dİ KIZ PI NAR BA ŞİL ŞIN DA LEN Dİ

A MA ... N DE ... S Jİ Rİ DOL DU ÇİM LE ... N RÜR
A MA ... N GÜ ... L LE Rİ Dİ

İŞ Tİ NİN KUL PU NA A MA ... N SA HİN
YA Rİ MİN BOY NUN DA A MA ... N YAZ MA Sİ

KON DU RÜR İŞ Tİ NİN KUL
KİR LE ... N Dİ YA Rİ MİN BOY

PU NA A MA ... N SA HİN KON DU RÜR
NUN DA A MA ... N YAZ MA Sİ KİR LE ... N Dİ

KIZ SE NİN BA KI ŞI NA MA ... N A DAM A DAM ÖL
ÇOK SA LIN MA KÜ ÇÜK HA Nİ ... M SE NİN A DIN DİL

DÜ LE ... N RÜR Dİ KIZ SE NİN BA KI ŞI NA MA ... N
ÇOK SA LIN MA KÜ ÇÜK HA Nİ ... M

KIZ PINAR BAŞINDA
(Sahife - 2)

Saz -----

A DAM A DAM ÖL DÜ RÜR KO DE
SE NİN A DIN DİL LE..... N Dİ KO DE

SİN LER AS LAN YA RI.... M PAR MA ĞI KI NA
SİN LER AS LAN YA RI.... M PAR MA ĞI KI NA

Saz -----

LI GÜ VER CİN TO PUK LU YA RI.... M
LI GÜ VER CİN TO PUK LU YA RI.... M

N. Uyşak

EL MA DA YA NA KI LI
EL MA DA YA NA KI LI

-1-

KIZ PINAR BAŞINDA(Aman) DESTİ DOLDURUR
DESTİNİN KULPUNA(Aman) ŞAHİN KONDURUR
KIZ SENİN BAKIŞIN(Aman) ADAM ADAM ÖLDÜRÜR
KO DESİNLER ASLAN YARIM PARMAĞI KINALI
Bağlantı — GÜVERCİN TOPUKLU YARIM ELMA DA YANAKLI

-2-

AYVA YEŞİLLENDİ(Aman) GÜLLER ÇİMLENDİ
YARIMIN BOYNUNDA(Aman) YAZMASI KIRLENDİ
ÇOK SALINMA KÜÇÜK HANIM SENİN ADIN DİLLENDİ
Bağlantı..

4.1.8 Lofçalı

TRT MÜZİK DAİRESİ YAYINLARI
THM REPERTUAR SIRA No: 590
İNCELEME TARİHİ: 15.3.974

YÖRESİ
RUMELİ

KİMDEN ALINDIĞI
OSMAN PEHLİVAN

SÜRESİ

DERLEYEN
M. SARISÖZEN

DERLEME TARİHİ

LOFÇALI
(Örnek-2)

NOTAYA ALAN
M .SARISÖZEN

Saz

LOF CA NIN
LOF CA NIN
LOF CA NIN

AR DIN
AL TIN
AL TIN

DA DA
DA DA
DA DA

KA PI
KU

YA A MA NAM
NAR A MA NAM
YU A MA NAM

MAN LOF CA NIN
MAN LOF CA NIN
MAN LOF CA NIN

Saz

AR DIN DA KA YA
AL TIN DA PI NAR
AL TIN DA KU YU

KA YA DAN BA
LOFCA LIM PI
LOFCA LI MIN

KAR LAR A YA
NAR DAN DO
KI BAR HU
NER YU

CA NI M LO F CA LI
CA NI M LO F CA LI
CA NI M LO F CA LI

DOL DU RA FI N CA NI HA DI GE L KU ZU M LOF CA
DOL DU RA FI N CA NI HA DI GE L KU ZU M LOF CA
DOL DU RA FI N CA NI HA DI GE L KU ZU M LOF CA

LI LI SAL LA DA FI S TA NI FIS TA
LI LI SAL LA DA FI S TA NI FIS TA
LI LI SAL LA DA FI S TA NI FIS TA

NI TA KA LI M AL TIN KOP CA LI
NI TA KA LI M AL TIN KOP CA LI
NI TA KA LI M AL TIN KOP CA LI

N. UYSAL

LOFÇANIN ARDINDA KAYA (Aman aman)
KAYADAN BAKARLAR AYA { Canım lofçalı, lofçalı doldura fincanı fincanı hadi gel
Bağlantı — kuzum lofçalı, sallada fıstığı takalım altın kopçalı }

LOFÇANIN ALTINDA PINAR (Aman aman)
LOFÇALIM PINARDAN DÖNER,
Bağlantı ..

LOFÇANIN ALTINDA KUYU (Aman aman)
LOFÇALIMIN KİBAR HUYU,
Bağlantı . .

4.1.9 Öyledir Ey Öyledir

TRT. MÜZİK DAİRESİ YAYINLARI
THM. No: 268 - 8. 6. 1973

YÖRESİ
RUMELİ
KİMDEN ALINDIĞI
OSMAN PEHLİVAN
SÜRE

DERLEYEN
MUZAFFER SARISÖZEN
DERLEME TARİHİ
NOTAYA ALAN
MUZAFFER SARISÖZEN

ÖYLEDİR EY ÖYLEDİR

ÖY LE Dİ REY ÖY LE
Dİ RAMAM A MAM AŞ KIN DA BE Nİ BE Nİ DE BE Nİ SÖY LE
Dİ REY VAY VAY AL MIŞ
YA Rİ YA Nİ NAA MAM A MAN TÜR KÜ DE MA Nİ
MA Nİ DE MA Nİ SÖY LE Dİ REY VAY VAY

ÖYLOLSUN EY ÖYLOLSUN AMAN AMAN
BU YILLIKDA, BU KIŞLIKDA BÖYLOLSUN EY VAY VAY
YARIM KÜSMÜŞ GİDİYOR AMAN AMAN
BU GÜNDE ÖMRÜ, YARINDA ÖMRÜ VAR OLSUN EY VAY VAY

4.1.10 Pınarın Başına

TRT MÜZİK DAİRESİ YAYINLARI
THM REPERTUAR SIRA No: 833
İNCELEME TARİHİ : 4-10-1974

YÖRESİ

KONYA - Bozkır

KİMDEN ALINDIĞI

OSMAN PEHLİVAN

SÜRESİ :

DERLEYEN
M. SARISÖZEN

DERLEME TARİHİ
9-3-1945

NOTAYA ALAN
M. SARISÖZEN

PINARIN BAŞINA (Yağmaz mı dolu)

PI NA RIN BA ŞI NA YAĞ MAZ MI DO LU
PI NA RIN BA ŞIN DA ES ME SİN YEL LER

YA RIN DE NAY RI LAN OL MAZ MI DE Lİ
BU GÜN EF KÂR LI YIM AÇ MA SİN GÜL LER

GÜN DE ON BEŞ KE RE CÖR DÜ CÜM YA Rİ
YA Rİ MİN MET Hİ Nİ ET ME SİN EL LER

ŞİM Dİ HER ŞEY LER DEN VAZ GEÇ Tİ GÖ NÜL
" " " " " " " " " " " "

A MAN BEN YAN DIM ŞA ŞIR DIM KAL DIM
" " " " " " " " " " " "

EL LE RİN KÖ YÜN DE EY LEN DİM KAL DİM
" " " " " " " " " " " "

— 1 —

PINARIN BAŞINA YAĞMAZMI DOLU
YARİNDEN AYRILAN OLMAZMI DELİ
GÜNDE ONBEŞ KERE GÖRDÜĞÜM YARI
ŞİMDİ HER ŞEYLERDEN VAZGEÇTİ GÖNÜL
Bağlantı - AMAN BEN YANDIM ŞAŞIRDIM KALDIM
ELLERİN KÖYÜNDE EYLENDİM KALDIM.

— 2 —

PINARIN BAŞINDA ESMESİN YELLER
BU GÜN EFKÂRLIYIM AÇMASIN GÜLLER
YARİMIN METHİNİ ETMESİN ELLER
ŞİMDİ HER ŞEYLERDEN VAZGEÇTİ GÖNÜL.
Bağlantı..

4.1.11 Sarı Zeybek

T R T MÜZİK DAİRESİ YAYINLARI
T H M REPERTUAR SIRA No: 1652
İNCELEME TARİHİ : 23 _ 2 _ 1978

YÖRESİ

KİMDEN ALINDIĞI
OSMAN PEHLİVAN

SÜRESİ :

132

SARI ZEYBEK

DERLEYEN
M. SARISÖZEN

DERLEME TARİHİ

NOTAYA ALAN
M. SARISÖZEN

SA RI ZEY BE KA MAN ŞU DAĞ LA RA YA ... S LA RU
KAR ŞI DA GI A MAN DU MAN DU MAN BU ... R
NI DU RA A MAN MAN YAG MUR YA GA ... R
UC YU ZAT LI ... R
SI LAH LA RI E FEM I ... S LA NIR
BEŞ YÜZ YA YA E FEM YÜ ... S RU DÜ ... R
BİR GÜ NO LU RA MAN DE Lİ GÖ NÜL US LA NI RA
SA RI ZEY BE KA MAN ŞU Cİ HAN DA Bİ Rİ Dİ A
MAN MAN EY VA HOL SU ... N
TEL Lİ DE DO RU NE FEM ŞA NI NA
E GİL BİR BA ... K MOR CEP KE Nİ NE FEM KA NI NA

1
SARI ZEYBEK AMAN ŞU DAĞLARA YASLANIR AMAN
YAĞMUR YAGAR SİLAHLARI EFEM İSLANIR
BİR GÜN OLUR AMAN DELİ GÖNÜL USLANIR AMAN
Bağlantı: [EYVAH OLSUN TELLİDE DORU EFEM SANINA
[EĞİL BİR BAK MOR CEPKENİN EFEM KANINA
2
KARŞI DAĞI AMAN DUMAN DUMAN BÜRÜDÜ AMAN
ÜÇYÜZ ATLI BEŞ YÜZ YAYA EFEM YÜRÜDÜ
SARI ZEYBEK AMAN ŞU CİHANDA BİRİDİ AMAN
Bağlantı:

NOT : Türkü Oyun Havaları repertuarındaki 69 sıra no'lu Sarı Zeybekle birleştirilerek çalınır.
(Zeybeğin başından birinci dönüşe kadar olan bölümü Türkünün saz payı olarak
calındıktan ve iki güfte okunduktan sonra ağırlasılarak Zeybeğin tamamı calınabilir.)

4.1.12 Yalı Kenarı

T R T MÜZİK DAİRESİ YAYINLARI
T H M REPERTUAR SIRA No: 1150
İNCELEME TARİHİ 13.11.1975

YÖRESİ

KİMDEN ALINDIĞI
OSMAN PEHLİVAN
SÜRESİ:

YALI KENARI

DERLEYEN
M. SARISÖZEN

DERLEME TARİHİ

NOTAYA ALAN
M. SARISÖZEN

YA LI KE NA RIN DA ZÜL FÜM TA RA RI MA
YA LI KE NA RI NA SER DİM POS TU MU A

MA NA MAN YA LI KE NA RIN DA ZÜL FÜM TA
MA NA MAN YA LI KE NA RI NA SER DİM POS

RA RI MA MA NA MAN ZÜL FÜM TA RA Ğİ MI KAY
TU MU A MA NA MAN GE LEN GE ÇE... N ÇİĞ NER BE

BET DİM A RA RİM A MA NA MA...
NİM Ü... S TÜ MÜ A MA NA MA...

.....N ZÜL FÜM TA RA Ğİ MI KAY BE...T Dİ M A RA
.....N GE LEN GE ÇE... N ÇİĞ NER BE Nİ...M Ü... S TÜ

Saz
RİM BE NİM YOK TU... R KİM SE
MÜ ŞİM Dİ BİL Dİ... M DÜŞ MA

YE HİÇ ZA RA RI MA MA NA MAN BE NİM YOK TUR
Nİ Lİ DO... S TU MU A MA NA MAN ŞİM Dİ BİL DİM

KİM SE YE HİÇ ZA RA RI MA MA NA
DÜŞ MA Nİ Lİ DO... S TU MU A MA NA

MAN HA NIM SE NĪ.....N PA MU KEL LE RĪ.....N KĪ NA
MAN " " " " " " " " " " " "

LI A MA NA MA.....N HA NIM SE NĪ.....N PA MU
" " " " " " " " " " " "

KEL LE RĪ.....N KĪ NA LI
" " " " " " " " " " " "

Saz-----
N. Lysal

- 1 -

— 2 —

76

4.1.13 Yörük Yaylası

T R T MÜZİK DAİRESİ YAYINLARI
T H M REPERTUAR SIRA No: 1136
İNCELEME TARİHİ : 13 _ 11 _ 1975

DERLEYEN
M. SARISÖZEN

YÖRESİ

KİMDEN ALINDIĞI
OSMAN PEHLİVAN

SÜRESİ:

YÖRÜK YAYLASI

DERLEME TARİHİ
20 _ 1 _ 1944

NOTAYA ALAN
M. SARISÖZEN

Saz.....

YÖ RÜK TE YAY LA SIN DA A MAN YAY LA YA MA
YÖ RÜK LER YAY LA SIN DA A MAN SÜT BA KIR BA
DIM İ MA NİM Dİ VA NE GÖN LÜ MÜ EY LE YE
KIR İ MA NİM SEV Dİ ĞİM YOS MA NİN GÖZ LE Rİ
ME ÇA DİM Dİ YE CE K SÖ ZÜ MÜ A
2-GÜ LE DE BÜL BÜL KON MU ŞA
MAN SÖY LE YE ME DİM İ MA NİM YAY LA MAM YAY LA
MAN NE GÜ ZEL ŞA KIR İ MA NİM
DA KA ROL MA YIN CA EY LE MEM
GÖN LÜ MÜ YA ROL MA YIN CA

—1—
YÖRÜKTE YAYLASINDA AMAN, YAYLAYAMADIM İMANIM,
DİVANE GÖNLÜMÜ EYLEYEMEDİM.
DİYECEK SÖZÜMÜ AMAN SÖYLEYEMEDİM. "
Bağlantı — YAYLAMAM YAYLA DA KAR OLMAYINCA,
EYLEMEM GÖNLÜMÜ YAR OLMAYINCA.

—2—
YÖRÜKLER YAYLASINDA AMAN, SÜT BAKIR BAKIR, İMANIM,
SEVDİĞİM YOSMANIN GÖZLERİ ÇAKIR,
GÜLEDE BÜLBÜL KONMUŞ AMAN NE GÜZEL ŞAKIR, İMANIM.
Bağlantı

4.1.14 Ey Benim Mestane Gözlüm

T R T MÜZİK DAİRESİ YAYINLARI
T H M REPERTUAR No : 4100
İNCELEME TARİHİ : 14. 03. 1997

YÖRE
RUMELİ
KAYNAK KİŞİ
Tanburacı OSMAN PEHLİVAN

SÜRE : ♩ = 150

DERLEYEN

TRT MÜZİK DAİRESİ BAŞKANLIĞI
THM ve OYUNLARI MÜDÜRLÜĞÜ

DERLEME TARİHİ

NOTALAYAN

EY BENİM MESTANE GÖZLÜM

(SAZ - - - - -)

EY BE NİM MES TA NE GÖZ LÜM A MAN ŞİM Dİ BUL DUM
ES Kİ YÂ RİM DU YAR İ SE A MAN NE SE Nİ KOR

BEN SE Nİ (SAZ - - - - -) BE NA ŞİK LİK
NE BE Nİ HAS BI HAL LE

BİL MEZ İ DİM A MAN O YÂR ÖĞ RET Tİ BE Nİ AH
GÖ RÜ ŞE LİM A MAN YA O NU SEV YA BE Nİ AH

BE NA ŞİK LİK BİL MEZ İ DİM A MAN O YÂR ÖĞ RET
HAS BI HAL LE GÖ RÜ ŞE LİM A MAN YA O NU SEV

Tİ BE Nİ
YA BE Nİ

EY BENİM MESTANE GÖZLÜM (Aman)
ŞİMDİ BULDUM BEN SENİ
BEN AŞIKLIK BİLMEZ İDİM (Aman)
O YÂR ÖĞRETTİ BENİ

ESKİ YÂRİM DUYAR İSE (Aman)
NE SENİ KOR NE BENİ
HASB-I HÂLLE GÖRÜŞELİM (Aman)
YA ONU SEV YA BENİ

4.2 Tanburacı Osman Pehlivan'ın TRT Repertuarındaki Sözsüz Eserleri

4.2.1 Zeybek

T R T MÜZİK DAİRESİ YAYINLARI
T H M REPERTUAR SIRA No: 9
İNCELEME TARİHİ: 28_1_ 1977

DERLEYEN
Plaktan yazıldı

YÖRESİ

DERLEME TARİHİ

KİMDEN ALINDIĞI
ÖSMAN PEHLİVAN
SÜRESİ:

ZEYBEK

NOTAYA ALAN
YÜCEL PAŞMAKCI

4.2.2 Sarı Zeybek

T R T MÜZİK DAİRESİ YAYINLARI
T H M REPERTUAR SIRA No: 69
İNCELEME TARİHİ: 26-9-1977
YÖRESİ

KİMDEN ALINDIĞI
OSMAN PEHLİVAN
SÜRESİ :

SARI ZEYBEK

DERLEYEN
HALİL BEDİİ YÖNETKEN

DERLEME TARİHİ
-1920-

NOTAYA ALAN
HALİL BEDİİ YÖNETKEN

Uysal

4.2.3 Balıkesir Zeybeği

T R T MÜZİK DAİRESİ YAYINLARI
T H M REPERTUAR SIRA No: 115
İNCELEME TARİHİ : 27-9-1977

YÖRESİ
BALIKESİR

KİMDEN ALINDIĞI
OSMAN PEHLİVAN

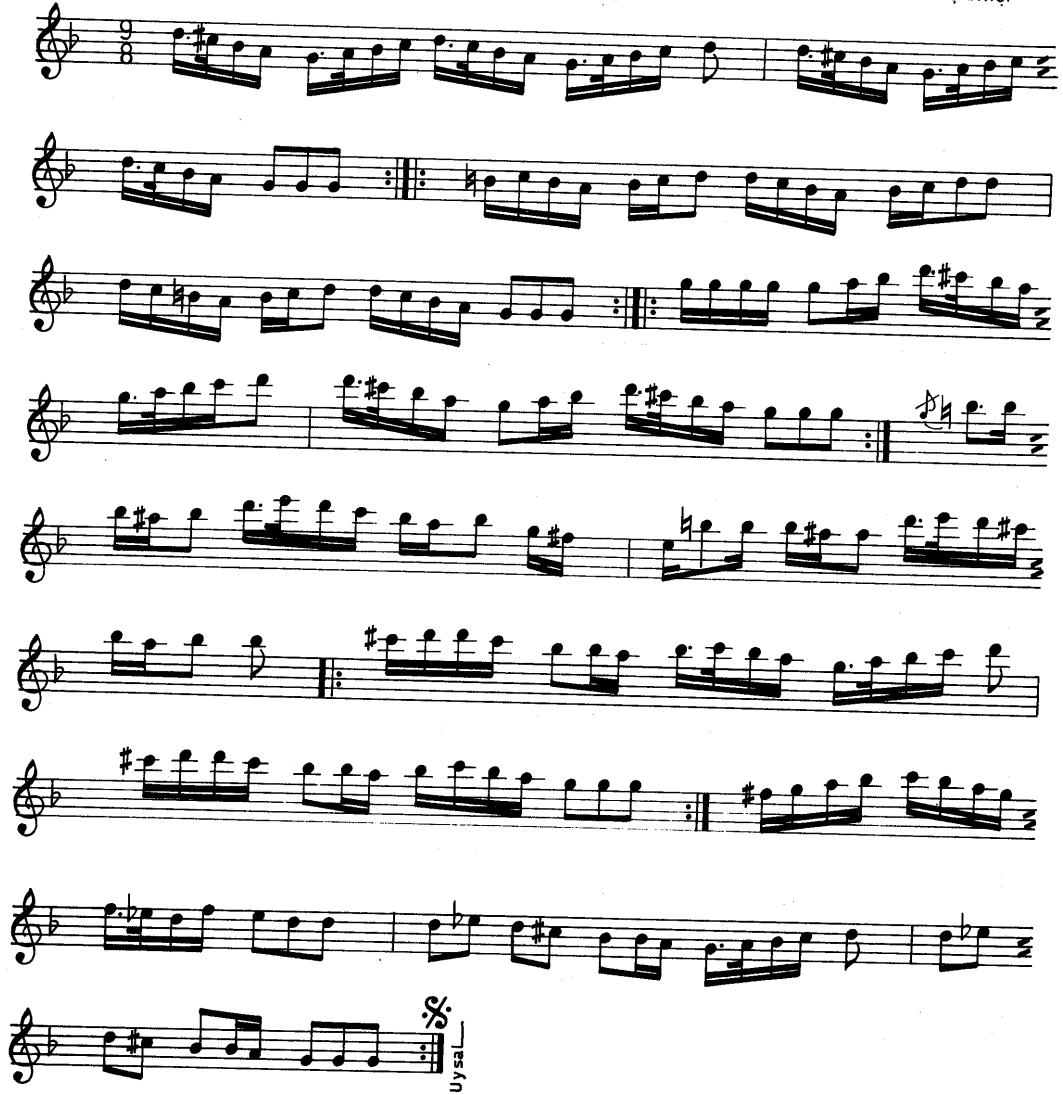
SÜRESİ :

DERLEYEN
PLAKTAN YAZILDI

DERLEME TARİHİ
YAZILDIĞI TARİH :
9-1-1966

BALIKESİR ZEYBEĞİ

NOTAYA ALAN
YÜCEL PAŞMAKÇI

5. ÇEŞİTLİ ARŞIV, KİTAP, DERGİ VE İNTERNET SAYFASI'NDA YARALAN TANBURACI OSMAN PEHLİVAN'DAN DERLENMİŞ TÜRKÜLER

Kemal Batanay Müzik Arşivi (Demirbaş No: KB: 27 - 2028 – 5604) Bahçe Duvarını Aştım - Türkü - Hüseyinî, Güfte Var.⁸

سی تا ش آ هم ده ک است فی
سی تا ش آ هم ده ک است فی ساز
سی ساز قرار
آره تبه
مینی
طوبو مجی عثمانی به یوانک ترکیبی
در آتش فی دی وادی چه با در آتش فی دی وادی چه باغ
در لاش دو ره ل کل شق ما صار در لاش دو ره ل کل شق ما صار
در لاش لال در سو در اوپ در لاش لال ح در سو در اوپ
ره و شاک لی باغ ده یوق طر ده یال ده حوا یال در اول

604

Şekil 5.1 : “Bahçe Duvarını Aştım” adlı türkü

⁸ <http://ktp.isam.org.tr/?url=ktpbatanay/kbkoleksiyon.php>

KB/2028-50

فی نه قی وک لا می پر او لی نه طه ا شم جا لی نه طه آ مان آ

لی قان ده در یان سک تم ی ا لی قان لی ده زک کو سک هم به س

آده نغده

لی قان آ مان غو دو سنی

559

طبر و می عشقانه سهاوانک ترکیبی

آ نیر لا یاس ده ل طالع شو مان آ بک زی ری صا

مان مان غار یا مودنغ

ساز ساز ساز شیر لا اص مان آ ری لا لاج

مان آ شیر لا اوس کورک لی ده مان آ لور او کون بر

ساز نه ن شا ری دوع ده لی تل سون اول واه ای

نه لی فا نک که جی مور باق ده کیل آ

⁹ <http://ktp.isam.org.tr/?url=ktpbatanay/kbkoleksiyon.php>

آره قنما 74
آغریه مان بون

ترکی

صاری زینک آماده شوم غلره یامدین
باغور یاغارا آماده سداغلی ایصدین
برکود اولور آماده دی کوکلم او صدین
ایواه اولسونه علی ده دوغری سنانکه
اکیل ده باجه مور مېکنک قانه

ترکی

باغچه دیوار بی آندیم
صا ماسوه کلاره دولاشدم
اویتم سورم مدلا لاشدم
اولدم بلواره یالواره
طیوقه مادی شالواره
آماده الهه لمانم الهه ل
اویقارک قده بسیم کوزل دلیقان
میا تم سیک مایندم دلیقان

سرقی

یا علی کنی پور دی بودای
اواره کوکلم بوند ملجاسی
فرست الهه نهم آتاسی
اواره الخ

Şekil 5.2 : “Sarı Zeybek Şu Dağlara Yaslanır” adlı türkü

Mahur Türkü

Yürükte yaylasında yaylayamadım

ARZAN (100)

OSMAN PENLIVANDAN

YÜRÜKTE YAY. LA. SIN. DA A. MAH YAY. LA

YA-MA. DİM İ. MA. NİM Dİ VA. NE GÖN. LÜ. MÜ ET. LE. YE. ME.

DİM Dİ. VA. NE GÖN. LÜ. MÜ ET. LE. YE. ME. DİM Dİ. YE. GEN SO.

ZÜ. MÜ A. MAH SÖYLİ YE. NE. DİM İ. MA. NİM YAY. MAH YAY. LAN. DA

KAR OL. MA. YIN. CA VAY İ. MEN DE RA. KI SA. RA Dİ YAR OL.

CA. YIN. CA VAY EY. LE. MEM GÖN. LÜ. MÜ YAR OL. MA YIN. CA VAY

Yürükte yaylasında yaylayamadım

Divane gönlümü eğliyemedim

Diyecek sözümü söyleyemedim

Yaylamam yaylanda kar olmayınca

İçmem rakı-şarabı yar olmayınca.

Şekil 5.3 : “Yürükte Yaylasında Yaylayamadım” adlı türkü

Kemal Batanay Müzik Arşivi (Demirbaş No: KB: 10 - 996 - 2142) Be Gemici
Gemici Kullan Dümeni - Rumeli Türküsü - Hicâz-kâr, Güfte var, İstanbul Belediyesi
Konservatuvar Müdürlüğü, üzerinde “Tanburacı Osman Pehlivan’dan” notu vardır.¹⁰

T.C.
İSTANBUL BELEDİYESİ
KONSERVATUVAR MÜDÜRLÜĞÜ
T.M.Sayı:345

H I C A Z K Â R R U M E L İ T Ü R K Ü S Ü

(Tamburacı OSMAN PEHLIVAN’dan)

Giriş ve KODA

Be Ge mi ci
Balçık is ke
ge mi ci a men kul lan du me
le si a men kalk tı ğın me ze
ni meh gı kar bir fırtı- na he fiz a men ki
ka ra de niz fir tın ol muş a men ha
rar se re ni na sıl aldın be tu
li miz ye men Tu ne Tu ne kan li Tu
na r men bun ca er ge ni
na e men ver mi yor a men
Ya na rım genç ye şine he fiz a men kel din der
ye de se nin aş kın kö mür göz lüm a men ben
den zi ya de

KODAYA KARAR

(I) (II)

BE GEMİCİ, GEMİCİ KULLAN DÜMENİ
ÇARMAK BİR FIRTINA KIRAK SERENİ
NASIL ALDIN BE TUNA BUNCA ERGENİ
(Nâkeret) YANARLI GENÇ YAŞINA HAFİZ AMAN KALDIN DERYA'DE
B. LÇK İSKELESİ KALKTIĞIN ZAMAN
KARADENİZ FIRTIN OLUŞ HALİSİZ YAMAN
TUNA, TUNA, KANLI TUNA VERMİYOR AMAN
SENİN AŞKIN KÖMÜR GÖZLÜM AMAN BENDEN ZİYADE.

Şekil 5.4 : “Be Gemici Gemici” adlı Hicaz-kâr Rumeli türküsü

¹⁰ <http://ktp.isam.org.tr/?url=ktpbatanay/kbkoleksiyon.php>

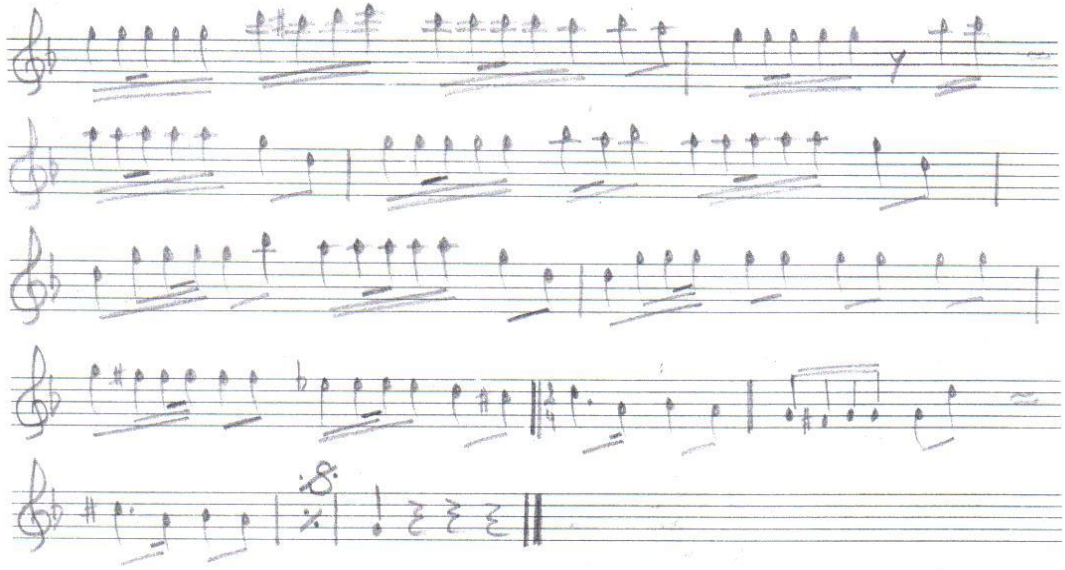
Yerli
Anadolu
Kirimden Alındı
Tanburacı Osman Pehlivan

(RUMELİ)
ANADOLU KASIK HAVASI

Derleyen
PLAKTAN YAZILDI
NOTA
NIDA TÜFEKÇİ

İTÜ TÜRK MÜZİKLERİ DERNEĞİ

İ.T.Ü. TÜRK MÜSİKİSİ DEVLET
KONSERVATUARI

11

Şekil 5.5 : “Anadolu Kaşık Havası” adlı sözsüz eser

¹¹ San. Öğr. Gör. İRFAN KURT ile yapılan 29.05.2012 tarihli görüşmede Nida Tüfekçi'nin el yazısıyla yazdığı nota olduğunu söylediği “Anadolu Kaşık Havası” adlı türkü.

Bahçeye Bağ Diyemem**Yöre:** İstanbul (Rumeli)**Kaynak Kişi:** Tanburacı Osman Pehlivan**Derleyen:** Sadi Yaver Ataman**Notaya Alan:** Cemile Cevher

Nota

7

M 128

BAH ÇE YE BAĞ DI YE MEM AY VA YA NAR DI YE MEM (saz.)

BEN A LIŞ TIM I Yİ YE KÖ TÜ YE YAR DI YE MEM

BAĞ LAR GA ZE Lİ KA RA GOZ LÜM DÜN YA GU ZE Lİ SON

BAHÇEYE BAĞ DİYEMEM
 AYVAYA NAR DİYEMEM
 BEN ALIŞTIM İYİYE
 KÖTÜYE YÂR DİYEMEM
 BAĞLAR GAZELİ
 KARAGÖZLÜM DÜNYA GÜZELİ

AYVA ATTIM NAR GELDİ
 KETEN GÖMLEK DAR GELDİ
 GÜN BACADAN DÖNÜNCE
 BİR DE BAKTIM YÂR GELDİ
 BAĞLAR GAZELİ
 KARAGÖZLÜM DÜNYA GÜZELİ

ÜZÜM ÜZÜM ÜZÜMSÜN
 BENİM İKİ GÖZÜMSÜN
 ZANNETME Kİ UNUTTUM
 GECE GÜNDÜZ SÖZÜMSÜN
 BAĞLAR GAZELİ
 KARAGÖZLÜM DÜNYA GÜZELİ

BAHÇE BENDE BAĞ BENDE
 AYVA BENDE NAR BENDE
 GÖNLÜM SARAÇ DÜKKANI
 NE İSTERSEN VAR BENDE
 BAĞLAR GAZELİ
 KARAGÖZLÜM DÜNYA GÜZELİ

12

Şekil 5.6 : “Bahçeye Bağ Diyemem” adlı türkü

¹² SüleymanŞenel, *İllâ ki Cemile Cevher Söylesin*, İstanbul, Kayhan Mat. 1 Mayıs 2012, s. 317

A benim mor çiçeğim sen doldur ben içeyim

Suznâk türkü
Usulü : Oynak

Tanburacı Osman Peşîvan

S A Z

A be nım mor çi çe ğim sen dol dur ben i çe yim
Gü ze lım gör me ye li hay li za man dır se ni
El ma nın a lı na bak dön deblr da lı na bak

A be nım mor çi çe ğim sen dol dur ben i çe yim
Gü ze lım gör me ye li hay li za man dır se ni
El ma nın a lı na bak dön deblr da lı na bak

Ahd et dım ye mın et dım uğ run da ö le ce ğim
Ca nım fe da yo lu na üz me ar tır ben de ni
Yak tın be ni kül et dın in saf sız hâ lı me bak

Ahd et dım ye mın et dım uğ run da ö le ce ğim
Ca nım fe da yo lu na üz me ar tır ben de ni
Yak dın be ni kül et dın in saf sız hâ lı me bak

A benim mor çiçeğim
Sen doldur ben içeyim
Ahd ettim yemin ettim
Uğrunda öleceğim

Güzellim görmeyeli
Hayli zamandır seni
Canım feda yoluna
Üzme artık bendeni

Elmanın alına bak
Dön deblr dalına bak
Yaktın beni kül ettin
İnsafsız hâlime bak.

Şekil 5.7 : “A Benim Mor Çiçeğim Sen Doldur Ben İçeyim” adlı türkü

¹³<http://www.turksanatmuzigi.org/nota/suzinak/74-a-benim-mor-cicegim-notasi> - 29.04.2013

'SUZINAK SARKI A benim mor çiçeğim

2.

OYNAK

OSMAN PEHLIVAN'DAN
ALINMIŞTIR

A BE-NİM MOR Çİ-ÇE-ĞİM SEN DOL-DUR BEN İ-ÇE-YİM
GÜ-ZE-LİM GÖR-ME-YE-Lİ HAY-Lİ ZA-MAN-DIR SE-Nİ
EL-MA-NIN A-LI-NA BAK DÖN-DE-BİR DA-LI-NA BAK

A BE-NİM MOR Çİ-ÇE-ĞİM SEN DOL-DUR BEN İ-ÇE-YİM
GÜ-ZE-LİM GÖR-ME-YE-Lİ HAY-Lİ ZA-MAN-DIR SE-Nİ
EL-MA-NIN A-LI-NA BAK DÖN-DE-BİR DA-LI-NA BAK

AH-DET-TİM YE-MİN ET-TİM UĞ-RU-NA Ö-LE-CE-ĞİM
CA-NİM FE-DA YO-LU-NA ÜZ-ME-AR-TIK BEN-DE-Nİ
YAK-TIN BE-Nİ KÜL ET-TİN İN-SAF-SIZ HA-Lİ-ME BAK

AH-DET-TİM YE-MİN ET-TİM UĞ-RU-NA Ö-LE-CE-ĞİM
CA-NİM FE-DA YO-LU-NA ÜZ-ME-AR-TIK BEN-DE-Nİ
YAK-TIN BE-Nİ KÜL ET-TİN İN-SAF-SIZ HA-Lİ-ME BAK

NEJAT YERTUT

A BENİM MOR ÇİÇEĞİM
SEN DOLDUR BEN İÇEYİM
AHDETTİM, YEMİN ETTİM
UĞRUNA ÖLECEĞİM

GÜZELİM GÖRMİYELİ
HAYLİ ZAMANDIR SENİ
CANIM FEDA YOLUNA,
ÜZME ARTIK BENDENİ

ELMANIN ALINA BAK
DÖNDE BİR DALINA BAK
YAKTIN BENİ KÜLETTİN
İNŞAFSIZ HALİME BAK

ANKARA RADYO EVİ
KÜTÜPHANESİ

14

Şekil 5.8 : “A Benim Mor Çiçeğim” adlı türkü

¹⁴<http://www.trtnotaarsivi.com/arsiv/tsm/1-1000/2.gif> - 29.04.2013

4020.

Ey benim mestane gözlüm

(♩=150) EVÇ TÜRKÜ Tanburacı O. Pehlivan

EYBE...NİM MES...TANE GÖZ LÜM A...MAN ŞİMDİ BUL...DUM
BEN SE...Nİ BENA...SİK...LIK
BİLMEZ İ...DİM A...MAN O YAR ÖĞ...RET...Dİ BE...
...Nİ AH BENA...SİK...LIK KODA BİLMEZ İ...DİM A...MAN O YAR
ÖĞ RET...Dİ BE...Nİ

EY BENİM MESTANE GÖZLÜM AMAN
ŞİMDİ BULDUM BEN SENİ
BEN AŞIKLIK BİLMEZ İDİM
OYAR ÖĞRETDİ BENİ
ESKİ YARIM DUYAR İSE
NE SENİ KOR NE BENİ
HASBİHALLE GÖRÜŞELİM
YA ONU SEV YA BENİ

ZERİ BAŞAR

15

Şekil 5.9 : “Ey Benim Mestane Gözlüm” adlı türkü

¹⁵ <http://www.trtnotaarsivi.com/arsiv/tsm/4001-5000/4020.gif>

Kâkülleri lüle lüle

AYDIN (♩ = 150) EVÇ TÜRKÜ Tenburacı O.P.

KÂKÜL... LE Rİ LÜLE.. LÜLE KÂKÜL... LE Rİ

LÜLE.. LÜLE GEL KARŞI... MA GEL KARŞI... MA GÜ... LE GÜ...

... LE S A Z BEN SE... Nİ SEV... DİM

Bİ LE Bİ LE GALA... TA BAS MASİ U RUMELİ YOS MASİ SAR SAK OL... MAZ...

... MI SAZ YIRMİLİK AL... TI. Nİ O BE YAZ GER... DA. NA TAK. SAK OL... MAZ... MI

HAYDİ GEL TAK SAK OL... MAZ... MI SAZ KODA

KÂKÜLLERİ LÜLE LÜLE
 GEL KARŞI: MA GÜLE GÜLE
 BEN SENİ SEVDİM BİLE BİLE
 GALATA BASMASI
 U RUMELİ YOSMASI
 SAKSAK OLMAMIZI
 YIRMİLİK ALTINI O BEYAZ Gerdana
 TAKSAK OLMAMIZI HAYDİ GEL
 TAKSAK OLMAMIZI

ZENİ ŞAŞIR.

Şekil 5.10 : Kâkülleri Lüle Lüle” adlı türkü

¹⁶ <http://www.trtnotaarsivi.com/arsiv/tsm/6001-7000/6861.gif>

Atladım Bahçene Girdim
Eviç Türkü

Usul: Aksak
♩ 168 ⇒ 2 Dk 9 Sn

Derleyen: Osman Pehlivan
Yöre: Rumeli

ARANAĞME.

At la dım bah çe ne gir dım a man gül le ri fin
can gi bi a man a man SAZ
Ger da nın da üç be ni var a
man her bi ri mer can gi bi SAZ
Sa rı la lım sar ma şa lım a man i ki miz bir
can gi bi a man a man SAZ
Gel se nin le da kavı e de lim a
Bir ten ha da 1 bu lu şa 2 lım a
man ya o nu sev ya be ni SAZ. . . . ya be ni
man ya o nun ol ya be nim ya be nim

Atladım bahçene girdim aman gülleri fincan gibi Gel seninle kavledeyim aman ya onu sev ya beni
Gerdanında üç beni var aman her biri mercan gibi Bir tenhada buluşalım aman ya onun ol ya benim
Sarılalım sarmaşalım aman ikimiz bir can gibi

Şekil 5.11 : “Atladım Bahçene Girdim” adlı türkü

EViÇ RUMELİ TÜRKÜSÜ

Üstü: Aksek (Atladım bahçene girdim gülleri fincan gibi)

(P=152) Sax ----

At-la-dım bah - çe-ne girdim a - men gül-le-ri fin -

can gi-bi a - men a - men

Ger-da-nın - da Uğ-be-ni var a -

men her bi - ri mer - can gi - bi

Sa-ri-la-lım sarma-ğalım a - men i-ki - mis bir

can gi-bi a - men a - men

Gel se-nin le kavle-de - lim a - men ya o-nu sev

Bir ten-ha - da bu-lu-ğalım a - men ya o-nun ol

ya be - ni ya be - ni

ya be - nim ya be - nim

Atladım bahçene girdim gülleri fincan gibi
 Gerdeminde Uğ beni var her biri mercan gibi
 Sarılalım sarmagalım ikimis bir can gibi
 Gel seninle kavledelim ya onu sev ya beni

Kavletmek - Söylemek

Şekil 5.12 : “Atladım Bahçene Girdim Gülleri Fincan Gibi” adlı Eviç Rumeli türküsü

¹⁷ <http://sarkilarnotalar.blogspot.com/2011/01/atladim-bahcene-girdim-gulleri-fincan.html>

Yöresi:

SÖĞÜT ZEYBEĞİ

Derleyen: Plaktan yazıldı

Kaynak Kişi: Tanburacı Osman Pehlivan

Notaya alan: Koray Burak Erdemir
02.08.2012

Şekil 5.13 : “Söğüt Zeybeği” adlı sözsüz eser

Yöresi:

ÇERKEZ HAVASI

Derleyen: Plaktan yazıldı

Kaynak Kişi:
Tanburacı Osman Pehlivan

Notaya alan:
Koray Burak Erdemir
04.08.2012

Şekil 5.14 : “Çerkez Havası” adlı sözsüz eser

Yöresi: Balıkesir

BALIKESİR ZEYBEĞİ

Derleyen: Plaktan yazıldı

Kaynak kişi:
Tanburacı Osman Pehlivan

Notaya alan:
Koray Burak Erdemir
08.06.2013

$\text{♩} = 144$

3

5

7

9

11

14

D.C

SON

Şekil 5.15 : “Balıkesir Zeybeği” adlı sözsüz eser

6. ÖLÜMÜNDEN ÖNCE VE SONRA TANBURACI OSMAN PEHLİVAN'LA İLGİLİ GAZETE VE DERGİLERDE ÇIKAN RESİM VE MAKÂLELER

Cumhuriyet
16 Kânun-ı Sani Cumhuriyet 1926
(Ocak)
Şif. 2, stn. 3
Sîr ve Musiki Günü

18

15 Ocak 1926'da Türk Ocağı'nda konser vermiştir.

¹⁸Transkripsiyonu Adnan Işık tarafından yapılan üstte künyesi yazılı 1926 tarihli Cumhuriyet Gazetesi'ndeki yazıda "Tanburacı Osman Pehlivan tanburası ile taksim yaptı, peşrev çaldı, Tuna Boyu'nu okudu, Anadolu havaları söyledi." ve "Osman Pehlivan tekrar tanburasından hazin nağmeler duyurdu." cümleleri geçmektedir.

kafamı.

Mutercimi (Hikâyeci)

Halk bilgileri derne- ğinde konser

Evelki gece Halk bilgisi derneği tarafından konservatuarda bir konser verilmiştir. Bu konserde Osman pehlivan, tanburi Dürü beyler tarafından Anadolu nağmeleri çalınmıştır.

Halk konserinde Urfa ve Sivas havaları hazırun tarafından alkışlanmıştır.

Bundan başka zeybek oyunu oynanmıştır.

Derneğin kâtibi umumisi Halit B. tarafından derneğin gayesi hakkında bir kaç söz söylenmiş halh konserlerinin devam edeceği bildirilmiştir.

gelir ve otururum. sen benim

¹⁹Akşam, 6 Mayıs 1929: S.3795, s. 9.

ERLERİ

Halk şarkıları

Foks şirketi tarafından sesli filime alınacak

Şehrimizde bulunan Foks film şirketi halk şarkıları ve halk oyunlarını filme çekmek için halk bilgisi derneğine müracaat etmiştir.

Dernek bu iş için bir program hazırlıyor. Bu program mucibince Anadolu havaların çalan Osman pehlivan, sarla bir kaç şarkı okuyacaktır.

Bundan başka Nazmiye H. da bir kaç şarkı okuyacak, mahallî kıyafetlerle Erzurum, Trabzon oyunları da filme alınacaktır. Bu husustaki program daha henüz ilmal edilmemiştir. Niğdeli Ahmet Hulûsi efendinin de sesi sözlü filme alınacaktır. Ahmet Hulûsi efendi Niğdeden Ankara'ya geçmiştir.

Bir iki haftaya kadar İstanbul'a gelmesi bekleniyor. Yalnız sanatkarların sesli filme şarkı söylemesi için gramofon fabrikalarından mücadele alınacaktır. Bunların içinde yeni mücadele yapanlar sesli filme bin şey okumayacağına dair taahhütte bulunmuşlardır.

Şarkı musikisi

Kahire kongresi ihya

20

²⁰Akşam, S.4355, 25 Teşrinisani 1930, s. 3.

E BEDİLESENDE HALARIMIZ

Tanburacı Osman Pehlivan

Yazan: HIFZI KAYAMAN

Aslen Rumelili olan Tanburacı Osman Pehlivan, 1874 yılında Tırnovada doğmuştur. Babası berber ve kahvecilikle meşgul, aynı zamanda ufak cerrahi işlerini de yapan Halil Ağadır. Küçük Osman, kahvede babasına yardım ederken bu kahvede yatıp kalkan saz şairlerinden Kaplan adında bir saz şairi ile ahab olmuştur ve ruhsal olarak müzik ve sanatkarlık duygusunu yavaş yavaş çalmaya başladığı sazı ile belirtmeye başlamıştır. Kısa zamanda sazının ehli olan Osman Pehlivan, pehlivanlığa da merak etmiştir. Onun bir çok defalar başa güreştiği ve zamanının ünlü pehlivanları arasında bulunduğu muhakkaktır. Pehlivanlıkta hocası, Erenköylü Osman Pehlivan'dır.

Çok şen ve seyahatten büyük zevk duyan ve bu merakı dolayısıyla halk türkülleri kütüphanemize çok güzel eserler kazandıran Osman Pehlivan, beş sene evvel İstanbul'da hayat gözlerini kapamıştı.

Merhum çok mütekit, dürüst, sözü ve sazı ile meclisinde bulunanları ziyadesiyle zevkyabeden, bilhassa Ankara radyosunda iken saz ve sesini büyük bir zevk ve ustalıklı dinleten, halk türkülleri kadar klasik musikiyi de üstat elinden geçmiş çok kıymetli bir sanatkarıdır.

Onun aziz hatırasını şu kısa hal tercümesi ile yâd ederken birkaç hatırasını da zikrederim:

Bursada İdman Yurdu'nun bahçesindeki komik B. Ahmedin tiyatrosunda rahmetli Osman Pehlivanın kendi öğretmesi bir kadını sahnede görünmesine içim burkulurdu; Pehlivanın maddi sıkıntı içinde olduğu ve himaye görmediği meydandı. Sonraları Ankara radyosunda ara sıra dinlediğimiz oldu. 1934 yılı Haziran ayında idi. Bursadaki Ziraat Bankası karşı köşesinde bir hasır palas vardı. — Osman Pehlivanın kahveci ile muamelesi olacak— onun köşesine bağdaş kurur, sisli gözükleri altındaki fersiz gözleri, yüzündeki yaşlılığın verdiği kırışıklarla yine mutadî ve çile etrafa neşe dağıtır, sohbet ederdi. Biz de bir kaç arkadaş uzaktan onu seyretmeye doyamazdık. Çoktandır hasretini çektiğimiz bu halk sanatkarı ile tanışmaya can atıyorduk. Nihayet bu fırsatı nevi şahsına münhasır bir arkadaş vermiş oldu.

Bir gündü: Türk musikisi ile kulakların dolma göyle, böyle meşgul olan bu arkadaş — Osman Pehlivan yine o belli köşesinde otururken — "Ben onunla konuşurum!" dedi ve sokulduk.

Damdan düşer gibi bir iki laf ettikten sonra:
— Üstad! Udumun içine bir tef yerleştirdim, bir görün, öyle titreyişim elde ettim ki.. Hem bende yakası açılmadık halk türkülleri var, onları bir dinleyivermeniz, dedi.

Osman Pehlivan İnegölde

x işaretli Hıfzı Kayaman'dır.

Pehlivanın o andaki jesti hiç gözümün önünden gitmez. Hayret ve taaccüple karışık bir merak saikasıyla, yerinden doğruldu ve tok sesiyle:

— Haydi, gidelim, bakalım, dedi.

İstasyon caddesindeki otellerden birinin odasındayız. Karnına def yerleştirilmiş bu acıpa uda refakat eden bir erkekteki tamamiyle bir zenne sesi...

Pehlivan dinledi, sağa döndü, dinledi, sola döndü dinledi. Müzik namına azap çektiği belliydi. Otel ha-

²¹Kayaman, Hıfzı, "Tanburacı Osman Pehlivan", *Türk Musikisi Dergisi*, 2. cilt, 13. sayı, İstanbul, 1948, s. 6-7, 19

denesine: — Oğlum! Karşılı otelden benim sazımı aliver, diye seslendi.

Saz geldi, pehlivanın damarına basıldığı belliydi. Aldı pehlivan: Neler çaldı... Neler söyledi... O içli se-siyle! Eh.. Bana müsaade! diye yanımdan kalkınca ben artık üstadın peşini bırakır mıyım? Ondan sonra muarefemiz arttı, İnegöl'den arkadaşlar bir düğün için beni davet ettiler, Pehlivana:

— Seni İnegöle götürceğim! dedim, kabul etti.

Hareket günü öğle yemeğinde taze fasulyanın i-çindeki bir lokma etin başımıza neler açtığını ne siz sorun, ne ben söyleyeyim. Meğer pehlivan damar ka-tılı hastalığından mustaripmiş.

Otomobile bindik, az sonra Pehlivanda ıstırap başladı. Sonraları bu ıstırap kat, kat arttı. Artık peh-livan iki büküm oluyor, yahu İnegöl amma da u-zakmış ha... Daha gelmedik mi? diye sızlanıyordu. Koskoca bir pehlivanı çocuk gibi kıvrandıran ve sız-landıran acının dehşetini takdir ediyor, onun bu ıstı-rabına maddeten ortak olamıyordum. Bana da İnegöl yolu çok uzadı. Oraya vardığımızda hemen eczacıya uğradık, Pehlivanı tanımayan veya onun tanımadığı kimse yok ki...

Hemen eczacı ile hafif tertip bir şaka, bir set-liç... Otura kalka epeyce kenarda olan arkadaşlardan birinin evine gittik. Orada Osman Pehlivanın ıstırabı daha fazlaşınca, arkadaşlar hep birden doktora koş-tular. Ondan sonra facia başladı; aman allahım o ko-ca adam neler yapmadı, neler söylemedi? Beni de ağ-lattı ve bir ara su vasiyette bulundu:

— Hıfzı, ölürsem, beni (Bursada) dağıtık servi-lerdeki (Meddah) Sürürinin yanına gömün!

Evin penceresinden, uzayan kimsesiz yolları göz-lerken boynum uzuyor, yaşlı gözlerim arkadaşları, doktoru biran evvel çekmek istiyerek evlerinden dışa-ya fırlıyordu. Ne yapacağımızı şaşırmış, dövünüyor-duk. Nihayet arkadaşlar ve doktor geldi.

Bir muayene, bir sürü soru yağmuru, iğne takı-mı kaynamıya terkedildi. Pehlivanın sabrı çoktan taş-landı. Fakat şaka yapmadan da duramıyor,

— Doktor, çorba mı kayntıyorsun? diyordu.

Ertesi günü biraz iyileşen Pehlivana düğün ye-rinde bir iki parça çaldırtık ve söyledik. İsrarlarını-za rağmen döndürmeyi fazlaca yiyen Pehlivanın yine sıhhati bozuldu. Bunun üzerine biz de kemanımızla bir iki parça çalmağa mecbur olduk. Gece için bir kahvede pehlivanı çalmağa ikna ettik ise de müşteri celbine muvaffak olmadık. Pehlivan bu tenha kahve halkına isteksiz bir iki parça çaldı ve söyledi. Pehl-i-vanı her bakımdan memnun edememiştik.

Ertesi günü bir arkadaşla ortadan kayboldu. Has-talığına rağmen arkadaşın evinde her çeşitten yemek-ler yemis, öğleye doğru bir kuzak turfanda hiyarla çıka geldi. Pehlivana bunların dokunacağını bildiğimiz için aç karnımıza hiyarlara hayli yardım ettik ise de yeni bir kucak daha getirmesine mani olmadık. Nur içinde yatsın. İnsan ihtiyarladıkça çocuk gibi oluyor vesselâm.

Bermutat yine sıhhati bozuldu. Maamafih rahmet-lik, hasta hasta her isteğimizde bize bol bol çahyor;

ve söylüyordu. Kemanımla mahur besteyi çalsam, o öyle olmaz der, sazını eline alır, hem ağlar, hem ça-lardı, evet, çalarken gözlerinden yaşlar indiğine çok defa şahit oldum.

O koca adam, Pehlivan adam, umulmaz derece-de hisliydi. O kalın parmaklarından nasıl o nağmeler dökülürdü. Hele o mızrabının stili. Zannedirim o çeş-ni kendisiyle beraber mezara gitti. Bir daha o mızra-bı veya benzerini duymayacağız.

Bize sık sık çaldığı: Lofçalı, İhtiyatlar, Akzade-ler, Demirciler, Elveda dost, Ey benim mestane göz-lüm, aliverin bağlamamı, (yürükte yaylasında) gibi Rumeli türkülerinde pek başkalaşır, sıra derdi çe-kerdi. Kız pınar başında (dah lülü de) komikleşirdi. Notasız olmasına rağmen klâsikleri de kulaktan dolma zararsız zaptetmişti. Ve büyük bir ved içinde çalardı. Söylerti. Klâsiklerle ülfeti, zamanının üstatlarıyla hembezm oluştundandı. O, Ahmet Rasimlerle, Selânikli Ahmetlerle yaşamış, onların hususi hayatlarında yer almıştı. Aralarında sahneler tertip ederler ve pehl-i-van da zenne rolünü almış. Tanburacı denilmesinin sebebini de bana şöyle anlatmıştı:

Güreşçi ve sazeç olarak yanında kapılındığı paşa-sının konağında yarım bir aşçı varmış. İskeleyen kî-mür nakli sırasında uzaktan uzağa pehlivana: (Dam-buracı... Damburacı!) diye bağırırmış. Ondan sonra adımız Tanburacı Osman Pehlivan kaldı; derdi. Ve bir gün o aşçıyı ayı gibi oynatırken paşa bunları gör-müş, yanına çağırmış, elini yeleğinin cebine sokarak aşçıya para verir gibi yapmış, aşçı paşanın yanına so-kulunca adam akıllı bir tokat... Aynı numarayı bizim pehlivan yutar mı? "Parayı at da alayım paşam!" de-miş. Bu vesile ile Osman Pehlivanın yine gençlik hâ-tıralarından bana anlattığı ikisini sıraya diziverelim:

Bir gün Paşanın bir mesirelikte canı, kuzu yemek istemiş. Her şey hazırlanmış, kuzu dolmuş, kızartıl-mış, temiz bir örtü altında Osmanın çektiği arabanın önündeki arabada...

Genç Osman durur mu? Örtünün altına elini her dalıdırta büyüğe bir kuzu kızartması; "Ha şurası, ha burası derken kuzuyu iskelet haline getirdim" diyor. Eğlenti yerine varınca Osman idrîş kırarak bir çalı dibine saklanıyor, çünkü basına geleceği bilmektedir.

Paşa kuzuyu emrediyor, fakat kuzu nerede?... (Osmanın karnında...) Paşa bunu Osman yapmıştır, diyor, aramıyor, taranıyor, Osman bulunamıyor, yeni bir kuzu bulunuyor ve kızartılarak, geciken iştihalar tatmin ediliyor.

Bir gün yine saz bir omzunda, kışbet diğer om-zunda köy, köy Osman Pehlivan dolaşıyormuş. Köyün birinde epeyce bal yedim, ayrılırken de koskoca bir çevreye o baldan koydular, (4-5 okka) demişti. Çevre elde, kışbet ve saz omuzda, deniz kenarına yolu düş-müş sıcak günlerde... Yine Osmanın elleri tek durmu-yor, her adımda baldan bir lokma, mendil bitiyor, Os-man da bitiyor, meğer yediği acı balmış...

Osman Pehlivan Bursayı çok severdi ve sık sık uğrardı. Rahmetlik Hoca Bekirle, muhallebici Galip-

— Devamı sahife 19 da —

da ifade edilir.

1 — Fazla uzunluğu bildirmekte pest, uzun ve (zun) hecesi yaygın tarzda söylenir. Meselâ: (Uzun bir kış gecesi!)

2 — Kısalığı ifade ettiği zaman yukarıdaki aksine tiz, kısa ve keskin olur.

Musikide bu kelimelerin mânalarını tanımlandırabilmek için vurgu ve değerine göre hecelerini notalar üzerine taksim etmek icabeder.

Cümle:

Gramerde fiil, fail ve mefulü bulunan kelime topluluklarına denir. Edebiyatta bir kalıba sokulan ve adına şiir denen cümleler mısra, beyit ve kıtalardan meydana gelmiştir.

Bu kalıpları şöyle sıralayabiliriz:

- a) Aruz vezni,
- b) Hece vezni,
- c) Serbest vezin.

Aruz vezninin kalıpları arapça bir kelimenin türetilmesinden çıkan cüzlerle ölçülür.

Meselâ: feilâtün feilâtün feilâtün feilâtün.

Hecelelerin beste üzerine taksiminde bu kalıbın, bestenin usulüne uyması düşünülür. Aksak ölçüsüne uydurmağa çalışalım.

Meselâ: 4—4—3—11 ölçüsünde olan bir mısradaki batutalara taksim şöyle olabilir:

1. batuta 4 hece, 2. batuta 4 hece, üçüncü batuta 3 hece.

Böylece hepsi ayrı ayrı uzun birer tetkik mevzuu olan gramer, edebiyat ve musiki arasındaki bağılılığı kabaca anlatmış bulunuyoruz. Daha geniş bilgiyi ilerde vermiye çalışacağız.

ALİ SABUNCU

— Sayfa 7 den devam —

Osman Pehlivan

İle iyi görüşür ve anlaşırlandı. Bursada o zamanlar musiki dersanesi, âletleri, tamirhanesini idare eden Nevzat Balkır, Pehlivanın meşhur mızrabını, Pehlivanın bir türlü alamadığını, Pehlivanın da öğretmediğini ni yana yakıla anlatırdı. Nihat Özipek, Nevzat Balkır, kavaf Kemal, Kasım ve diğer arkadaşlarla, Sayın Doktor Neşet Halil'in, muhalebeci Şabanğa bahçesine nâzır o zamanki evinde taşlıyan musiki meşk ve âlemlerimize Osman Pehlivanı katamadığımızı üzülürdük.

Elhasıl Tanburacı Osman Pehlivan: başlı başına bir âlem. Belki de eşine rastlayamayacağımız kendi janrında kıraldı. Bu sanatkarın sağ iken kıymetini muhakkak ki bilemedik, bari yattığı yere bir taş dikilse de, üstüne de adı yazılsa...

Hıfzı KAYAMAN

Savaştepe — Müzik Öğretmeni

Haziran 1934 Osman Pehlivan Bursa'da.

Ankara mektupları

Usta bir Türk sazcısı:
Osman pehlivan..

“Sen Anadolu türkülerini bir dinle..
Çalarken insanın işi taşar..”

Ankara (Akşam) — Bütün musiki severlerin yakından tanıdığı tanburacı Osman pehlivan geçen hafta Ankara'ya geldi. Ankara radyosu dinleyicileri Anadolu köylüsünün içli ve derin musikisini bu koca Türk sazcısının usta elinden dinlemek fırsatını buldular.

Tanburacı Osman pehlivanı bilenler yurdumuzun ulusal havalarını, halk türkülerini onun sazından dinlemek için birçok fedakârlıklara katlanmağa razıdılar. Tanburacı Osman pehlivanın gelişi haberi musiki severler arasında sevinç uyandırır. Nenitekim Ankara'da da öyle oldu.

Osman pehlivanın Ankara radyosunda sazını çalarken gördüm. Radyodan beraber çıktık. Bir pastahanenin küçük masasında oturarak bir anadan doğma öz musiki artistile birkaç saat konuştuk.

Neler konuştuğumuzu yazmadan evvel şunu söyleyeyim ki tanburacı Osman pehlivan musikide gösterdiği eşsiz kabiliyetinin farkında değildir. Konuşurken onu güçlükle musiki bahsihlerine getirebildim. Mütemediyen pehlivanlıktan, arabacılıktan beraberlikten, Göztepedeki karpuz tarlasından ve üçüncü katına kadar getirdiği evini bitirmekten bahsedene tanburacı musikiye gelince ehemmiyet vermedim: (Ehhh... Çalıyoruz işte) deyip geçmek istiyordu. İçini dilile anlatmadığı için sazile anlatan öz sanatkarla karşı karşıyayım:

— Ben Rumeliliyim diye söze başladım. 93 harbinde Kadıköye geldikimiz zaman üç yaşındaydım. Kuşdili okulunda iptidaiyi bitirdim. Sonra babam Palabıyık Halil'in berber dükkânında çalışmağa başladım. Babam hem berberdi, hem dişi, hem de çarkçı... Babamın bütün sanatlarını öğrendim. Arasıra ustalığımı denemek için sakalı uzamış adam-ları dükkâna çağırır, parasız tıraş ederdim.

Dükkânın duvarında bir tek telli saz vardı. Öteki beriki uğradıkça çalıyor. Ben de merak sardım. Babam yokken bir köşeye çekilip, gizli gizli tıkratmağa başladım.

Bir iki hafta içinde bizim dükkâna gelip çalanların hepsinden usta oldum. O zaman yaşıam on üçtüm. Babamdan ödüm kopuyordu. Malûm ya çalgı çalmak günahmış, insan ahretini kaybedermiş.

Fakat nihayet bizim sazcılık babamın kulağına gitmiş. Bir gün beni çağırdı:

— Sen saz çalıyor musun, çal bakayım, ben de dinliyeyim, dedi. Sazı korka korka elime aldım. Bir iki hava çaldım. Babam şaşırdı. Hiç kızmadı. Bu saz ufağıdır, sana daha büyüğünü alayım dedi ve bugünkü sazım gibi bir saz aldı.

Yaşımız on beşine gelince bizde bir pehlivanlık hevesidir başladı. Dört beş sene içinde civardaki bütün delikanlılarla el ense ettik.

Tanburacı Osman pehlivan

Tanburacı Osman pehlivan diye nam saldı. Kara Ahmedle bile üç kere güreştik, berabere kaldık.

Kırk yaşına kadar hem pehlivan, hem saz... Ömrümde yalnız Ali adında bir çalgıcıdan bir sene kadar ders aldım. Amma ustamız çabuk öldü, bu işi kendimiz ilerlettik.

Gün geçtikçe adımız duyuldu. Köy şarkıları, milli havalar peşinde bütün Anadolu ve Rumeliyi dolaştım. İşittğim her güzel hava beni peşinden sürükledi. O şarkının doğduğu memleketlere kadar gittim.

Bir gün Üsküdar'da bir kahvehanenin önünde oturmuş kahvemini içiyordum. Caddeden bir araba geçti. İçindeki arabacı ayağa kalkmış yanık bir türkü tutturmuş geçiyordu. Şarkı o kadar hoşuma gitti ki yerimden kımıldayamadım. Biraz uzaklaşıncaya aklım başıma geldi Caddeye fırladım. Arkasından koşarak bağırmağa başladım. Fakat arabacıya sesimi duyurmak mümkün olmadı. Beygirlerine kamçıyı vurduğu gibi sokaklar arasında kayboldu.

Artık benim huzurum kaçmıştı. O şarkıyı muhakkak öğrenecektim. Üsküdar'daki arabacılar kahvesine gittim. Sordum, soruşturdum. Nihayet tanıdılar. Fakat:

— O bu akşam köyüne gitti dediler. Edirnenin Ortalar köyünde oturur. Çocuğu olmuş, memleketinden çağırıldılar, dediler. Bu cevabı alınca aklım oynadı. Param yaktı. Fakat mevsim yaz. Çeketimi sattım. Kışpetimi omuzuma vurdum. Ver elini Edirne diyerek yola çıktım. Güreşe güreşe tam arabacının köyüne kadar gittim. Üsküdar'da ondan işittğim şarkıyı bir iki kere söyledim. O şarkı bugün bile en çok sevdiğim memleket havalarından biridir.

İşte böyle halkın ağzından topladığım şarkıları dolaştığım yerlerde, halk evlerinde çalar söyledim. Kulagım şarkıyı çabuk zapteder. Bayırda herifin biri bir türküyü söylese onu hemen kaparım. Amma hoşuma giderse...

— Yeni şarkıları nasıl buluyorsun pehlivan?

— Birak be hemşeri, hep kadın, hep sevgili, hep oyunbazlık. Sen Anadolu türkülerini bir dinle...

Dur sana tanburacı Cemille nasılsan tanıştığımızı anlatayım. Bir gün Göztepede arabacılık ediyordum. Yirmi iki yaşında varım. Bir adam trenden inip arabama bindi. Bir göşke götürdüm. Bana kapıda bekle diyerek içeri girdi. Kapıda dururken kulağıma içeriden tanbur sesleri geldi.

Müşterim evden çıkıp arabama gelince sordum:

— Tanburacı siz mi çalışıyorsunuz?

— Neden sordun?

— Ben de biraz tıngırdatırım da, meraklısım.

— Ne çalarsın?

— Milli saz, hanı aşıkalar çalar, işte ondan...

— Perşembeye gel de seni dinleyelim.

Dediği gün sazımı alıp köşke gittim. Meğer o tanburacı Cemille ders alıyormuş. O da orada imiş. Oturup bir iki hava çaldım. Sazı dizime indirince tanburacı Cemil kalktı. Ben bu adamın elini öpeceğim! dedi. Her ne kadar çekmek istedik de kurtaramadık. Ondan sonra çok ah-baplık ettik. Babasının dostu olduğum için oğlu Mesud Cemil beni hâlâ sever. Zaten beni sevmiyen yoktur.

— Çalarken içinden coşar mısın?

— Elbette coşarım yahu... 62 yaşında olduğum halde sazi elime aldım mı hâlâ içim kaynar, sabaha kadar çalsam bıkmam. Ne edeceksin, Allah vergisi bize bu...

— Seni burada çok sevdiler, bir hafta daha kal bari...

— Yooo... Kalamam be bira-der. Göztepedeki bostanında karpuzlar oldu, gidip onları satacağım. O kadar büyüttüm, mü-rüvvetini göreym, hiç olmazsa... Kısmetse evimi de bu sene bitireceğim. Hiç usta tutmadım ha... Ben dülgerlik te yaparım. Elimden gelmiyen zenaat yoktur. Şimdi üçüncü kattayım, artık çatıya geçeceğim.

Fakat yaş 62 evlât... Çökmeğe başladık, başımızı sokacak evimiz bulunsun... Sağ olsun evlâtlar var amma... Onlar benden bir şey istemesinler de...

Bundan sonra kendimi büsbütün saza vereceğim. Memleketin bütün büyük adamları beni tanır, sofralarından eksik etmezler. Senede bir kere de Halkevlerini dolaşıp köylülere karıştım mı daha ne istiyeceğim.

Vakit geç oldu... Haydi bize eyvallah...

Tanburacı Osman pehlivan pastahanenin kapısından çıkar çıkmaz kalabalık arasında kayboldu.

Ş. H.

İnsan enerjisi, bütün enerjilerin en büyüğü ve en yükseğidir. Çünkü bütün enerjileri insan yaratır.

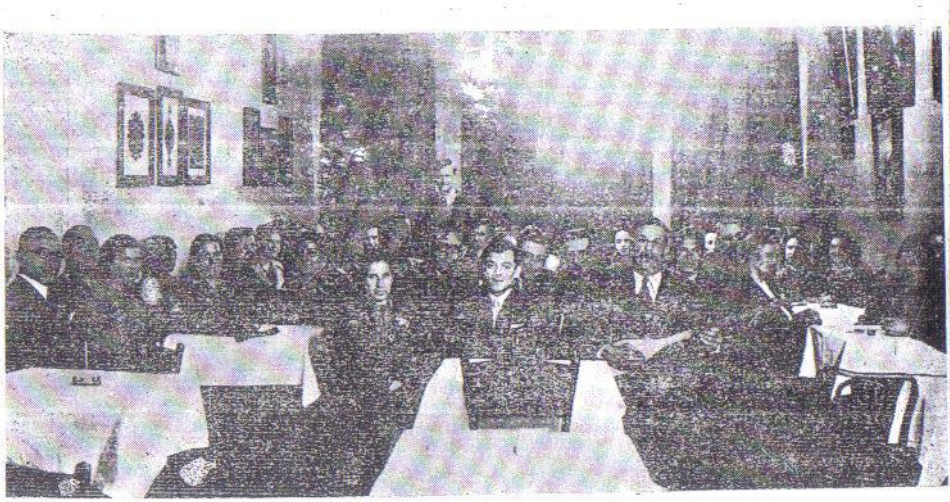
20 İLKTEŞİRİN - PAZAR
GENEL NUFUS SAYIMI

Bize Türk Ulusundaki bu enerjilerin en doğru sayısını taitacaktır.

Bağveket
İstatistik Umum Müdürlüğü

²² “Tamburacı Osman Pehlivan”, Akşam, S.6055, 27 Ağustos 1935, s. 6. Bütün musiki severlerin yakından tanıdığı Tamburacı Osman Pehlivan, geçen hafta Ankara'ya geldi. Ankara radyosu dinleyicileri, Anadolu köylüsünün içli ve derin musikisini, bu koca Türk Sazcısının usta elinden dinlemek fırsatını buldular haberi vurgulanmıştır.

1938 Ankara Halkevinde yapılan Bursa Gecesi'nde konser vermiştir.²³

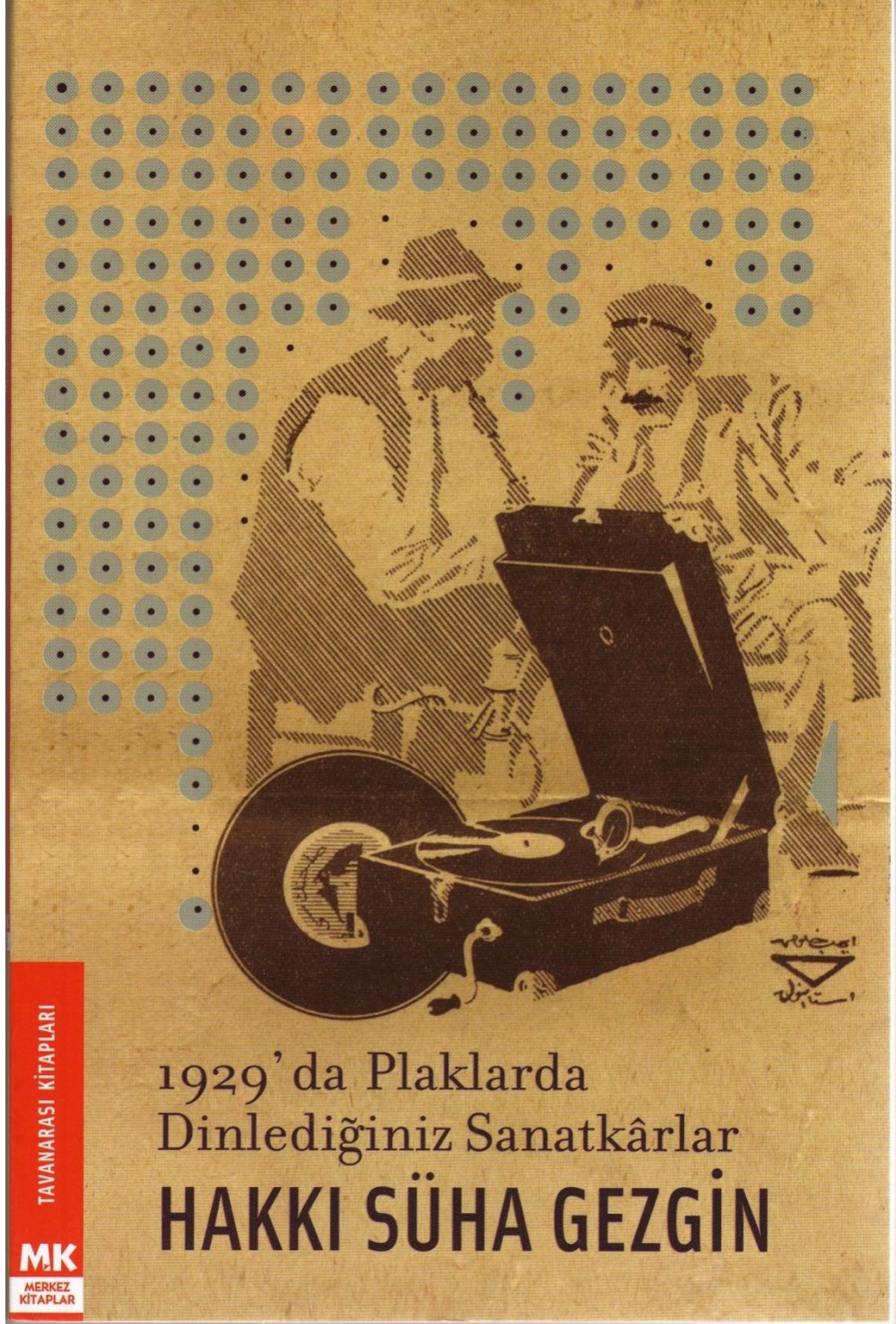

Merhum Osman pehlivanın, Halkevinde yapılan aile toplantısında
verdiği konserden bir hatıra (1938)

Şekil 6.1 : 1938 Ankara Halkevinde yapılan Bursa Gecesi'nde
konser vermiştir.²⁴

²³ Mahmut Ragıp Gazimihal, *Bursa 'da Musiki*, Bursa: Bursa Yeni Basımevi Bursa Halkevi Yayını-13, 1943, s. 58.

²⁴ Mahmut Ragıp Gazimihal, *Bursa 'da Musiki*, Bursa: Bursa Yeni Basımevi Bursa Halkevi Yayını-13, 1943, s. 58.

© Merkez Kitapçılık Yayıncılık San. ve Tic. A.Ş. (2007)

Her hakkı saklıdır. Tanıtım amaçlı kısa alıntılar dışında yayıncının yazılı izni olmadan hiçbir yolla çoğaltılamaz.

Genel Merkez: Barbaros Bulvarı, No: 153, Kat: 3,
34349 Beşiktaş / İstanbul
Yayınevi: Şehit Muhtar Cad. No: 38, Kat: 6, Taksim / İstanbul
Tel: 0212 237 45 02-03 Faks: 0212 237 45 04
www.merkezkitapcilik.com.tr

GENEL YAYIN YÖNETMENİ İlknur Özdemir
EDITOR Elif Kolcuoğlu
DÜZELTİ Devrim Yalcut

KAPAK TASARIMI Melis Rozentel
ÖN KAPAK RESİMLEMESİ İhup Hulusi Görey
ARKA KAPAK PORTRESİ Zahir Güvemli
GRAFİK Bilgi Erdoğan
BİRİNCİ BASIM Mart 2007, İstanbul
GENEL YAYIN 88 TAVANARASI KİTAPLARI 2
ISBN 978-975-9174-90-3
BASILDIĞI YER Şefik Matbaası (0212) 472 15 00

Merkez Kitapçılık bir CİNER GRUBU kuruluşudur.

Hakkı Süha Gezgin

1929'DA PLAKLARDA DİNLEDİĞİNİZ SANATKÂRLAR

Söyleşi

Derleyen ve Yayına Hazırlayan
Turgut Çeviker

Tavanarası Kitapları

- Sahi, az daha unuttuyordum. Kolumbiya ile bir mukavele yaptığınızı söylemişsiniz. Bu mukavele size kaç lira temin edecek?

- Satış üzerinden yüzde yirmi beş.

Vakit, 26.6.1929, s. 1, 3

PEHLİVAN OSMAN

"Turnova'da Doğdum, 93 Harbi'nde İstanbul'a Hicret Ettik, Burada Büyüdüm, Arabacı Oldum, Pehlivan Oldum ve Saz Çaldım"

Osman Pehlivan'ı Konservatuvar'da buldum. Düşük bıyıklı, uzun traşlı, gözlüklü, zayıf bir yüz. Fakat onda eski pehlivanlığını hatırlatan geniş omuzlar ve dik bir göğüs de yok değil.

Osman Pehlivan'a, bana hayatını nakletmesini söyledim. Bir müddet düşündü, sonra:

- Nesini anlatayım ki... dedi.

- Mesela, bugüne kadar birçok maceralarınız olmuştur. Seyahatler yapmışsınız. Sazınız her yerde beğenilmiş. Sonra plağa da çalmışsınız. İşte bunları anlatın bari...

- Eh... gençlikte birçok yer dolaştık. Arabacılık yaptık, büyüdük; pehlivan olduk. Türkiye'de gezmedik memleket bırakmadım. Hatta bir aralık Mısır'a da gittim.

- Ne münasebetle gitmişsiniz?

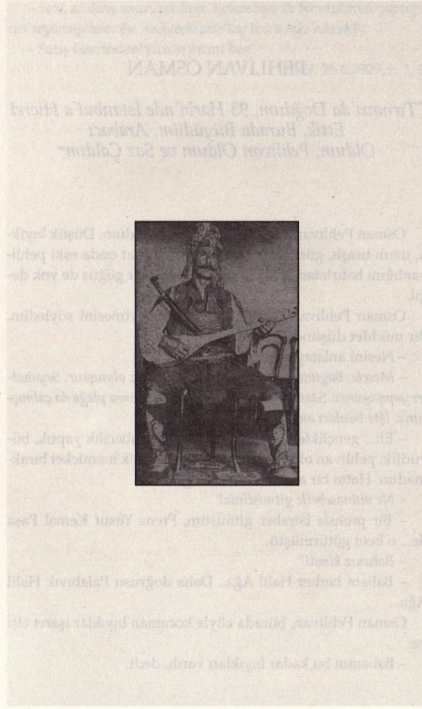
- Bir prensle beraber gitmiştim, Prens Yusuf Kemal Paşa ile... o beni götürmüştü.

- Babanız kimdi?

- Babam berber Halil Ağa.. Daha doğrusu Palabıyık Halil Ağa...

Osman Pehlivan, burada eliyle kocaman bıyıklar işaret etti ve:

- Babamın bu kadar bıyıkları vardı, dedi.

Osman Pehlivan

Bela Bartok (soldan üçüncü), Ankara Halkevi'nde Tanburacı Osman Pehlivan (oturan) ile.

Osman Pehlivan'la yaptığım mülakatta [söyleyişide] hazır bulunan Konservatuvar Müdürü Yusuf Ziya [Demircioğlu] Bey, izah etti:

- Pehlivan Konservatuvar'da maaşlı memurdur. Plaklara Konservatuvar namına çalar. Konservatuvar'da her plak satışından yirmi kuruş alır.

- Çok iyi... Pehlivan'ın sazdan başka meşgalesi var mıdır?

Osman Pehlivan cevap verdi:

- Elbette başka işlerim de var. Şimdi Göztepe'de oturuyorum. Orada tarlam var. Bostan ekerim, arpa ekerim, buğday ekerim, rençberlik yaparım.

Ve avuçlarının içindeki nasırları gösterdi:

- Bunlar saz çalmakla olur mu hiç, dedi.

- Kuzum Pehlivan, zeybek kıyafetinde bir resminizi çektiyse.

- Hayhay, nasıl isterseniz.

Ve ertesi gün gazetemizin fotoğrafçısını gönderdim, bu görüşünüz resmi çektim.

Vakit, 27.6.1929, s. 1, 2

- Peki, nerelisiniz?

- İstanbullu değilim. Fakat buraya üç yaşında geldim. '93 Harbi'nde [1877-78 Osmanlı-Rus Savaşı] Tırnova'dan hicret ettik. Geldik, burada Kadıköy'ü'nde yerleştik. Burada büyüdüm, burada yetiştim. Demin de söyledığım gibi, arabacı oldum, saz çaldım ve Anadolu'ya gittim.

Düşünüyorum ki, Osman Pehlivan gezmiş, tozmuş, bin bir maceraya atılmış, adli sanli, dev gibi bir pehlivan olmuş; fakat sazının esiri olmaktan bir an bile kurtulamayarak...

Seslerin en incisini, fakat en ulvisini çıkaran bu küçük saza, bu dev bedenli, dik bakışlı adam nasıl ram olmuş [boyun eğmiş]?

- Plağa ilk defa ne zaman çaldınız?

- 16-17 sene evvel... [1913-14 yılları] O zaman Orfeon Fabrikası vardı, orada çalmıştım. Ondan sonra da geçen sene Kolombiya'da çaldım.

- Kaç parça?

- On bir parça... dördünde Nebile [Tekir] Hanım söyledi, ben çaldım... Üç tanesi zeybek havasıdır, bunları da yalnız sazla çaldım. Diğerlerini ben çaldım, Suphiye Hanım söyledi. Çaldığım eserler arasında: 'Vardım baktım demir kapı sürgülü', 'Kerem', 'Güvender', 'Anadolu' oyun havası vardır.

- Eserlerinizden en çok hangisini seversiniz?

- Hepsi... Bugün birini severim, ona doyunca bir başkasını sevmeye başlarım. Fakat hiçbirini öbüründen fazla değil...

Ne güzel bir sanatkar ifadesi bu... Sanatkar Osman Pehlivan eserlerini, bir yeşil kaynaktan boşanan berrak sular gibi içiyor ve suya kandum dediği zaman [bile], hâlâ susuzdur.

Bir eserinden öbürüne atarken, değişen sadece kadehtir; yoksa içindeki o berrak mayı değil...

Sordum:

- Bu sene de plağa çalacak mısınız?

- Evet... 'Ankara koşması', 'Bartın oyun havaları', 'Erzurum havaları', birkaç da Rumeli havası...

- Her plak için kaç para alıyorsunuz?

- Bu gizlidir, bunu söyleyemem.

Ek Metin-3

PEHLİVAN OSMAN

"Sanat İçin Mutlaka Aşk Lazımdır - Birçok Gençler Halk Musikisini Öğrenmek İstiyorlar"

Hikmet Feridun Es

Ne gezersin bu dağlarda?..

Bu dağlar bizim güzellerin dağıdır...

Radyo stüdyosundayız. Meşhur sanatkar Tanburacı Osman Pehlivan mikrofونun önünde radyoya yeni konulan harikulade nefis halk türkülleri okuyor ve çalıyor. O Erzurum masesini çalarken Mesud Cemil gözlerini kapıyor:

- Harikulade... diyor... hakikaten de harikulade...

Bu dağlar bizim güzellerin dağıdır...

Osman Pehlivan'ın uzun palabıyıkları var. Son derece içli şeyler çalmasına rağmen dehşetli şen bir adam... Mikrofونun önünde zaman zaman palabıyıklarını bir düzeltişi, şarkı söylerken başını sallayarak söyle uzaktan bir işaret edişleri var ki ömür... Radyo stüdyosunun kübik mavi iskemlesi üstünde bu palabıyıklı halk sanatkarının oturduğu insana garip bir tesir veriyor.

Nihayet konser bitti. Halk sanatkarı Osman Pehlivan'ın kalktığı kübik mavi iskemleye kuzguni bir cazbandı oturdu. Biz de öteki salona çekilerek konuşmaya başladık:

Bir kartpostalda, Pehlivan Osman-muhtemelen-Konservatuvar'ın bahçesinde zeybek çalıyor.

– Osman Pehlivan... bu kadar içten çalışıyorsun... Sanatına bu derece düşkün müsün?... Aşksız sanat olur mu? Sanat için mutlaka aşk lazım mıdır?

– Aşksız sanat olmaz... Fakat ne gibi aşk?

– Mesela kadın aşkı...

– Ben kadınsız, aşksız hiçbir şey yapılmayacağına kaniyim. Sizde garip bir şey söyleyeyim mi? Yanımda bir kadın olduğu zaman ben başka türlü çalar, başka türlü söylerim.

Yanımda kadın olmadığı zaman da gene çalışım ve söyleyişim başkadır. Kadının sanat üzerinde bu derece tesiri vardır. Sizde bunun bir de hikâyesini anlatayım...

Beş yıl kadar oluyor. Benim Hasan adında bir arkadaşım vardı. Kendisinde toplanarak çalar, söylerdik. Bir gece, kadınsız bir meclis... eh ne olacak? Biraz gevşek çalışıyorum...

– Ha, anlaşıldı, dedi, seni coşturmak lazım... Dışarıya çıktı, başına bir bez bulup örtmüş, beyaz bir bez... Kapıyı aralıkladı, baktı... Başımı çevirdim... Bir kadın, evet bir kadın... Ne dersiniz? Kucağımdaki tanburun sesi, boğazımdan çıkan şarkının tonu o dakikada değişti...

Kadın... kadın aşkı güzel sanatlar için bence en lüzumlu şeydir. Amma nihayet bunun da bir derecesi vardır. Onu aşınca aşk sanatı ezer...

– Bir zamanlar yeryüzünü zenci musikisi bir kâbus gibi sarmıştı... En gözde çalgı saksofondu. Cazband hakkında ne düşünüyorsunuz? Bu salgın çok tatsadı, değil mi?

– Evet. Bu bir buhran gibiydi. Geldi, geçti. Dans musikisinin sanatla pek alakası yoktur. Gençlik bunu şöyle güzel bir bele dolanıp, güzel kokular içinde dönmek, dans etmek, oynamak için sever. İşte cazband musikisinin insan üzerine tesiri bundan ibarettir.

Bence hakiki musiki, bu halk musikisidir. Nasıl ki artık bundan on-on beş sene evvel olduğu gibi bir gramofon, bir cazband, bir dans salgını da kalmamıştır. Şimdi birçok genç tanburu, [ve] halk sazlarını merak ediyor... Gençler arasında bunu öğrenmek için büyük bir heves ve arz başlamıştır. Ancak bunda muvaffak olmak için sadece heves ve arz kâfi değildir. Çok çalışmak, bundan başka hadsiz bir sanat aşkı lazımdır.

Bu teknikten ziyade aşk isteyen bir sanattır.

– Gençler çok heves ediyor, diyorsunuz... ya kadınlar? Genç kızlar?

– Onlarda da halk musikisine ve bu sazlara karşı büyük bir istek başlamıştır. Öğrenmek için pek çok müracaatlar vardır.

– Memlekette halk türkülerine, halk musikisine büyük bir ehemmiyet veriliyor. Siz de İstanbul ve Ankara radyolarında çalmaya başladınız... İstiyoruz ki memleketimizde bu öz musiki yeniden parlansın, yükselsin... Lakin bu işte sizin gibi bir veya birkaç sanatkârımız var. Bu sanatkârlar da gözlerini kapayınca ne olacak?... Bunun bir mektebi, öğreticisi, dersi, dershanesi yok ki...

Eğer bu musikinin ilerlemesini istiyorsak halk musikisini gençlere öğretmemiz lazım değil midir?

– Doğrudur... lakin bu halk musikisi, halkın rağbet ettiği zamanlarda hiç mektebi falan olmadan kendi kendine ilerlemiş, parlamış... Çünkü o vakit halk buna candan bağlıymış...

Sonra halkın bu rağbeti söndürülmüş, mütereddi [soysuzlaşmış] bazı musiki parçaları etrafı sarmış ve halk musikisi de

durmuş. Şimdi memnuniyetle görüyoruz ki bu ragbetin yene-
den uyandırılması, parlatılması, büyütülmesi için sonsuz bir
gayretle çalışılıyor. Bu ragbet de uyanmıştır. Bunun için tabi-
atıyla cemiyetin içinden yeni halk sanatkârları yetişecektir. Ne-
tekim, gençlerden pek çoğu öğrenmek için geliyorlar. Ben bun-
lardan istidatlı [yetenekli] gördüklerimden hiçbirini geri çevir-
miyorum. Lakin herhalde gençliğe bu musikiyi öğretmek la-
zımdır.

Göreceksiniz ki, yakın zamanda bu halk musikisi cazba-
nın papucunu dama atacaktır.

'Her Gün Bir Mesele', *Akşam*, 20.3.1936, s. 7

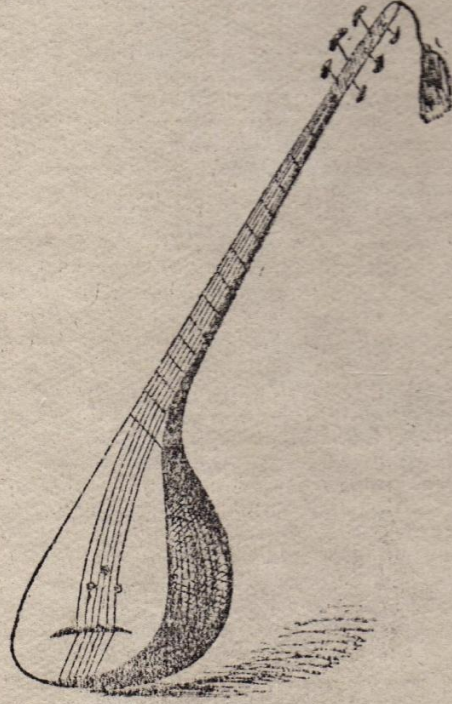
²⁵ Hakkı Süha Gezgin, 1929'da *Plaklarda Dinlediğimiz Sanatkârlar*, İstanbul: Tavanarası Kitapları, 2007.

SADI YAVER ATAMAN

ANADOLU HALK SAZLARI

YERLİ MUSİKİCİLER ve HALK MUSİKİ
KARAKTERLERİ

İSTANBUL
BURHANEDDİN MATBAASI
1 9 3 8

ta klasik şark musikisinin şekil mecburiyetlerini, ölçülerini kolaylıkla öğrenmiş olanlar, ritimleri ustalıklı vuranlar olduğu gibi tek telle ve hatta perdesiz sazlar üzerinde sözlerini süsleyenler de vardır. Asıl yerli musikici sazını kullanışta yetgin bir ustalık gösteren, sazını yenebilendir. Musiki bakımından teknik her çeşit usul ve kaideye tabi olmamakla beraber bilmeyerek meydana getirdiği eserler ulusal ruhunun vehyatının ideolojisini yapan en samimi aynalardır. Tarihin her çağında yetgin bir varlıkla medeniyete ön olmuş bir ulusun musikisi de onun kültür kaynağı olan öz ve mert duyguların birer sembolüdür. Yerli musikici çevresi içinde gördüklerini, duyduklarını, düşündüklerini en canlı, en sade ve en doğru olarak gösteren adamdır. Eserlerini Arap ve Acem ezgilerinden mülhem olarak yaratanlar, Osmanlı musikisinin kaide ve usullerine göre de eser verenler vardır. Sazlarını yenebilmiş ve memlekette az çok tanınmış birkaç san'atkâr hakkında notlar almağı da faideli görüyorum.

OSMAN PEHLİVAN — Ümmî musikicilerin orijinal bir şahsiyeti olan Tanburacı Osman Pehlivan, halk musikisi vadisindeki ünsiyet ve çalışı itibariyle nevi şahsına münhasır bir tiptir. Musiki istidadı geniş ve hafızası çok kuvvetli bir san'atkâr olan Osman Pehlivan orijinal buluşlariyle Anadolu türkülerini mahalli renk, şive tavırlarıyla hafızasına alarak ortaya koymuştur. Osman pehlivan yalnız halk türkülerini vadisinde değil klasik şark musikisinin şaheserlerine karşı da bigane kalmamış Dede gibi, İtri ve Nazim gibi musiki üstadlarının eserlerini meşketmiştir. Buna mukabil zamanın bestekâr geçinen meyhane musikicilerinin eser

dediklerine hiçte itibar göstermemiş onlara karşı hafıza kapılarını kapamıştır. Osman Pehlivan kendi sahasında yüksek bir virtüözdür. Kendi bestesi yok denecek derecede azdır, Anadolu'yu çok gezen sanatkâr topladıkları içinde kendi tabiriyle zevkine uygun gelmeyen taraflarını düzene koymuştur. San'atkâr; musikicilikteki kabiliyet ve istidadını Tanburî Cemil, Muallim İsmail Hakkı, Tanburî Tahsin, Zekâi Dede'nin oğlu Hafız Ahmed ve Rauf Yekta gibi şark musikisi ustalarının elinde inkişaf ettirmeğe çalışmıştır. Eski Darülelhanın şark musikisi meşkhanelerine de devam ederek topladığı halk türkülerini sazıyla plâklara koymuştur. (Bozuk üstadının) kendi tavrında yetiştirdiği talebeler de az değildir. Osman Pehlivan orijinalitesini en çok mızrap kullanmasında gösterir. Kullandığı saz, sazlar faslında anlattığım Bozuk üslubundadır. Perde taksimatı aynı fakat çeyrek seslerle de çoğaltılmıştır. Eserlerinden: (Bartın oyun havası), (Zeybek), (Bartın karşılaması) ve birkaç koşması sayılmağa değer. Şark musikisinin evç, acem aşiran, nigriz, ırak gibi müteferri ve ağır makamlarla bestelenmiş eserlerinin de kolaylıkla çalabilir. Osman Pehlivanın resitatif olarak söylediği parçalarda Âşık Kerem, Karaca Oğlan, Âşık Ömer gibi saz şairlerine ait birçok şüirlerde vardır ki bunların halk edebiyatı kıymeti vardır. Bir tek misâl alalım:

Karalar giymişin yaşlıdır başın
Kudretten sürmeli karadır kaşın
Bu yatan anan mı yoksa kardaşın
Niçin dolanırsın sen bu mezarı?

Karalar giymişim yaşlıdır başım
Kudretten sürmeli karadır kaşım
Bu yatan ne babam ne de kardeşim
Yar aşkına dolanırım mezarı.

²⁶ Sadi Yaver Ataman, *Anadolu Halk Sazları Yerli Musikiciler ve Halk Müzik Karakterleri*, İstanbul: Bürhaneddin Matbaası, 1938, s. 43-44

Tamburacı Osman Pehlivan

YAZAN: OSMAN NİHAD

Osman pehlivanı çocukken tanıdım... Birinci dünya harbi sıralarında (1914 — 1988) Kadıköyünde, talimhanede oturuyorduk. Haftanın en az iki gecesi bizim evde saz âlemleri yapılır, bu arada gece yarısına kadar içki de içilirdi.

Evin en küçüğünden, en büyüğüne kadar herkes seferber hale geldikten maada, karı koca Bosnalı bir ahçı da mutfaktan çıkmadığı halde, yine de misafirleri lâyük oldukları şekilde ağırlyamıyorduk.

Gündüz sabahdan akşama kadar kuşdili çayırında top, geceleri de evin dördüncü katına inip çıkıp meze taşımaktan ayaklarının bağı çözülüp, bacaklarının dermanı keşildiği halde, misafir amcalarının yanında oturup onların konuştuklarını dinlemek bahasına bu yorgunluğa katlanıyordum.

Bir sabah dedemi Bosnalı ahçıyı çağırıldı.

— Mustafa! dedi. Bu akşam bize Osman Pehlivan gelecek..

— Sefa geldi, hoş geldi!

Dedem büyük altından gülererek;

— Dur! Sözümü kesmede anlatayım, hoş geldi ama, bu misafir senin bildiğin gibi değil, dünyayı yer!

Bosnalı ahçı çok dürüst, saf ve temiz kâplı bir insandı, türkçeyi de geç anlar, ters tûrs konuşurdu. Düşündü düşündü ve:

— O ki bulmayacak bir şey ne yiyecek?

Beni, yoksam çocukları? Dedem gülmesini artırmış, elini cebine de atmıştı.

— Mustafa! Beni dinle de sen bugün yemekleri biraz geniş tut, pehlivan aç kalmasın!

★ Tamburacı Osman Pehlivan

Diyerek ona mutaddan fazla mutfak masrafı verdi ve çıkıp gitti.

— Osman pehlivan! Oooh ne alâ... Hem adaşım hem de pehlivan... Bu amca benim için hepsinden iyi!

Diye seviniyor, akşamı iple çekiyordum. Dedem o gün Babâlden erken döndü, gelir gelmez de mutfaka girdi, Mustafa'ya neler pişirdiğini sordu, Bosnalı ahçı;

— Sen üzölmek yok, ben hepsi tamam! (Yani; Evvel Allah, senin yüzünü kara çıkarmam!) demek istiyordu, sonradan öğrendik ki Mustafa muazzam bir Bulgur pilâvı pişirmiş, tencereyi bir köşeye saklamış...

Akşam üstü misafirler teker teker gelmeğe başladılar. Hiç unutmam evvelâ hanende telgrafçı Ziya bey geldi, dedem onunla ufak ufak çakıştırmaya başladı, çok geçmeden diğer misafirler ve nihayet Osman Pehlivan da geldi ama, yanında uzun sap

lı ve torbaya sarılı acâip bir şey de getirmişti. Ben onu bana getirilmiş bir oyuncak olduğunu anlamışım, Osman Pehlivan yukarıya onunla çıktı, ben de arkasından tabili...

Pala bıyıklı, iri kıyım amcayı dedem;

— Gel bakalım koca dayı!

Diye buyur etti ve ona genişçe bir yer gösterdi. Pehlivan ikide birdâ ağzına giren bıyıklarını elinin tersile siliyor ve derin derin nefes alıyordu,

Kalın bir sesle:

— Râsim bey be! İç Erenköyden buraya kadar yaya geldim yorulmadım da, ille ve lâkin senin bu merdivenler iflâhımı kesti!

Diye ona sitem etti. Uzatmıyalım... Kafalar çekilip herkes bir hizaya geldikten sonra:

— Haydi bakalım Pehlivan! Soyun da göster kendini!

Dediler. Ben soyunup giyecekler diye seviniyordum. Osman Pehlivan ayağa kalktı, beraberinde getirdiği acayip şeyin üzerindeki kılıfını çıkardı, meğer (Soyun!) dedikleri (Tamburanın kılıfını çıkart!) demekmiş...

Osman Pehlivan dolma gibi parmaklarının arasında kaybolan mızrabı, sazını çalmağa başladı.

Çocukluk bu... Koskoca adam, ufakık Sazın, bir elile gırtlığını sıkıyor, diğer elile de çimdikleyip, zorla sesini, çıkarıyormuş gibi geldi idi bana...

Bir aralık yanına sokuldum. — Amca! dedim' Sen güreşmez misin?

(Devamı 27 nci sayfada)

(Baştarafı 20 ncı sayfada)

— Eskiden güreşirdimya, şimdi...

— Şimdi?.

— Dişime göre bir şey bulursam, yine de güreşirim ya, rakı içiyoruz, sıra daha ona gelmedi!

Dedi, hepsi gülüştüler, ben biraz daha cıvıyarak;

— Dedemle güreşsen onu yatırabilir misin?

Dedim, dedem gözlüklerinin üstünden bana bakarak:

— Bak kerataya! Başıma iş çıkarıyor! Diye sözde beni azarlar gibi bir tavır takındı ama, Osman Pehlivan:

— Senin deden kalem pehlivanıdır, dedi, bu söz üzerine kahkahalar ayyuka çıktı. Ben büsbütün yüzbulmuştum.

— Sahi korkarmısın?

— Korkarım tabii!

Deyince ben;

— Yuu! ammada korkak amca imişsin sen!

Diye ona dilimi çıkarmış, ar kasır'dan da koğulmuştum.

Aradan uzun seneler geçti, ben büyümüş, o, ihtiyarlığa yüz tutmuştu. Bir gün Kadıköyünde, Ermeni kilisesi karşı-sındaki «Markar» ın meyhanesinde onu gündüz bir arkadaşile içerken gördüm. Hem çalıyor, hem de söylüyordu, dükkândan içeri daldım ve müşteri gibi bir kenara çekilerek onu dinlemeye koyuldum.

— Aman yarabbi!... O uzun saplı tahta parçasından neler, ne sesler çıkarıyordu?

Markar musiki aşığı, olgu bir kimse idi, bir ara bana:

— Zo... Bu ne işdir? Par-makları gördün, nasıl oynuyor!

Diye hayret ve takdirlerini belirtirken Osman Pehlivan şarkısını bitirdi, tamburasını duvara dayadı.

Erenler! arada bir de çakalım! Diyerek arkadaşıyla kadek tokuşturdu. Bu ara ben Osman Pehlivana aşinalık göstererek:

— Üstadım beni tanıdınız

mi? Dedim. Pehlivan baktı baktı, beni tanıyamadı, fakat büsbütün yabancı kalmamak ve yahut hafızasının ihtiyarlığını gizlemek gayesiyle:

— Bana yabancı gelmiyorsa nuz, Erenköylü müsünüz?

Deyince ben;

— Hayır! Ahmet Râsimin torunuyum! Der demez ayağa kalktı, gurbette karşılaşan iki hemşeri veyahut bir «Emmi» edâ ve samimiyetle bana sarıldı, sonra da kafasını göğsüne yaslayarak, iki gözü iki çeşme:

— Hey gidi kahbe felek! O koca adamın nasıl kıydın da canını aldın?

Diye hem beni tartakladı, sukûnet bulduktan sonra da bana dedemin şarkılarını çaldı, beni de ağlattı idi.

Osman Pehlivan 1874 tarihinde Rumelide «Tırnova» da doğmuş, muhacir olarak gelip İstanbulda yerleşmişti, güreşte olduğu gibi sazında da daima başa güreşmiş, özü, sözü sohbeti yerinde, nevi şahsına münhasır olgun bir insandı. Sırf kendine mahsus mızrabile tanburada bir çığır yaratmış denilebilir ki bu yüzden haklı olarak iştihar etmiş tir. Halk türkülleri arşivine bir çok kıymetli eserler bırakan bu iri gövdeli fakat çok ince ruhlı sanatkâr giderken mızrabını da beraber götürmüş - tü.

— Kız pınar başında

— Lofçalı

— Demirciler

— Elveda dost

— Ey benim mestane göz - lüm.

Gibi şarkıları emsalsiz şekilde süsleyerek çok tatlı bir üslubla çalırdı. Bilhassa oyun havalarında adeta «Akrobasi» yapabilecek kadar sazına hâkim olur, mızrapla onu da yenerdi.

Diğer bir çok sanatkârlar gibi Osman Pehlivan da sessizlik içinde gömüldü. Mezârında ufacık bir kitabesi olmayışı, sanatkârlara revâ görülen ebedî alâkasızlığın, devam edegelmekte olduğunu gösteren, canlı misallerden birini teşkil eder.

Mahaza Osman Pehlivan o kadar mütevazî bir insan idi ki, belki bu bigânelik onun ruhuna daha uygun düştüğü için kabrinde müsterih uyu - yor deyip teselli oluyoruz.

Polemik olduğunu da bile, bile!

Bu kuponları hiç kesme - den saklayınız. Birinci cilt bitince mecmuanızı ciltle - tirken bir adet Kol Saati hediye edilecektir.

* RADYO - MAGAZİN *
* SAAT KUPONU *
* No. 7 *

RADYO MAGAZİN

Cumartesi Günleri Çıkar

Haftalık Ses-Saz ve Tiyatro Sanatkârları Mecmuası

Sahibi ve Neşriyat Müdürü: MAHMUT ZEKİ

Teknik Sekreter: SADETTİN İŞİK

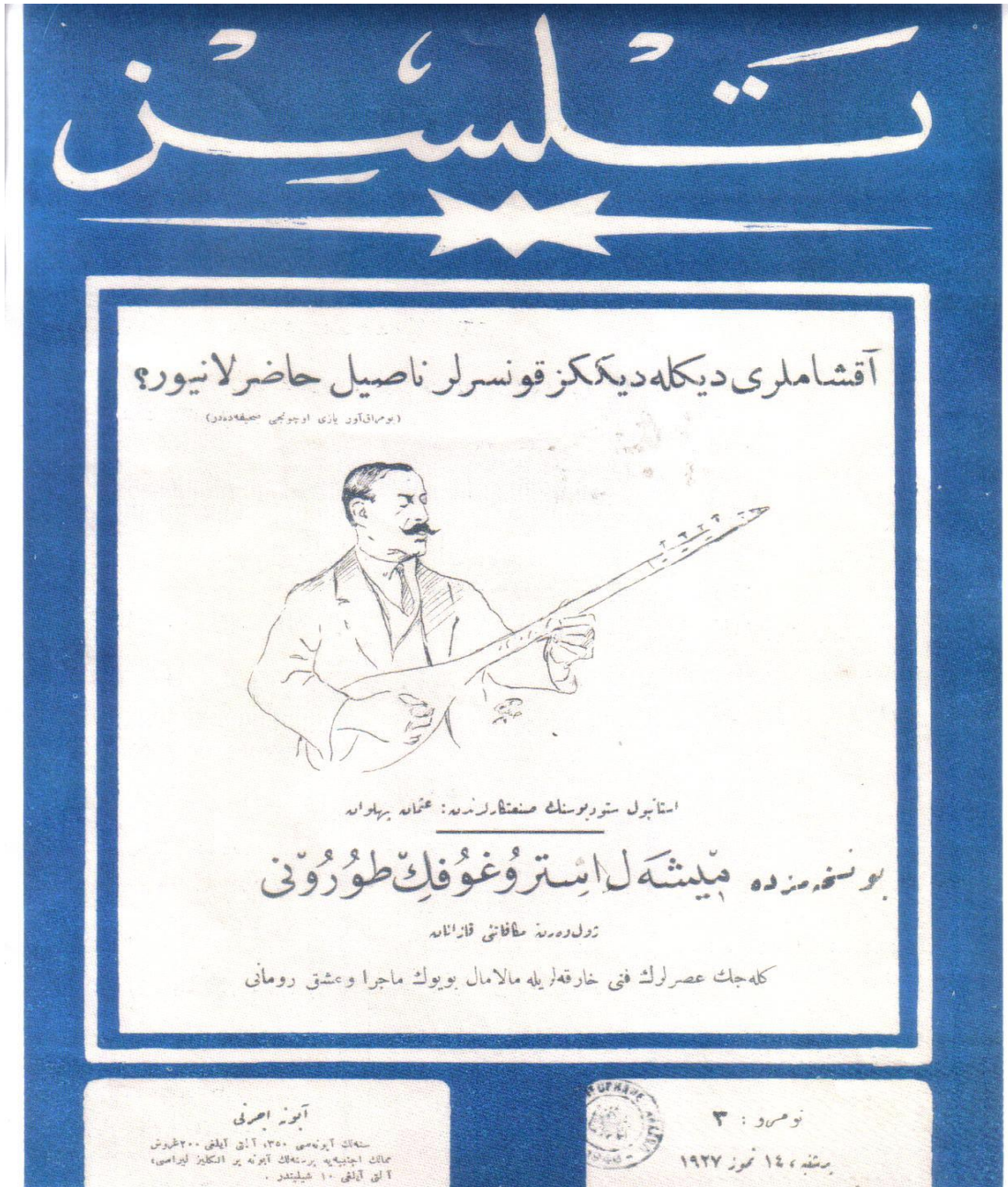
Artistik Sekreter: FOTO HİKMET

Kapak Resmi: MUSTAFA KOVANCI

Kiş: PAKAR KLİŞE ATÖLYESİ

YIL: 1 — SAYI: 9 — 20/Ocak/1951

Osmanbey Matbaası Neşriyatı — Çenberlitaş,
İstanbul — Telefon: 21131

Şekil 6.2 : Telsiz Dergisi'nde çıkan bir karikatürü

Şekil 6.3 : Radyo Dergisi, 1942, S.1, C.5, s.23

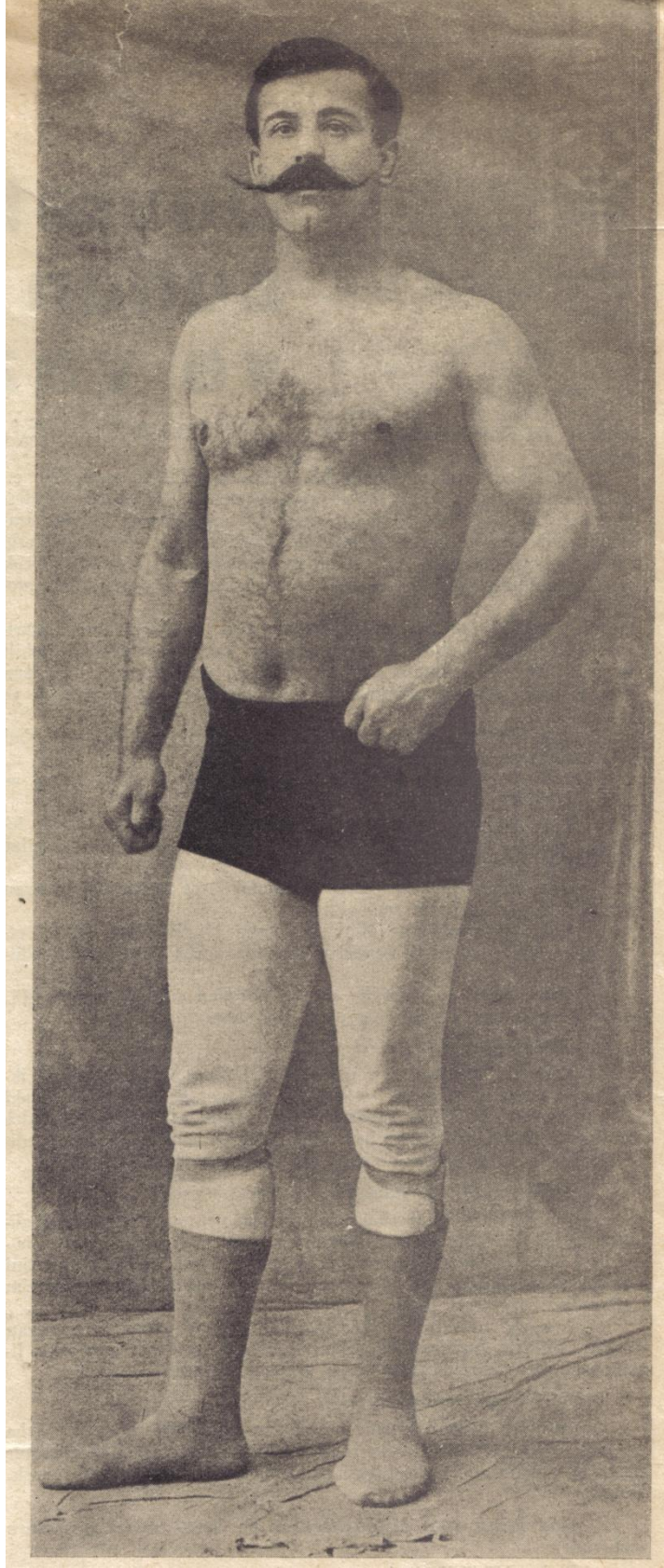

28

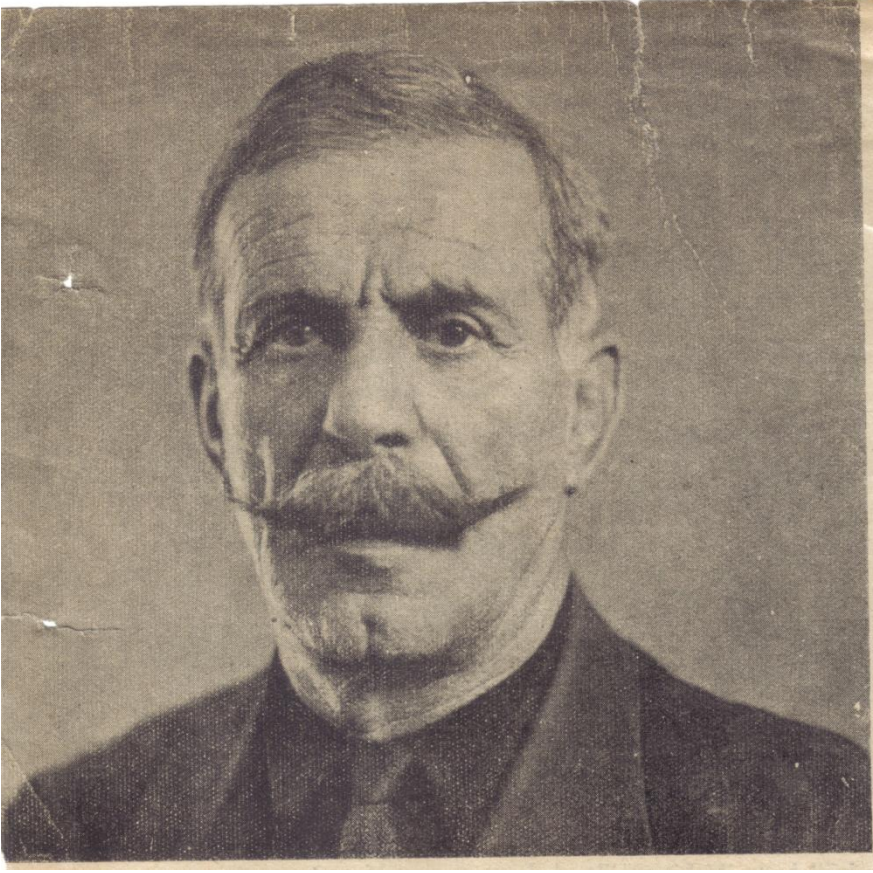
²⁸ Türk Musikisi Dergisi, "Merhum Tanburacı Osman Pehlivan", 1948, C.1, S. 8.

Şekil 6.4 : Bu resim 1904'te Osman Pehlivan, otuz iki yaşında iken çekilmiştir.

Şekil 6.5 : Bu resim 1910'da Osman Pehlivan, 38 yaşındayken ve eski hesapla tam yetmiş iki okka çektiği bir sırada alınmıştır.

Şekil 6.6 : Bu resim ölümünden birkaç yıl evvel çektiği fotoğraflardan biridir.²⁹

²⁹ Arıbal, Celal Davut, “Halk Sanatkarı”, Radyo, C.2, S.14, 15 İkinci Kanun 1943, Ankara, s.6.

7. SONUÇ

Yapılan geniş kapsamlı literatür çalışmasının ardından Tanburacı Osman Pehlivan'ın hayatı, pehlivanlığı, meslekleri, tanıdığı musikişinaslar, icracılığı, derlemeciliği, repertuarı, tanburası ve ölümüyle ilgili eldeki mevcut bilgi ve belgeler dahilinde kapsamlı bir biyografi oluşturulmaya çalışılmıştır.

Bu çalışmada öncelikli olarak Türk Halk Müziği, Türk Sanat Musikisi, Türk Halkbilimi ve Türk Güreşi hakkındaki kitaplar, müzik ansiklopedileri ve müzik dışındaki çeşitli ansiklopediler incelenerek kapsamlı bir literatür taraması yapılmıştır. Bunun dışında sanatçının ulaşılabilinen aile yakınları, bazı araştırmacılar, derlemeciler ve akademisyenlerle kişisel görüşme yöntemine başvurularak toplanan bilgiler tarihsel kronoloji metodu kullanılarak Tanburacı Osman Pehlivan'ın biyografisi hazırlanmıştır. Bu kapsamda Tanburacı Osman Pehlivan'ın torunu Spor Yazarı Osman Tanburacı ile yapılan görüşme sonucu sanatçının soyağacı çıkarılmıştır. Kaynaklarda Tanburacı Osman Pehlivan'ın sadece baba ismine ulaşılabilinirken yaptığımız bu mülakat sonucunda sanatçının anne, kardeş, eş, çocuk ve torunlarının isimleri de öğrenilmiştir.

Eserleri: Çeşitli kitap, dergi, arşiv ve internet sayfalarındaki birçok nota bir araya getirilerek konuyla ilgili araştırma yapanların kullanımına sunulmuştur. Hazırlanan diskografi ile Tanburacı Osman Pehlivan'ın repertuarında bulunan ve O'ndan derlenmiş 67 eser tespit edilmiştir. Bunların 42 tanesi nota, 19 tanesi taş plâk ve 6 tanesi güftedir. Bu eserler içerisinde “Ata binesim geldi” adlı türkünün üç, “Ey benim mestane gözlüm” adlı şarkının iki, “Yörükte yaylasında yaylayamadım” adlı türkünün iki, “Sarı zeybek şu dağlara yaslanır” adlı türkünün iki, “Sarı zeybek” adlı sözsüz eserin iki, “Balıkesir Zeybeği” adlı eserin üç, “Zeybek” adlı eserin iki, “Ey serenler” adlı türkünün iki, “Anadolu kaşık havası” adlı sözsüz eserin üç, “Be gemici gemici” adlı türkünün iki, “A benim mor çiçeğim” adlı türkünün iki ve “Atladım bahçene girdim” adlı türkünün iki versiyonunun olduğu bilgisine ulaşılmıştır. Ayrıca, Cemal Ünlü ve Gürsoy Babaoğlu gibi koleksiyonerlerden elde edilen, bugüne kadar notası yazılmamış olan eserler tarafımızca notaya aktarılmıştır. Plâklarda Osman

Pehlivan'ın kendi tanburasından dinlediğimiz “Çerkez Havası” ve “Söğüt Zeybeği” adlı iki saz havası notaya aktarılmıştır. “Balıkesir Zeybeği” adlı eser de yeniden dikte edilerek mevcut notalardan farklı olarak, farklı versiyon olarak tarafımızca notaya alınmış ve bu çalışmaya dahil edilmiştir.

Bir dönem Şark Musiki Cemiyeti'nin başkanlığını yapan Süreyya Paşa, halk musikisi ile ilgilenerek, Osman Pehlivan'a çaldırttığı Anadolu ve Rumeli havalarını, Leon Hancıyan'a Hamparsum notası ile tespit ettirmiştir. Sonra bunları notaya alınarak bir fasıl düzenlenmesini istemiştir. Leon Hancıyan'ın tespit ettiği kırk havadan, sekizi notaya alınabilmiştir. Ancak geriye kalanları notaya alınmamıştır. Hancıyan'ın yazmış olduğu bu notaların da bulunduğu materyaller; elyazması Eski Türkçe notalar, Hamparsum nota sistemi ile yazılmış çeşitli Külliyyatlar, Batı Müziği ve Halk Müziği notaları, Türk Operetleri, Kantolar, Özel Köçekçe Takımları, İstanbul/Sultanahmet'teki Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü Osmanlı Arşivi Daire Başkanlığında bulunmakta ve tasnif ve kataloglama ekibi, çalışmalarını sürdürmektedir. 17.000 civarında eserin tasnifi ve kataloglama işlemleri tamamlanmış olup, peyder pey işlemleri bitenler, www.trtkulliyat.com sitesinde halkın hizmetine sunulmaktadır. Bu tasnif ve kataloglama sürecinin tanığı olan Nilgün Doğrusöz Dışiaçık ile yapılan görüşmede henüz Leon Hancıyan'ın nota defterlerinin açılmadığı bilgisi alınmış ve Tanburacı Osman Pehlivan'ın repertuarına ışık tutacak bu sekiz türkünün notasının bu defterlerde olup olmadığı belirsizliği devam etmektedir.

Tanburası: Osman Pehlivan'ın çalmış olduğu saz hakkında kapsamlı bilgi sahibi olmak ve ölümünden sonra TRT Ankara Radyosu'na hediye edilmesini vasiyet ettiği tanburasını bulmak amacıyla Ankara'ya gidilmiş ve TRT Ankara Radyosu Türk Halk Müziği Dairesi Müdürü Kubilay Dökmetaş ile görüşülerek Kızılay'daki Radyo binasında bulunan tanburaya ulaşılmış, ayrıntılı resimleri alınarak ölçüleri çıkarılmıştır. Bulunan bu tanburanın Celal Davut Arıbal'ın Radyo Dergisi'ndeki “Halk Sanatkârları” başlıklı yazısında iddia ettiği tanbura olmadığı ve Osman Pehlivan'ın oğlu Ziya Tanburacı'nın Radyo'ya teslim ettiği babasının “Sarıkız” olarak adlandırdığı başka bir sazının olduğu tarafımızca kabul edilmiştir.

Ölümü: Âtîf Kahraman, Cumhuriyet ve İkdâm Gazetelerinin 8 Birinci teşrin (Ekim) 1942 tarihli yayınlarını kaynak göstererek, Osman Pehlivan'ın 7 Ekim 1942 günü Suadiye'de oturan bir tanıdığını görmeye tren yolundan giderken, kalp durmasından vefat ettiğini belirtmektedir. Ancak, Beyazıt Devlet Kütüphanesi'nde Akşam Gazetesi'nin 1942 ve 1943 tarihli Ekim, Kasım ve Aralık aylarına ait arşivleri ve Cumhuriyet Gazetesi'nin 1943 tarihli Ekim, Kasım ve Aralık aylarına ait ciltleri incelenmesine rağmen konuyla ilgili bilgiye rastlanamamıştır. Cumhuriyet Gazetesi'nin 1942 tarihli ciltinin de kütüphanede mevcut olmaması Osman Pehlivan'ın ölüm yılını tespit etmemizi güçleştirmektedir. Osman Pehlivan'ın oğlu Ziya Tanburacı, babasının ölümünün yıl dönümü münasebetiyle 1944 yılı Mart ayında bir yazı kaleme almış ve bu yazıda babasını bir sene evvel kaybettiğini belirtmesi ise dikkatlerimizi farklı bir yıla çekmektedir. Sanatçının mezarının mevcut olmaması ve bazı kaynaklara erişimin zorluğu da çalışmalarımızı güçleştirmektedir.

Osman Pehlivan'ın ölmeden evvel “Hıfzı (Kayaman), ölürsem beni (Bursa'da) dağınık servilerdeki (Meddah) Sürurînin yanına gömün!” demesine rağmen İstanbul Kadıköy'deki Sahrayı Cedit mezarlığına defnedilmiştir. Fakat, bu mezarlığın daha sonra istimlak edilmesinden dolayı bugün Tanburacı Osman Pehlivan'ın mezarı mevcut değildir.

Tanburacı Osman Pehlivan'ın ölüm tarihiyle ilgili kapsamlı yürütülen kütüphane çalışmalarına rağmen sanatçının ölümüyle ilgili bölüme kaynaklık yapacağını düşündüğümüz fakat ulaşılamayan Önel, Hüseyin, “Osman Pehlivan'ın Ölümü”, Bakırköy Halkevi Dergisi, 21–22. sayı, İstanbul, 1949, s.19 künyeli makalenin ortaya çıkmasıyla bu tezin bünyesinde olmasa da belki başka bir çalışma ile ölüm tarihiyle ilgili belirsizliğin ortadan kalkabileceği sonucuna ulaşılmıştır.

8. KAYNAKLAR

- Açın, C., (1998), “Tanbur’umuzda ve Musikimizdeki Kargaşa”, *Balıkesir 1. Türk Müziği Sempozyumu*, Balıkesir.
- Arığ, V. N., (t.y.), *Asil Spor Güreş*, T.C. Başbakanlık Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü Spor Eğitim Dairesi Başkanlığı, Ankara.
- Ataman, S. Y., (1938), *Anadolu Halk Sazları Yerli Musikiciler ve Halk Müzik Karakterleri*, Bürhaneddin Matbaası, İstanbul.
- Ataman, S. Y., (1951), *Toprak kokanmemlekethevaları*, Şaka Matbaası, İstanbul.
- Ataman, S. Y., (1991), *Atatürk ve Türk Musikisi*, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara.
- Ayan, D., (2011), *Bela Bartok’un Türk Halk Müziği Derlemeleri Üzerine Çalışmalar*, Kitabevi Yayınları, İstanbul.
- Ebcim, N., (2007), *Kara Deryalarda Bir Fenersin Fenerbahçe’nin Yüzyılı*, İleri Yayınları, İstanbul.
- Elçi, Dr. A., (2001), “Atatürk Dönemi Belli Başlı Halk Müziği Araştırmacıları, Sanatçıları ve Kaynak Kişileri”, *Uluslararası Atatürk ve Güzel Sanatlar Sempozyumu Bildirileri*, 26-27 Ekim 2001, Cumhuriyet, Kültür ve Tanıtım Vakfı Yayınları, Ankara.
- Gazimihal, M. R., (1943), *Bursa’daMusiki*, Bursa Yeni Basımevi Bursa Halkevi Yayını-13, Bursa.
- Gazimihâl, M. R., (2001), *Ülkelerde Kopuz ve Tezeneli Sazlarımız*, Tanbura, T.C. Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara.
- Gezgin, H. S., (2007), *1929’da Plaklarda Dinlediğimiz Sanatkârlar*, Tavanarası Kitapları, İstanbul.
- Giz, A., (1988), *Bir Zamanlar Kadıköy (1900-1950)*, İletişim Yay. İstanbul.
- Hans de Z., (2001), “Evrin ve Standardizasyon Arasında Bağlama Ailesi”, *Türkiye’de Müzik Kültürü Kongresi Bildirileri*, Ankara.
- Hâşim, A., (1969), *Bize Göre Gurebâhâne-i Laklakan Frankfurt Seyahatnamesi*, Osman Pehlivan, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul.
- Haşim, A., (2004), *Düzyazıları: Bize Göre - Gurebâhâne-i Laklakan - Frankfurt Seyahatnamesi* Osman Pehlivan, (Sadeleştiren: Mahir Ünlü), İnkilap Kitapevi, İstanbul.
- Haşim, A., (2007), *Gurebâhâne-i Laklakan*, Osman Pehlivan, (Hazırlayan: Dr. Selahattin Çağın), Çağrı Yayınları, İstanbul.
- Kahraman, Â., (1989), *Cumhuriyet’e Kadar Türk Güreşi*, Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları, Cilt 1, Ankara.

- Kahraman, M. Â.**, (1997), *Osmanlıve Cumhuriyet Dönemi (1924-1951) Kırkpınar Güreşleri*, T.C. Kültür Bakanlığı Kültür Eserleri Başbakanlık Basımevi, Ankara.
- Koloğlu, Dr. O.**, (1972) *Türk Güreşi Dünya Minderlerini Titreten Müthiş Türkler*, Uğur Kitabevi, İstanbul.
- Kozanoğlu, C.**, (1988), *Radyo Hatıralarım (Cevdet Kozanoğlu)* Basıma Hazırlayan: Dr. M. Nazmi Özalp, TRT Müzik Dairesi Yayınları, Ankara.
- Özalp, Dr. M. N.**, (1986), *Türk musikisitarihi - Derleme* – (Abdülhalim Efendi, Tanburacı Osman Pehlivan) C.1, TRT Yayınları, Ankara.
- Özbek, M. – Tuğcular, E. – Sun, M. – Bayraktar, E. – Önder, B.**, (1989), *Türk Halk Müziği Çalgı Bilgisi*, Tambura, Ankara.
- Özbek, M.**, (1998), *Türk Halk Müziği El Kitabı I Terimler Sözlüğü*, Tanbura, Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları, Ankara.
- Paçacı, G.**, (1999), “Cumhuriyet Döneminde Halk Müziği” *Cumhuriyet’in Sesleri*, Türkiye İş Bankası Tarih Vakfı Yayınları, İstanbul.
- Sahibinin Sesi**, (1930), *Türkçe Plakların Esamisi*.
- Şefik, E.**, (1953), *Tarihi Türk Güreşleri*, İstanbul Fethi Derneği Neşriyatı İstanbul Matbaası, İstanbul.
- Şenel, S.**, (1995), “Sadi Yaver Ataman”, *Türk halkkültürüaraştırmaları*, T.C. Kültür Bakanlığı, Ankara.
- Şenel, S.**, (1995), *İllâki Cemile Cevher Söylesin*, Kayhan Mat., 1 Mayıs, İstanbul.
- Şenel, S.**, (1995), *Sadi Yaver Ataman*, Form Reklam Hizmetleri, İstanbul.
- Şenel, S.**, (1997), *Türk İstanbul Sadi Yaver Ataman*, İBB kültürişleri Daire Başkanlığı Yayınları, İstanbul.
- Sevük, İ. H.**, (1948), *Türk Güreşi Garb Alemindeki Kasırga*, Ocak Matbaası, İstanbul.
- Soyyanmaz, İ. H.**, (2003), *Rumeli Serhat Türküleri Antolojisine Giriş*, Eser Matbaacılık, Mart, Edirne.
- Sülelsan, İ. B.**, (1977), *Ahmet Rasim ve Musiki*, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara.
- Ünlü, C.**, (2004), *Git Zaman Gel Zaman Fonograf – Gramofon – Taşplak*, Pan yay. İstanbul.
- Yaltırık, H.**, (2007), “Trakyave Rumeli Halk Müziğinde Tanbura ve Tanburacılık”, *Halk Müziğinde Çalgılar Uluslararası Sempozyumu Bildirileri*, 14-15-16 Aralık, Kocaeli.
- Yücebaş, H.**, (1957), *Ahmet Rasim Aşkları Hatıraları*, Dizerkonca Matbaası, İstanbul.

Dergiler

- Arıbal, C. D.**, (1943), “Halksanatkarı”, *Radyo*, C.2, S.14, 15 İkinci Kanun 1943, Ankara.
- Cemil, M.**, (1970), “Tanıdığım Musikişinaslar” *Musiki Mecmuası*, İstanbul,

Coşkun, Elçi, Yrd. Doç. Dr. A., (2008), “Tarihsel Gelişim Bağlamında Türk Halk Müziği Araştırmaları”, *Milli Folklor Dergisi*, S.78.

Kayaman, H., (1948), “Tanburacı Osman Pehlivan”, *Türk Musikisi Dergisi*, C.2, S. 13, İstanbul.

Markof, I., (2001), (Çev: Pelin Beygirci), “Türk Saz Ailesi ve Onun Bulgaristan ve Yugoslavya’daki Balkan Karşılıkları Karşılaştırmalı Bir Bakış”, *Halkbilimi Dergisi*, S.14.

Önaldı, Ş., (1998), “Atatürk ve Osman Pehlivan”, *Motif Dergisi*, S.14, Temmuz-Ağustos-Eylül, İstanbul.

Önel, H., (1949), “Osman Pehlivan’ın Ölümü”, *Bakırköy Halkevi Dergisi*, S.21–22, İstanbul.

Radio Dergisi, (1942), S.1, C.5.

Şapolyo, E. B., (1921), “Halk Sazları”, *Türk Kültürü (Aylık Dergi)*, Türk Kültürü’nü Araştırma Enstitüsü, Kasım, S. 109.

Tanburacı, Z., (1949), “Babam Tanburacı Osman Pehlivan’ın hayatı” *Dirlikgazetesi*, S. 103, 105, 108, 109, 113., Işık Basımevi, Mustafakemalpaşa.

Tanburacı, Z., (1944), “Tanburacı Osman Pehlivan”, *Yurt Üniversiteler Dergisi*, C.4, S.3, İstanbul.

Türk Musikisi Dergisi, (1948), “Merhum Tanburacı Osman Pehlivan”, C. 1, S. 8.

Sözlük ve Ansiklopediler

Ana Biritannica, (2004), C. 20.

Çerçioğlu, A., (1985), *Evrensel Müzik Sözlüğü*.

Öztuna, Y., (1947), *Türk Musikisi Ansiklopedisi*, C. II, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul.

Öztuna, Y., (2000), *Türk Mûsikîsi Kavram ve Terimleri Ansiklopedisi*, Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları, Ankara.

Şenel, S., (1997), “Halk Musikisi”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, C. 15, İstanbul.

Sözer, V., (2005), *Müzik Ansiklopedik Sözlük*, Remzi Kitapevi, İstanbul.

Türk Ansiklopedisi, (1977), Milli Eğitim Basımevi, C. XXVI, Ankara.

Türk ve Dünyac Ünlüleri Ansiklopedisi, Anadolu Yayıncılık, Cilt 8, İstanbul.

Kişisel Görüşmeler

Tanburacı, O., (2011), Spor yazarı ile kişisel görüşme, Nişantaşı-İstanbul.

Kurt, İ., (2012), yapılan kişisel görüşme, İTÜ, TMDK San. Öğr. Gör. Maçka (Beşiktaş) İstanbul.

Şenel, S., (2012), yapılan kişisel görüşme, İTÜ, TMDK San. Öğr. Gör. Maçka (Beşiktaş) İstanbul.

Sabuncu, S., (2012), yapılan kişisel görüşme, TRT Türkü Radyo Kanal Sorumlusu, Yapımcı, Kızılay/Ankara

Babaoğlu, G., (2012), yapılan kişisel görüşme, Folklor Araştırmacısı, Oran Ankara.

Dökmetaş, K., (2012), yapılan kişisel görüşme, TRT Müzik Dairesi THM ve Oyunları Merkez Müdürü, Oran Ankara

Tezler

Esnaf, Y., (2004), *Tanburacı Osman Pehlivan'ın Hayatı ve Müzik Çalışmaları*, İTÜ TMDK Temel Bilimler Bölümü Bitirme Ödevi, İstanbul.

Gökçedağ, N. L., (2007), *Atatürk Dönemi Müzik İdeolojisi ve Günümüze Yansımaları* Haliç Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.

Köse, A. S., (2010), *“Akşam (1929–1940)” Gazetesinde Yer Alan Müzik Yazıları Açıklamalı Bibliyografyası* İTÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.

Sözlü Yayınlar

Büyükyıldız, H. Z., (0110.1990), Halk Müziği Pınarlarımız-VII: Osman Pehlivan-I. (Sözlü Yayın). TRT İstanbul Radyosu.

Büyükyıldız, H. Z., (15.10.1990), Halk Müziği Pınarlarımız-VIII: Osman Pehlivan-II. (Sözlü Yayın). TRT İstanbul Radyosu.

İnternet Sayfaları

Url-1 <http://ktp.isam.org.tr/?url=ktpbatanay/kbkoleksiyon.php> 26.04.2013.

Url-2 <<http://www.trtnotaarsivi.com/arsiv/tsm/1-1000/2.gif>>, 26.04.2013.

Url-3 <<http://www.turksanatmuzigi.org/nota/suzinak/74-a-benim-mor-cicegim-notasi>>, 26.03.2013.

Url-4 <http://sarkilarnotalar.blogspot.com/2011/01/atladim-bahcene-girdim-gulleri-fincan.html>, 26.04.2013.

Tırnova, Wikipedia, 26.04.2013,
https://tr.wikipedia.org/wiki/T%C4%B1rnova,_Bulgaristan

EKLER

EK A.1 CD'deki Eser İsimleri

1. Eser Tanburacı Osman Pehlivan'ın çalıp söylediği “Öyledir ey öyledir aşkın beni söyletir” adlı eser.
2. Eser Osman Pehlivan'ın Nebile Hanım'la plâğa kaydettiği “Akşam oldu” adlı eser.
3. Eser Osman Pehlivan'ın çaldığı “Bartın Kadın Oyun Havası” olarak da bilinen “Kaşık Havası”.
4. Eser Osman Pehlivan'ın çaldığı “Manisa Zeybeği”.
5. Eser Osman Pehlivan'ın çaldığı “Çerkez Havası”.
6. Eser Osman Pehlivan'ın çaldığı “Balıkesir Zeybeği”.
7. Eser Osman Pehlivan'ın çaldığı “Söğüt Zeybeği”.

ÖZGEÇMİŞ

Ad Soyad: Koray Burak ERDEMİR
Doğum Yeri ve Tarihi: İslâhiye / Gaziantep 08.10.1983
Adres: Uğur Mumcu Mah. 2312 Sk. M. Cad.
Sultangazi/İstanbul
E-Posta: karayerdemir27@hotmail.com
Lisans: Gaziantep Üniv. TMDK Temel Bilimler Bölümü
Yüksek Lisans: Erciyes Üniversitesi. Ortaöğretim Alan Öğretmenliği
(Müzik Öğretmenliği Tezsiz Yüksek Lisans Programı)

1983 yılında Gaziantep'in İslâhiye ilçesinde doğdu. İlk, orta ve lise tahsilini yine bu ilçede tamamladı. 2001 yılında Gaziantep Üniversitesi Türk Musikisi Devlet Konservatuvarı Temel Bilimler Bölümü'ne kabul edildi. 2007 yılında Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Ortaöğretim Alan Öğretmenliği Tezsiz Yüksek Lisans Programını tamamlayarak İstanbul Sultangazi İlçesi Orgeneral Eşref Bitlis İlköğretim Okulu'na müzik öğretmeni olarak atandı. Aynı yıl İ.T.Ü. Türk Musikisi Devlet Konservatuvarı Türk Müziği Tezli Yüksek Lisans Programı'na kabul edildi. 2008 yılında Folklor Kurumu bünyesindeki Türk Halk Müziği koro çalışmalarının yanı sıra Tuncer İnan ve Mustafa Hisarlı yönetimindeki "Bağlama Takımı" çalışmalarına devam etti. 2010 yılında İzmir / Narlıdere'de askerlik görevini kısa dönem olarak tamamladı. Halen, Ocak 2013'te kendi isteğiyle tayin olduğu, Başakşehir TOKİ Kayaşehir Anadolu Lisesi'nde müzik öğretmeni olarak çalışmaya devam etmektedir.